

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS MOKYKLA
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR PROCESO INSTITUTAS

KAMILĖ STANEVIČIŪTĖ
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS PROGRAMA

TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS TIRIANT TERORISTINIUS NUSIKALTIMUS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas:

Prof. dr. Hendryk Malevski

Vilnius

2022 m.

TURINYS

ĮVADAS	3
1.Skyrius. TERORIZMAS – ISTORINIŲ, TEISINIŲ IR KRIMINALISTINIŲ APYBRAIŽŲ PĖDSAKAIS	12
1.1. Terorizmas kaip socialinis ir politinis reiškinyis ir jo sąsajos su geopolitiniais ideologiniais, nacionaliniais, ekonominiais, religiniais ir kitais veiksniais	12
1.2. Terorizmo sampratos apibrėžimo teisinė problema	15
1.3. Tarptautinė teisinė kovos su terorizmu situacija XX- XXI a.	21
1.4. Atskirų šalių kovos su terorizmu patirtis.	25
2 Skyrius. ŠIUOLAIKINIS TEISINIS KOVOS SU TERORIZMU REGLAMENTAVIMAS ..	29
2.1. Kovos su terorizmu reglamentavimas nacionaliniuose bei tarptautiniuose teisės aktuose.	29
2.2. Lietuvos veikla tarptautiniuose kovos prieš terorizmą formatuose.	37
2.3. Organizacijų kovojančių prieš terorizmą tarptautinio bendradarbiavimo ypatumai.....	41
3 Skyrius. SU TERORIZMU SUSIJUSIŲ NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ IKITEISMINIO TYRIMO YPATUMAI	46
3.1. Teroristinių nusikaltimų kriminalistinė charakteristika	46
3.2. Teroristinių išpuolių tyrimo metodikos pagrindai.	53
3.3. Tarptautinio bendradarbiavimo ypatumai tiriant teroristinio pobūdžio nusikaltimus	59
3.4. Melagingų pranešimų apie teroristinius įvykius tyrimo metodikos pagrindai	66
3.5. Teroristinės veiklos finansavimas ir jo užkardymo ypatumai	70
4 Skyrius. TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS SIEKIANČIŲ UŽKARDYTI TERORIZMĄ.....	73
4.1. Tarptautinis teisinis bendradarbiavimas užkardant teroristines veiklas	73
4.2. Terorizmo prevencija nacionaliniame lygyje.....	76
IŠVADOS	79
REKOMENDACIJOS	82
LITERATŪROS SĄRAŠAS	84
ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA	97
ANNOTATION	98
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	99
SUMMARY	100

ĮVADAS

Įvairių formų smurtas lydi žmogų nuo pat istorijos pradžios. Karai, institucinė priespauda, vergovė, baudžios laikai ir t.t. XX a. suklestėjo tokia smurto forma, kaip terorizmas, kuris turėjo ir turi labai daug skirtingų apraiškų šiai dienai. Senovėje ir viduramžiais šis reiškinys buvo tapatinamas su grobikišku karu, konfliktais ar pasalūniškais žudymais, tačiau šis neteisėtas, tyčinis smurto panaudojimas yra visiems apibūdinamas kaip terorizmas. Terorizmas tapo labai aktuali tema, kuomet 2001 m. rugsėjo 11 d. JAV patyrė didžiausią teroristinę ataką savo istorijoje¹. Teroristai užgrobę 4 lėktuvus įvykdė savižudiškas atakas. Du užgrobti lėktuvai rėžėsi į Pasaulio prekybos centro Niujorko bokštus, trečiasis sudužo atsitrenkdamas į Pentagoną o ketvirtasis sudužo tuščiam lauke Pensilvanijoje². Šio teroristinio išpuolio metu žuvo daugiau nei 3 tūkstančiai žmonių. Praėjus kelioms dienoms po teroristinio išpuolio Amerikos žemėje George Walker Bush'as, buvęs tuometinis JAV prezidentas, pakeitė Amerikos užsienio politikos kryptį ir ją labiau akcentavo terorizmo stabdymui. Kalboje prieš bendrą Kongreso sesiją, jis teigė, kad „Visas diplomatijos priemonės, kiekvieną žvalgybos priemonę, kiekvieną teisėsaugos priemonę, finansinę įtaką ir kiekvieną būtiną karo ginklą - nukreipsime į pasaulinio terorizmo tinklo sunaikinimą ir pralaimėjimą“³. Šis rugsėjo 11-osios įvykis, paskatino ne tik JAV imtis atitinkamų veiksmų siekiant užkardyti terorizmą, tačiau paskatino ir kitas pasaulio šalis būti pasiryžusiomis kovoti su visų formų terorizmu visame pasaulyje, dėti pastangas stiprinant tarptautinės bendruomenės koaliciją kovojant su visų formų ir rūšių terorizmu⁴.

Tiriama problema. Daugelio istorikų manymu, pirmasis terorizmo išpuolis įvyko 1914-ųjų metų birželio 28 d., kuomet vienas jaunuolis, kai kurių iki šiol laikomas didvyriu, nušovė Austrijos sosto įpėdinį Francą Ferdinandą. Tai tapo kibirkštis, kuri sukėlė Pirmąjį pasaulinį arba Didįjį karą, kuris nusinešė virš dvidešimt milijonų gyvybių⁵. Tų laikų teroristai savo filosofija mėgino įbauginti turtinguosius atkreipti dėmesį į save, į savo judėjimo egzistavimą, manė, kad tik žudydami ir naikindami išspręs dažniausias vargingųjų problemas⁶.

Su laiku keitėsi ir terorizmo veidas. Šiame globalizacijos amžiuje terorizmas įgavo naują formą ir pradėjo žengti kartu su naujosiomis technologijomis koja kojon. Teroristai,

¹ „Ar žinai?“ primena: Rugsėjo 11-osios įvykių chronologija, priežastys ir pasekmės“, *15min.*, rugsėjo 16, 2016. <https://www.15min.lt/ar-zinai/naujiena/idosus-pasaulis/15min-primena-kas-nutiko-rugsejo-11-aja-1164-679561>

² *Ibid*

³ „Kaip pasikeitė JAV užsienio politika po rugsėjo 11 d.?“, KYAAML, žiūrėta 2021 kovo 16d., <https://lt.kyaaml.org/us-foreign-policy-after-9-11-3310293-9720>

⁴ „2005 m. rugsėjo 20 d. Tarybos sprendimas dėl keitimosi informacija ir bendradarbiavimo teroristinių nusikaltimų srityje Nr. 2005/671/TVR,“ EUR-Lex <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32005D0671>

⁵ „Terorizmo istorija: ar pasimokome iš jos?“ *Apžvalga*, rugsėjo 9, 2016, <http://apzvalga.eu/terorizmo-istorija-ar-pasimokome-is-jos.html>

⁶ *Ibid*

siekdami įbauginti renkasi netradicines kovos priemones ir netradicinius jų pritaikymo būdus, tačiau šiai dienai aišku tik tiek, kad jų pagrindinis tikslas išlieka toks pats – įbauginant civilius paveikti politinius sprendimus. Yra žinoma, kad teroristinių organizacijų pagrindinė ypatybė yra ta, kad jie turi savisaugos sistemą, kuri trukdo teisėsaugos atstovams užkardyti jų veiklą bei patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Siekiant sužlugdyti šias nusikalstamas veikas yra būtinas tvirtas bendradarbiavimas tarp valstybinių institucijų tarptautiniu mastu. Užtikrinant efektyvų tarpvalstybinį bendradarbiavimą bei teisinės pagalbos atvejus keičiantis informacija, atnaujinant kriminalistikos technika, taktika bei taikoma metodika tiriant teroristinius nusikaltimus, tarptautinius bei nacionalinius teisės aktus bei efektyvias prevencijos priemones kovoje su teroristiniais nusikaltimais ir teroristinių nusikaltimų finansavimo kontrolės priemones- priklausys ir sklandus bei efektyvus tarptautinių organizacijų, prokuratūrų, ikiteisminio tyrimo bei antiteroristinių organizacijų pareigūnų nusikalstamų veikų tyrimo sėkmingas darbas.

Išsiaiškinti, ko trūksta darnesnei, geriau tarpusavyje suderintoms nacionalinėms baudžiamosios teisės nuostatoms; kokia tyrimo taktika bei pagrindiniai metodai turėtų būti taikomi tiriant teroristinius nusikaltimus; kokie turėtų būti pirmieji ikiteisminio tyrimo tyrėjo žingsniai gavus melagingą pranešimą apie teroristinį nusikaltimą; kokios priemonės palengvintų baudžiamąjį persekiojimą; kas trukdo tinkamai bendradarbiauti tarptautinėms organizacijoms tarptautiniu mastu; kokie tarptautiniai bei nacionaliniai teisės aktai užtikrina kova su terorizmu; kokios prevencinės priemonės yra naudojamos kovoje su terorizmu ir terorizmo finansavime; koks vaidmuo atitenka tarptautinėms organizacijoms „Europol“, „Interpol“, „Eurojust“, žvalgybos padaliniais bei kitoms nacionalinėms valstybės institucijoms, tokioms kaip parlamentas ar vyriausybė, ministerija, prokuratūra bei antiteroristinėms organizacijoms kovojančiomis su terorizmu tiesiogiai „Aras“, šių institucijų veikimo mechanizmas ir vaidmuo kovoje su terorizmu.

Svarbu išsiaiškinti kokia yra atskirų šalių patirtis kovoje su terorizmu, kokių priemonių ėmėsi, kad galėtų sužlugdyti ir užkardyti teroristinius nusikaltimus valstybės viduje bei tarptautiniu mastu. Siekiant atskleisti pagrindinę tarptautinio bendradarbiavimo problemą kovoje su terorizmu, pagrindinis dėmesys bus nukreiptas į kriminalistinį tyrimą, taikomus metodus, valstybių bendradarbiavimo ypatumus tarpvalstybiniu lygmeniu. Darbe bus iškelta problema dėl terorizmo sąvokos nebuvimo kliūtis tarptautinėje kovoje su terorizmu, valstybių skirtingas interpretavimas bei tarptautinio bendradarbiavimo pagrindinės kliūtys kriminalistikos aspektu.

Baigiamojo darbo aktualumas. Terorizmas - tai iš anksto apgalvotas atskirų asmenų ar organizuotų grupių smurto panaudojimas ar grasinimas jį panaudoti, siekiant politinių ar socialinių tikslų, bauginant didelę auditoriją nekaltų civilių. Daugybė mokslininkų, kalbėdami

apie terorizmą pabrėžia, kad teroristai savo veiksmais siekia, kad valstybė atliktu arba susilaikytų nuo tam tikrų politinių veiksmų. Būtent dėl šios priežasties terorizmas kelia grėsmę ne vien abstrakčiai valstybei, bet grėsmę tarptautiniu mastu. Teroristiniai išpuoliai žinomi jau ne vieną amžių, tačiau tarptautinėms valstybėms vis dar iškyla labai daug kliūčių užkardant šią nusikalstamą veiką.

Teroristiniai išpuoliai skiriasi nuo įprastų organizuotų nusikaltimų, kadangi organizuotuose nusikaltimuose dažniausiai yra vienas ar keli vykdytojai, organizatorius, yra paruoštas planas, tikslios aukos bei aiški planuojamo nusikaltimo vieta bei atsitraukimo planas. Organizuotos grupės sąvoka yra įtvirtinta LR BK 25 str.⁷, ten ji paaiškinta plačiau, tačiau pagrindinis organizuotos nusikalstamos grupės ir teroristinių nusikaltimų skirtumas yra gaunama nauda. Organizuota grupė vykdo nusikaltimus siekdama kažkokios naudos būtent jiems, dažniausiai tai būna finansinė ar materialinė nauda. Teroristiniuose nusikaltimuose taipogi vyrauja tam tikra strategija ar planas. Šiuos nusikaltimus dažniausiai vykdo savižudžiai arba asmenys, pasiryžę save paaukoti, laikas bei vieta gali pasikeisti bet kurią minutę, dažniausiai pakitus aplinkai. Be abejo teroristiniai nusikaltimai taipogi gali turėti tikslų laiką ar vietą, tačiau tai lengviau išsiaiškinti jei teroristinį nusikaltimą planuoja savižudžiai sprogdintojai, kadangi šiam nusikaltimui yra reikalingas išankstinis planas, ilgesnis pasiruošimo terminas.

Pastaruoju metu terorizmas tapo viena didžiausių grėsmių pasaulio tvarkai. Kalbant apie jų poveikį, jį galima palyginti su tradicinėmis karo formomis. Tai gali destabilizuoti vyriausybes, nužudyti nekaltas aukas ir reikalauti didžiulių finansinių ir žmogiškųjų išteklių. Tačiau skirtingai nei įprastas karas, jis daugiausiai yra paslėptas - gąsdinant nekaltus civilius bandoma išlaikyti įtampą tarp žmonių. Terorizmas – tai strategija, kuri naudoja smurtą, tokį kaip sprogdinimai, nekaltų civilių žudymas, pagrobimai, padegimai, įkaitų paėmimas ir t.t., siekiant surengti įspūdingus įvykius su aiškia žinia. Iš tikrųjų teroristinės organizacijos veikia pagal panašias taisykles kaip ir nevyriausybinių organizacijų. Siekdami atkreipti dėmesį į jiems svarbią temą – pavyzdžiui, klimato apsauga, miškų naikinimą, karų padarinius, religinius aspektus, politinius sprendimus – jie rengia įvykius, kurių scenarijus iš tikrųjų orientuotas į kuo „įspūdingesnių vaizdų kūrimą“. Šiais vaizdais siekiama atkreipti pasaulio dėmesį į tam tikras problemas ir daryti kažkokį sprendimą, vyriausybėms susilaikyti arba atlikti tam tikrus politinius veiksmus.

Valstybės tarptautinėje arenoje su terorizmu bando kovoti pasitelkdamos tarptautinius ir nacionalinius teisės aktus, taip pat stiprindamos bendradarbiavimą tarpusavyje

⁷ „25 straipsnis. Bendrininkavimo formos“, infolex.lt, žiūrėta 2022 m. kovo 23 d.
<https://www.infolex.lt/ta/66150:str25>

keičiantis tyrimui naudinga informacija. Nacionaliniai šalies teisės aktai, tarptautiniai dokumentai, konvencijos bei jų papildomi protokolai yra nukreipti į valstybių apsauga nuo teroristinių nusikaltimų bei į prevencines priemones. Tačiau daugelis Jungtinėse Tautose ratifikuotų dokumentų nėra pritaikyti vienai ar kitai nacionaliniai valstybei, ko pasėkoje teroristiniai nusikaltimai klesti prisitaikydami prie esamos padėties.

Kaip minėta anksčiau, teroristiniai nusikaltimai yra ne naujas reiškinys, jo šaknys slypi gylei istorijoje, tad kodėl šiai nusikalstamai veikai dar nėra sugalvotas būdas, kaip tai sustabdyti ir kodėl atsiranda naujų būdų šiems nusikaltimams klestėti. Ne paslaptis, kad naujieji išradimai mūsų gyvenime užima labai svarbią reikšmę, jie ne vien palengvina mūsų gyvenimą, tačiau sukuria terpę naujiems nusikaltimams klestėti. Teroristai koja kojon žengia kartu su naujosiomis technologijomis, tad neatsitiktinai terorizmo ekspertai ima vartoti tokias sąvokas kaip „superterorizmas“, „kiberterorizmas“, „bioterorizmas“⁸, šios sąvokos kyla iš to, jog teroristai lygiai taip pat prisitaikė prie naujų technologijų, vykdydami sudėtingas finansines operacijas skaitmeniniame pasaulyje⁹. JAV generalinis prokuroras Williamas Barras¹⁰ vienoje iš konferencijų yra pasakęs „*Tai neturėtų nieko stebinti, kad mūsų priešai naudojami šiuolaikinėmis technologijomis, socialinės žiniasklaidos platformomis ir kripto valiutomis, kad palengvintų savo blogio ir smurto darbotvarę*“¹¹. Tokie JAV generalinio prokuroro išsakyti žodžiai leidžia manyti, kad teroristinių nusikaltimų grėsmė visada šalia mūsų, o jų veiksmus gali remti bet kuris valstybės pilietis, nepriklausomai kurioje šalyje yra ar kurios šalies teroristus nori remti. O esant naujosioms technologijoms, teroristai tęsia savo darbus, pasinaudodami modernius kibernetinius įrankius. Pasinaudodami skaitmeninėmis valiutomis teroristai toliau stengiasi tęsti savo darbą įbauginant visą visuomenę, tačiau su naujosiomis technologijoms kuriasi ir organizacijos, kurių pagrindinis tikslas yra atskleisti ir nutraukti teroristinį finansavimą visose internetinėse svetainėse.

Teroristinės organizacijos įbauginamos valstybes bei jos gyventojus, kaip jau minėta anksčiau, stengiasi būti išgirstos kuo didesnės auditorijos, todėl dažniausiai renkasi didesnius taikinius. Siekia, kad žiniasklaidų antraštėse mirguliuotų jų padaryti nusikaltimai ir tik tokiu būdu jaučiasi galingesni nei iš tikrųjų yra¹². Terorizmo eksperto akimis, Lietuva yra nedidelis

⁸ Egdūnas Račius ir Egidijus Gailiūnas, *Terorizmo žinynas* (Vilnius: Žara, 2005), 45.

⁹ „Global Disruption of Three Terror Finance Cyber-Enabled Campaigns Largest Ever Seizure of Terrorist Organizations’ Cryptocurrency Accounts“, *The United States Department of Justice*, rugpjūčio 13, 2020, <https://www.justice.gov/opa/pr/global-disruption-three-terror-finance-cyber-enabled-campaigns>

¹⁰ „Viljamas Barras - biografija, švietimas, šeima ir verta“, *Celebrity Biographies*, žiūrėta 2021 kovo 29d. , <https://offradranch.com/lt/politicians/8954-william-barr-biography-education-family-and-net-worth.html>

¹¹ „Global Disruption of Three Terror Finance Cyber-Enabled Campaigns Largest Ever Seizure of Terrorist Organizations’ Cryptocurrency Accounts“, *op. cit.*, 9

¹² „Terorizmo ekspertas: teroristinių išpuolių tikimybė Lietuvoje lygi nuliui,“ *Delfi.lt*, liepos 5, 2016, <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/terorizmo-ekspertas-teroristiniu-ispuoliu-tikimybe-lietuvoje-lygi-nuliui.d?id=71730234>

ir mažiau patrauklus taikinyms žmonėms, kurie nori daryti įtaką pasaulio politikai¹³, tačiau terorizmas kelia rimtą grėsmę tarptautinėms bendrijoms, o joms priklauso ir Lietuva. Nors Lietuva nėra tokia patraukli teroristinėms organizacijoms klestėti, tačiau jai kelia tokia pačią grėsmę, kaip ir kitoms valstybėms¹⁴. Nuo teroristinių išpuolių kenčia daugybė nekaltų žmonių, todėl 2005 m. Taryba priėmė Europos Sąjungos (toliau – ES) kovos su terorizmu strategiją, kurioje yra keliami pagrindiniai strategijos prioritetai, siekiant užkardyti teroristinius veiksmus¹⁵. Vienas iš prioritetų yra, kad valstybės privalo stiprinti bendradarbiavimą tarp ES ir kitų valstybių visame pasaulyje, siekiant užkirsti kelią, apsaugoti, persekioti bei reaguoti¹⁶ į teroristinius nusikaltimus. Neišvengiamai kyla klausimas, koks vaidmuo atitenka Lietuvai, šaliai, kurioje yra įvykę keli pavieniai teroristiniai nusikaltimai bei kokia būtų jos pagalba kitoms šalims sprendžiant ši gyvybės ir mirties vertą klausimą.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis.

Šiuolaikinėje užsienio literatūroje galima rasti tūkstančius straipsnių, mokslinių darbų bei knygų susijusių su teroristais bei teroristiniais nusikaltimais. Pavyzdžiui lenkų teisininkas, teisės mokslų profesorius, kriminalistikos ir kriminologijos specialistas¹⁷ „Brunon Hołyst, savo dviejų tomų monografijoje „Terrorizm“ labai plačiai pateikia terorizmo genezę ir bendruosius klausimus, tokius kaip, terorizmo samprata, jo klasifikacija, tyrimo metodika, teroristinės organizacijos pasaulyje, jų veikla ir t.t., antrasis tomas yra skirtas plačiau analizuoti teisės aktus, kovos su terorizmu padalinius bei prevencines priemones. James W. Osterburg ir Richard H. Ward knygoje „Criminal investigation a method for reconstructing the past¹⁸“ pateikia struktūruotą teroristiniuose nusikaltimuose taikoma kriminalistinę metodiką bei taktiką. Be abejo didelį dėmesį terorizmui skiria ir Jungtinės Tautos leidamos straipsnius, tokius kaip „Despite advances, terrorist threats continues to persist and diversify¹⁹“, „UN experts urge US to align anti-terrorism programme with international law²⁰“ ir pan.

Lietuva terorizmo keliamą grėsmę susidomėjo po 2001 m. rugsėjo 11 d. teroristinio išpuolio Vašingtone. Tačiau nejausdama didelės grėsmės nukentėti nuo šios nusikalstamos veikos

¹³ „Terorizmo ekspertas: teroristinių išpuolių tikimybė Lietuvoje lygi nuliui, *supa note*, 12

¹⁴ „Kova su terorizmu“, Lietuvos Respublikos Užsienio Reikalų Ministerija, žiūrėta 2021 kovo 29 d., <https://urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/uzsienio-politikos-prioritetai/lietuvos-saugumo-politika/kova-su-terorizmu>

¹⁵ *Ibid*

¹⁶ Europos Sąjungos Taryba „Kovos su terorizmu strategija“ 2005 m. lapkričio 30 d (01.12) 14469/3/05 REV 4

¹⁷ „Brunon Hołyst“, Wikipedia, žiūrėta 2022 m. kovo 26 d. https://pl.wikipedia.org/wiki/Brunon_Ho%C5%82yst

¹⁸ James W. Osterburg ir Richards H. Ward, „Criminal investigation a method for reconstructing the past“, (Anderson Pub Co, 1991 m.

¹⁹ „Despite advances, terrorist threats continues to persist and diversify“, United Nations, žiūrėta 2022 m. kovo 26 d. <https://news.un.org/en/story/2021/06/1094952>

²⁰ „UN experts urge US to align anti-terrorism programme with international law“, United Nations, žiūrėta 2022 m. kovo 26 d. <https://news.un.org/en/story/2021/04/1089782>

didelių darbų kovoje su terorizmu nepadarė. Būtent dėl šios priežasties tik keletas lietuvių mokslininkų ėmėsi nagrinėti šią problemą. Terorizmo problematiką Lietuvoje plačiau nagrinėjo Hendryk Malevski, 1976 m. savo baigiamajame darbe „Tarptautinė teisinė kova su terorizmu“. H. Malevski šią temą nagrinėjo dar iki žymiausių teroristinių išpuolių pasaulyje. Tai tik parodo, kad šis reiškinys jau buvo sulaukęs mokslininkų dėmesio pasauliniu mastu. V. Vasiliauskienė savo disertacijoje „Kova su terorizmu tarptautinės humanitarinės teisės kontekste“²¹. Autorė pirmiausia analizavo terorizmo sąvokos problematiką, siekė pateikti galimą terorizmo apibrėžimą, kadangi iki šiol terorizmo sąvoką visi autoriai interpretavo savaip ir nebuvo pateiktas joks galutinis terorizmo apibrėžimas. Tačiau autorė savo darbo išvadose įvardijo, jog terorizmą galima apibūdinti, kaip „*neteisėta ir tyčinį asmenų veiksmą, kurio metu daugybė žmonių miršta arba patiria stiprius sužalojimus, padaro didelę žalą viešai ir privačiai nuosavybei, o viso to tikslas yra įbauginti visuomenę, priversti vyriausybę ar tarptautinę organizaciją atlikti kokį nors veiksmą ar nuo jo susilaikyti*“²². Taip pat V. Vasiliauskienė savo disertacijoje vertino, kuriais atvejais kovojant su terorizmu kova prilygsta ginkluotam konfliktui²³. Tai ne vienintelis darbas susijęs su terorizmu, kurį parašė V. Vasiliauskienė. 2013 m. Mokslinių straipsnių rinkinyje buvo publikuotas straipsnis „Terorizmo apibrėžimas tarptautinėje teisėje“²⁴, šiame straipsnyje, autorė siekė atskleisti tikrąjį terorizmo apibrėžimą, universaliose bei regioninėse tarptautinėse sutartyse bei jų projektuose analizavo visus juos jungiančius elementus, komentavo tarptautinius teisės aktus bei sutartis, gilinosi į terorizmo konvencijos projektus²⁵. Darijus Beinoravičius savo straipsnyje „Terorizmas: jo priežastys ir raidos tendencijos“²⁶, išvadose pateikė savo išvalga, jog „terorizmas yra valstybių santykių teisių ir pareigų pusiausvyros pažeidimo rezultatas“²⁷. Be V. Vasiliauskienės ir D. Beinoravičiaus taip pat yra autorių, kurie apėmė tik Lietuvą teroristinių nusikaltimų kontekste. Laurynas Paštaitis moksliniame straipsnyje „Terorizmo kriminalizavimas Lietuvoje“²⁸ nagrinėjo teroro akto kriminalizavimo tendencijas Lietuvoje bei užsienio šalyse, aiškinosi teroro akto sudėčių požymius, siekė atskleisti, koks yra naujausias požiūris į teroristinius nusikaltimus

²¹ Violeta Vasiliauskienė, „Kova su terorizmu tarptautinės humanitarinės teisės kontekste“ (daktaro disertacija, Vilniaus Universitetas, 2014) <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2117297/datastreams/MAIN/content>

²² *Ibid*

²³ *Ibid*

²⁴ Violeta Vasiliauskienė, „Terorizmo apibrėžimas tarptautinėje teisėje,“ *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* ISSN 2335–2035, 2013 (10) : 322 <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15119/Vasiliauskien%20c4%97.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

²⁵ *Ibid*

²⁶ Darijus Beinoravičius, „Terorizmas: jo priežastys ir raidos tendencijos“ *Jurisprudencija : mokslo darbai*, 68(60),2005, 52

²⁷ *Ibid*

²⁸ Laurynas Paštaitis, „Terorizmo kriminalizavimas Lietuvoje,“ *Teisė. Vilnius : Vilniaus universiteto I-kla.* (2016), t. 100, 53 <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15831/24678531.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

baudžiamosios teisės moksle²⁹. Terorizmo problematiką Lietuvoje taip pat nagrinėjo Aurelijus Gutauskas, Raimundas Kalesnykas ir Darius Petrošius savo bendrame straipsnyje „Terorizmas ir jo prevencijos Lietuvoje problema“³⁰. Autoriai nagrinėjo Lietuvos Respublikos praktiką, patirtį terorizmo prevencijos kovoje, autoriai iškelia kaip problemą terorizmo sąvokos neaiškumą, ypač daug dėmesio skyrė Lietuvos valstybės ratifikuotoms tarptautinėms sutartims, priimtiems įstatymams bei kitiems teisės aktams, reglamentuojantiems terorizmo prevencijos klausimus³¹. Terorizmo problematika nagrinėjama jau daugybę metų ir šis reiškinys niekam nėra naujas, tačiau Lietuvių autoriai nagrinėjantys terorizmo problemą Lietuvoje bei kitose užsienio šalyse, pagrįdė akcentuoja terorizmo apibrėžimo problematiką, keli gilinaisi į terorizmo prevencijos klausimus, aiškinaisi teroristinių tinklų atsiradimo bei jų išpuolių priežastis, modelius bei patį mechanizmą.

Iš kitos pusės Lietuvoje tokių darbų, kurie apimtų teroristinių nusikaltimų kriminalistinę charakteristiką, taikomus tyrimo metodus bei taktiką nėra labai daug, ypač, kas liečia tokių nusikaltimų tyrimą. Pas mus netgi taip vadinamam „kriminaliam terorizmui“, su kuriuo mes susidūrėme XX a. paskutiniajame dešimtmetyje, nebuvo skirta pakankamai mokslininkų dėmesio. Vadovėliuose „Kriminalistika: teorija ir technika“³² bei jos tęsinyje „Kriminalistika: taktika ir metodika“³³ visai nėra išskiriama atskira teroristinių nusikaltimų tyrimo kriminalistinė metodika, taip pat kriminalistinė šių nusikaltimų charakteristiką. Tik Samuelis Kuklianskis su Snieguole Matulienė savo moksliniame straipsnyje „Kriminalistinė nusikaltimų charakteristikos samprata“³⁴ plačiau nagrinėja kriminalistinės charakteristikos elementus susijusius su baudžiamosios teisės nusikaltimo sudėtimi, kuriuos galima pritaikyti teisingam terorizmo, kaip nusikalstamos veikos kvalifikavimui.

Galima teigti, kad tarptautinių organizacijų tiriančių teroristines nusikalstamas veikas bendradarbiavimo problematika bei perspektyvos kriminalistikos aspektu Lietuvos mokslininkų nėra pilnai ir aiškiai išnagrinėtos³⁵. Mokslininkai daugiau dėmesio skiria terorizmo sąvokos paieškai bei priežasties nustatymui, tačiau nekuria atskiros kriminalistinės teroristinių

²⁹ Laurynas Paštaitis, „Terorizmo kriminalizavimas Lietuvoje,“ *supra note*, 28

³⁰ Aurelijus Gutauskas, Raimundas Kalesnykas ir Darius Petrošius, „Terorizmas ir jo prevencijos Lietuvoje problema“, *Jurisprudencija: mokslo darbai. Vilnius*, 63/55 (2004): 24, <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3138>

³¹ *Ibid*

³² Vidmantas Egidijus Kurapka ir kt., *Kriminalistika: Teorija ir technika*, (Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2012 m.)

³³ Vidmantas Egidijus Kurapka ir kt., *Kriminalistika: Taktika ir metodika*, (Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2013 m.)

³⁴ S. Kuklianskis, S. Matulienė „Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos samprata“, *Jurisprudencija*, 29, 21 (2002) <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3581/3373>

³⁵ Božena Dudinska, „*Tarptautinis bendradarbiavimas tiriant su terorizmu susijusius nusikaltimus*“. (Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio Universitetas, 2015) 5 <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:8620673/datastreams/MAIN/content>

nusikaltimų metodikos, kuri būtų atspirties taškas tiriant šias nusikalstamas veikas bei veiksmingoms prevencinių priemonių kūrime.

Baigiamojo darbo reikšmė. Magistro baigiamojo darbo rezultatai atskleidžia esminius tarptautinio bendradarbiavimo ypatumus tiriant terorizmą bei su teroristiniais nusikaltimais susijusia veikas. Atskleistos kriminalistinės tyrimo metodikos tiriant teroristinius nusikaltimus, galės būti naudojamos rengiant atskirą kriminalistinę tyrimo metodiką bei taktiką Lietuvoje. Magistro baigiamajame darbe pateiktos išvados bei rekomendacijos gali būti paskata tobulinti tarpvalstybinį ir tarptautinį bendradarbiavimą, stiprinti keitimąsi gerąją praktika tarpvalstybiniu lygmeniu kriminalistikos mokslo aspektu, tiriant teroristinius nusikaltimus. Šis baigiamasis magistrinis darbas gali būti naudojamas kaip mokomoji medžiaga teisės studijų studentams.

Tyrimo objektas : Tarptautinis bendradarbiavimas tiriant teroristinius nusikaltimus ir jo reglamentavimas.

Tyrimo dalykas : Tarptautinių organizacijų ir nacionalinių institucijų bendradarbiavimas sprendžiant su terorizmu susijusius nusikaltimus, terorizmo reglamentavimas tarptautiniuose teisės aktuose, Lietuvos Respublikos vaidmuo tarptautinėje kovoje prieš terorizmą, terorizmo sąvokos problematiką, terorizmo kriminalistinę charakteristiką, tyrime taikomi metodai bei taktikos, tarptautinio bendradarbiavimo ypatumai tiriant teroristinio pobūdžio nusikaltimus, atskirų šalių praktika, tarptautinių dokumentų bei organizacijų analizė, siekiant užkardyti su terorizmu susijusius nusikaltimus.

Šio magistrinio **darbo tikslas** yra kompleksiskai įvertinti teisinį tarptautinį bendradarbiavimą tiriant teroristinius nusikaltimus, jo reguliavimą ir praktinį įgyvendinimą užkardant su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas.

Pagrindiniai **darbo uždaviniai** yra:

1. Išsiaiškinti terorizmo sampratą teisėje bei pagrindinius jos elementus.
2. Išanalizuoti teisės aktus, reglamentuojančius bendradarbiavimą tarp šalių siekiant užkardyti su terorizmu susijusius nusikaltimus.
3. Išsiaiškinti Europos Sąjungos vaidmenį tarptautiniame bendradarbiavime su Europolu, Eurojustu, Interpolu, žvalgybos padaliniais bei valstybės saugumo departamentais siekiant efektyviai tirti bei užkardyti su terorizmu susijusius nusikaltimus.

4. Atskleisti teroristinių nusikaltimų kriminalistinio tyrimo ypatumus, charakteristiką, taikomas metodikas tyrime, pagrindinius tarptautinių organizacijų mechanizmus tiriant šias nusikalstamas veikas.
5. Įvertinti Lietuvos Respublikos pasiruošimą kovoje su terorizmu, reagavimas bei taikomos kriminalistinės tyrimo metodikos.
6. Išsianalizuoti, kokia yra tarptautinio bendradarbiavimo siekiant užkardyti terorizmą specifika, aptarti terorizmo prevencija nacionaliniame lygyje.

Magistro baigiamojo darbo metodai : Magistrinio darbo temos atskleidimui, darbe išskeltiems uždaviniams įgyvendinti bei tikslams pasiekti buvo naudojami tokie metodai:

1. **Dokumentų analizės metodo** pagalba buvo analizuotos pagrindinės su terorizmu susijusių nusikalstamų veikų tarptautinės konvencijos bei jų papildomi protokolai, Lietuvos Respublikos nacionaliniai teisės aktai, valstybių pasirašytos bendradarbiavimo sutartys bei kiti dokumentai;
2. **Apibendrinimo metodas** buvo naudojamas turimai medžiagai išanalizuoti bei apibendrinti, suformuluoti išvados bei rekomendacijoms;
3. **Loginio metodo** pagalba buvo aiškinamos sąvokos, siekiant pašalinti neaiškius teiginius, sukongretinti informaciją, nagrinėjant tam tikrų autorių požiūrius;
4. **Atvejo analizės metodas** buvo naudojamas siekiant išsiaiškinti tam tikras reikšmingas aplinkybes, ypatumus bei charakteristiką konkrečiame su terorizmu susijusiame atvejyje. Analizuojant teismų praktika padėjo išskirti pagrindinius bruožus kovoje su terorizmu.

Darbo struktūra: Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, 4 skyriai, 14 poskyrių, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, anotacija ir santrauka lietuvių bei anglų kalbomis.

Pirmajame skyriuje „Terorizmas - istorinių, teisinių ir kriminalistinių apybraižų pėdsakais“ pateikiamas terorizmas kaip socialinis ir politinis reiškinys, pateikiama terorizmo sampratos problematika, analizuota atskirų šalių kovos patirtis su terorizmu, pateikiama tarptautinė teisinė kova su šiuo reiškiniu XX a.

Antrame skyriuje „Šiuolaikinis teisinis kovos su terorizmu reglamentavimas“ pateikiami nacionaliniai teisės aktai reglamentuojantys atsakingų institucijų veiklą, tiriant su terorizmu susijusius nusikaltimus, pateikiamas terorizmo reglamentavimas tarptautiniuose teisės aktuose, aptariamas Lietuvos Respublikos vaidmuo tarptautiniame bendradarbiavime,

pateikiamos ir išanalizuojamos tarptautinės organizacijos kovojančios prieš teroristinius nusikaltimus.

Trečiame skyriuje „Su terorizmu susijusių nusikalstamų veikų kriminalistinių ikiteisminio tyrimo ypatumai“ atskleista teroristinių nusikaltimų kriminalistinė charakteristika, pateikti atskirų išpuolių tyrimo metodikos pagrindai bei jų charakteristikos problematika. Atskleisti tarptautinio bendradarbiavimo ypatumai siekiant išaiškinti dar neįvykusius ir įvykusius teroristinius išpuolius, atskleista kokią vaidmenį atlieka atitinkamos tarnybos, išsiaiškinta kokių veiksmų imasi ir kokią tyrimo metodiką naudoja valstybės tiriant melagingus pranešimus susijusius su teroristiniais nusikaltimais, kokių veiksmų imasi atitinkamos organizacijos siekdamos užkardyti neteisėtą terorizmo finansavimą.

Ketvirtame skyriuje „Tarptautinis bendradarbiavimas siekiant užkardyti terorizmą“ pateikiamos tarptautinio bendradarbiavimo kovoje su terorizmu prevencinės priemonės tarptautiniu bei nacionaliniu lygmeniu.

Ginamieji teiginiai : Tiriant su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas, tarptautinis bendradarbiavimas turi būti labiau koordinuotas, daugiau dėmesio turi būti skiriama terorizmo tyrimo metodikai bei taktikai, siekiant užkardyti teroristinius nusikaltimus turi būti nenutrūkstamas šių veikų stebėjimas bei analizavimas, efektyvesnis tarptautinis informacijos keitimasis. Lietuvos teisėsaugos institucijos iki šiol neturi pakankamos patirties tirti tokio pobūdžio nusikalstamas veikas, todėl būtinas kriminalistinių metodikų bei kitų procedūrų rengimas, kurios galės užtikrinti kokybišką ir greitą jų tyrimą.

1. Skyrius. TERORIZMAS – ISTORINIŲ, TEISINIŲ IR KRIMINALISTINIŲ APYBRAIŽŲ PĖDSAKAIS

1.1. Terorizmas kaip socialinis ir politinis reiškinyss ir jo sąsajos su geopolitiniais, ideologiniais, nacionaliniais, ekonominiais, religiniais ir kitais veiksniais.

Žmonės dažniau „įtraukiami“ į terorizmą siekiant patenkinti įvairius poreikius, įskaitant asmeninius, socialinius, dvasinius, praktinius ir net finansinius. Taip pat gerai žinoma, kad daugeliui teroristų šių motyvų patenkinimas gali būti svarbiau nei įsipareigojimas ideologijai. Deja, nors terorizmas nėra naujas reiškinyss, šiai dienai nėra visuotinio susitarimo dėl to, kiek ir kokių terorizmo rūšių esama³⁶. Teroristiniai nusikaltimai skiriasi nuo kitų nusikaltimų rūšių tuo,

³⁶ Egdūnas Račius ir Egidijus Gailiūnas, *supra note*, 8: 46.

kad asmenys, įvykdę su terorizmu susijusius nusikaltimus turi politinių, religinių (arba) ideologinių motyvų - skirtingai nei tipiniai nusikalstami motyvai, kurie gali būti kaip asmeninė nauda ar kerštas³⁷.

Labiausiai paplitusi terorizmo rūšis yra nacionalistinis terorizmas, kurį galima atrasti visuose etninio pobūdžio konfliktuose³⁸. Nacionalistinio terorizmo atstovai siekia nepriklausomos valstybės sukūrimo, jų ideologija remiasi į kovą už nepriklausomą valstybę - „tautos laisvę“. Net jeigu tai reikštų kitų tautų eliminavimą, vardan nacionalistinių idėjų ir siekių³⁹. Manoma, kad šios terorizmo rūšies atstovai atsižvelgia į konkrečios tautos gyventojų grupės nuomonę, tam, kad nukentėtų kuo mažiau atsitiktinių, niekuo dėtų civilių. Surengtais išpuoliais siekiama atkreipti tarptautinės bendruomenės dėmesį į egzistuojančias problemas, tačiau tuo pačiu yra bandoma išsaugoti sėkmingai kovai būtiną vietinių gyventojų paramą⁴⁰. Nacionalistinio terorizmo pėdsakų galima atrasti nagrinėjant Lietuvos istoriją. 1994 m. lapkričio 6 d. buvo bandoma susprogdinti per Bražuolės upę nutiestą geležinkelį. Tą rytą iš Kaliningrado per Lietuvą į Rusiją važiuo kariškių šeimų nariai. Po sprogimo esanti sveikesnė tilto dalis atlaikė nuo Vilniaus važiuosius Rusijos traukinį, kadangi po bėgiais padėti sprogmenys buvo padėti neteisingai, ko pasėkoje sprogimo metu smūgis pasiskirstė netolygiai.⁴¹ Po šio sprogimo prie Bražuolės upės buvo aišku, jog šis nusikaltimas buvo suorganizuotas patriotiškos grupės į kurią buvo įsimaišę savanoriai, prieštaraujantys naujai išrinktai kairiųjų valdžiai⁴². Apibendrinant galima daryti išvadą, jog nacionalinio terorizmo atstovams svarbiausia sukurti nepriklausomą valstybę, siekia į save atkreipti kuo daugiau dėmesio, tačiau vengia atsitiktinių aukų.

Kita terorizmo rūšis yra labai glaudžiai susijusi, bet tuo pačiu labai skiriasi nuo nacionalinio terorizmo, tai – religinis terorizmas. Religijos naudojimas teroristinėje ideologijoje jau daugybe metų yra užtikrintas ir patikrintas ėjimas⁴³. Religinio terorizmo atstovai teroro išpuolį supranta kaip dieviškąją pareigą ar šventą veiksma⁴⁴. Jie moraliai pateisina atsitiktinių civilių žudymą, skirtingai nei nacionalinio terorizmo atstovai. Pastarieji nejaučia jokių moralinių apribojimų rinkdamiesi būsimas aukas ar teroro aktui naudojamas priemones. Jų teroras vykdomas

³⁷ „Terrorism“, CPS, žiūrėta 2022m. sausio 16 d. <https://www.cps.gov.uk/crime-info/terrorism>

³⁸ Arūnas Paukštė, „Pagrindinės šiuolaikinio terorizmo ideologinės kryptys“ (Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2005), 85 <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3065/2866>

³⁹ Ina Kasparaviėiūtė – Bartunek „Terorizmas: masinės destruktijos įrankis“ (Magistro baigiamasis darbas, Vilniaus pedagoginis universitetas, 2006), 31 https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/117202/1/ina_kasparaviciute_bartunek_md.pdf

⁴⁰ Egdūnas Račius ir Egidijus Gailiūnas, *supra note*, 8: 47

⁴¹ „Bražuolės diversija“, Šiandienos istorija, žiūrėta 2021 spalio 25 d., <https://siandienosistorija.lt/brazuoles-diversija/>

⁴² *Ibid*

⁴³ Arūnas Paukštė, *supra note*, 38: 86

⁴⁴ Egdūnas Račius ir Egidijus Gailiūnas, *supra note*, 8: 46

ideologijų (dešiniųjų, kairiųjų bei anarchistinių) pagrindu⁴⁵. Religinio terorizmo atstovai dar yra vadinami „religiniais fanatikais“, kadangi jie neturi konkretaus tikslo. Išpuoliai neturi etninių, geografinių ar socialinių požymių, o jų pačių tikslas yra drastiškai pakeisti pasaulį, išnaikinti netikinčius į Dievą ar tikinčius į kitą Dievą, kitaip tariant „išvalyti pasaulį“ nuo „šėtono vaikų“.

Nepriklausomai nuo teroristinio nusikaltimo rūšies, šie nusikaltimai turi didelę įtaką ir valstybės ekonomikos stabilumui. Šalyse, kur yra dažnai pasikartojantys teroristiniai nusikaltimai, visiškai sustabdo ekonomikos augimą, tokiose šalyse ekonomiškai dažniausiai nukenčia gyventojai, aplinka, privati bei viešoji nuosavybė, infrastruktūra bei verslas. Dar didesnę ekonominę žalą daro terorizmas toms šalims, kurios yra priklausomos nuo turistų.

Svarbu paminėti, kad terorizmas yra viena iš „organizuoto“ nusikalstamumo rūšių, tačiau jis turi pagrindinius skirtumus, kurie jį leidžia atiboti nuo kitų nusikalstamų veikų. Visų pirma, pagrindinis skirtumas yra tikslas. Teroristinės grupės ar organizacijos, kaip minėta jau anksčiau, pagrindinis tikslas yra įbauginti gyventojus arba priversti vyriausybę ar tarptautinę organizaciją įgyvendinti ar (arba) susilaikyti nuo tam tikrų politinių ar socialinių veiksmų. Organizuotos nusikalstamos grupės tikslas beveik visada yra finansinė ar materialinė nauda, ši organizacija gali nusikalstamas veikas atlikti lygiai tokiais pačiais būdais kaip ir teroristinė organizacija, t. y. naudojant fizinį smurtą, sprogmenys, bandyti įbauginti visuomenę ar pan., tačiau tikslas bet koku atveju išlieka finansinė padėtis ar (arba) materialinė nauda. Kitas svarbus atribojimas yra subjektų dalyvaujančių nusikalstamoje veikoje skaičius. Organizuotoje nusikalstamoje grupėje visada yra vykdytojas ar (ir) padėjėjas, tai yra, jog norint būti organizuotos grupės dalyvis, joje turi būti daugiau nei vienas asmuo. Terorizmo atveju, subjektų skaičius nėra labai ribojimas, užtenka ir vieno asmens būti teroristu. Prie svarbiausio atribojimo galima priskirti ir veiksnius, kurie skatina atlikti teroristinį išpuolį. Terorizmo atsiradimo priežastys dažniausiai lemia ideologiniai, nacionaliniai, ekonominiai ar religiniai veiksniai. Siekis, kad valstybė ar tarptautinė organizacija atkreiptų į juos dėmesį ir pradėtų kažką imtis ar nuo tų veiksmų susilaikytų. Asmuo darydamas nusikalstamą veiką individualiai ar organizuotoje grupėje siekia naudoti tik sau. Būtent dėl šių priežasčių svarbu išsiaiškinti, koks kiekvieno yra iš jų motyvas, tikslas bei veiksnys, skatinantis taip elgtis - nustatius šias aplinkybes galima tinkamai kvalifikuoti nusikalstamą veiką pagal baudžiamąjį kodeksą.

Nepaisant pagrindinių terorizmo ideologijos tikslų, kurie visais požiūriais gali būti skirtingi, šis neteisėtas smurto panaudojimas kelia rimtą grėsmę valstybių saugumui. Analizuojant

⁴⁵ Arvydas Survila, *Nepaprastųjų sprendimų valdymas* (Vilnius: VĮ registrų centras, 2015) 59, https://www.registrucentras.lt/bylos/dokumentai/literatura/Arvydas%20Survila_%20Nepaprast%C5%B3%C5%B3%20situacij%C5%B3%20valdymas.pdf

plačiau ši reiškinį pastebima, kad jo intensyvumui reikšmės turi geopolitinė istoriškai kintanti situacija. Tyčinis neteisėto smurto ar itin žiauraus bei netoleruotino elgesio panaudojimas prieš nekaltus asmenis, siekiant politinių, religinių, ekonominių, socialinių ar ideologinių pokyčių, sukelia nepasitikėjimą valstybe - sukuria nesaugumo jausmą.

1.2. Terorizmo sampratos apibrėžimo teisinė problema.

Terorizmas yra viena iš labiausiai ginčytinų tarptautinės teisės sąvokų. Žmogaus teisių aktyvistai, mokslininkai bei politikai turi skirtingas idėjas kas galėtų būti terorizmas ir kas galėtų būti teroristai. Pradedant nuo istorijos, šis terminas yra kilęs iš lotyniško žodžio „teroras“ – baimė, siaubas. Anot istorikų šis terminas pirmą kartą pavartotinas buvo Prancūzijos buržuazinės revoliucijos metu. Tačiau viena iš priežasčių, kodėl sunku įvardinti terorizmo sąvoką yra ta, kad sunku įvardinti pačio terorizmo suvokimą. Šiame kontekste puikiai tinka aforizmas „Vienam teroristas, kitam – kovotojas už laisvę“⁴⁶, skirtumas priklauso nuo to, dėl ko kiekvienas iš jų kovoja. Teroristo etiketės priklijavimas paprastai reikštų žmonių dehumanizavimą. Antra priežastis, kodėl sunku tinkamai apibrėžti terorizmą yra ta, kad terorizmas yra ir visada buvo daugiau nei teroro aktas, jis veikia kaip ir anksčiau darbe minėtomis skirtingomis ideologijomis. Terorizmo atstovai visada veikia skirtingomis priemonėmis ir metodais, taip pat tam visada yra skirtingos priežastys bei siektinas tikslas. Trečia, didelis termino subjektyvumas taip pat yra terorizmo apibrėžimo sunkumų priežastis⁴⁷. Terorizmas turi daugybę formų ir pasireiškia skirtingais momentais, skirtingose tautose jis turi skirtingus tikslus bei priežastis. Būtent todėl kiekviena valstybė stengiasi terorizmo sąvoką apibrėžti taip, kad ši sąvoka atspindėtų jų nacionalinius interesus. Dalis valstybių stengiasi terorizmą apibrėžti plačiąją prasme, kad galėtų apimti didžiąją dalį smurtinių nusikalstamų veikų, kita dalis, stengiasi terorizmą apibrėžti siaurąją prasme siekdamas apsaugoti tinkamą baudžiamąjį teisinį procesą⁴⁸. Galima daryti išvada, kad apibrėžti terorizmą nėra lengva užduotis. Laikui bėgant labai pasikeitė teroristinės veiklos formos ir metodai. Šis reiškinys turi stabilų neigiamą vertinimą, dėl kurio atsiranda savavališkas aiškinimas. Pastebima nepateisinamai išplėstinio aiškinimo tendencija, kai kurios politinės jėgos be pakankamo pagrindo savo oponentus vadina teroristais. Kita vertus, nepagrįstas susiaurėjimas. Patys teroristai linkę vadinti save kariais, partizanais, diversantais už priešų linijų ir panašiai. O iš

⁴⁶ Benas Golderis, George Williams „What is „terrorism“? Problems of legal definition“, *University of New South Wales Law Journal*, (2004) 27(2) UNSW Law Journal 270, <http://classic.austlii.edu.au/au/journals/UNSWLawJl/2004/22.html>

⁴⁷ *ibid*

⁴⁸ Henokas Kebede Bekele “ Problem of Defining Terrorism under International Law: Definition by the Appeal Chamber of Special Tribunal for Lebanon as a Solution to the Problem“, *Scientific Research An Academic Publisher*“ 2021 m. birželio mėn. <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=109931#ref19>

tokio apibūdinimo kyla tiek teisinių apibrėžimų, tiek bendro teorinio terorizmo supratimo sunkumai⁴⁹.

JAV Aukščiausiojo teismo teisėjas Poteris Stewartas, mano, kad visi mes žinome, kas tai yra, bet tik tada, kai tai pamatome. Bandant apibrėžti terorizmo sąvoką iškyla dvi rimtos problemos. Pirmoji yra ta, kad terorizmą turėtume atskirti kaip nusikaltimą, terorizmas – kaip kitais būdais įvykdytas nusikaltimas bei terorizmas kaip karo veiksmas⁵⁰. Antroji problema išryškėja per teisinį reglamentavimą. Čia P. Stewartas pateikia pagrindinius terorizmo elementus: *terorizmo sudedamasis elementas yra smurto panaudojimas visomis prieinamomis priemonėmis, dažniausiai terorizmas yra nukreiptas prieš nieko dėtus civilius, didžiausias noras yra panaudoti smurtą nepaisant jokių atsiradusių ar būsimų pasekmių, siekimas skleisti visuotinę baimę bei visa tai daroma siekiant politinių, karinių, etninių, ideologinių, religinių - visiškai neracionalus žmonėms, kurie nėra linkę į prievartą*⁵¹. Iš to kas išdėstyta, pabrėžiama, kad terorizmas visada turi konkrečią veiksmų strategiją bei planą. Šis neteisėtas veiksmas dažniausiai nukreiptas ne prieš tam tikrų asmenų grupes o į nieko neįtarančius civilius, tam, kad būtų sukelta dar didesnė baimė bei jaučiamas nuolatinis pavojaus jausmas. Tokiais savo veiksmais priversdami visus jaustis pažeidžiamais bei priversdami paklusti politinę valdžią. Taip pat reiktų atskirti terorizmą nuo teroristinio išpuolio, kadangi jų pagrindiniai tikslai skiriasi. Terorizmas daugiausia yra linkęs sukelti dvejoją poveikį. Pirmasis būtų, jog valstybės imtųsi atitinkamų veiksmų, taikant politinį terorizmą, sėjant nerimą ir sumaištį, visuomenės moralizavimą bei esamos sistemos sužlugdymą⁵². Kitas tikslas pasiekiamas naudojant nusikalstamą elgesį, nukreiptą į asmenis, daiktus ar net į tam tikras vietas, kuriose tam tikri asmenys gyvena ar dažnai lankosi, tad terorizmo taikinyms atitinkamai gali skirtis nuo terorizmo tikslo. Lenkų literatūroje labiausiai paplitęs požiūris yra tas, kad teroras reiškia stipriųjų prievartavimą ir smurtą prieš silpnesnius, o terorizmas yra silpnesniųjų prievartavimas ir smurtas prieš stipresnius. Dažnas „teroro“ ir „terorizmo“ sąvokų supainiojimas sukelia milžiniškas trukdžius bandant apibrėžti šį reiškinį. Terorizmas yra įvairių formų ir išreiškia skirtingą turinį, priklausomai nuo jo atsiradimo vietos ir laiko. Yra daug skirtingų reiškinų, kurie laikomi teroristiniais aktais, todėl sunku sukurti vienodą teisinę terorizmo sąvoką⁵³.

Lenkų politologas Bartosz Bolechów terorizmą apibūdina kaip politinio smurto formą, susijusią su žmogžudystėmis ar turto sunaikinimu. Pagrindinis terorizmo siekis yra

⁴⁹ „Меры по противодействию терроризму и экстремизму“, Братский государственный университет, žiūrėta 2022 m. vasario 1 d., <https://brstu.ru/protivodeystvie-terrorizmu>

⁵⁰ Brunon Hołyst, *Terroryzm*, (Warszawa: Lexis Nexis, 2009) 56

⁵¹ *Ibid*

⁵² Brunon Hołyst, *supra note.*, 50

⁵³ Ilona Resztak, „Zjawisko terroryzmu“, *Prokuratura i Prawo*, 7/8 (2012): 149

https://katalogi.bn.org.pl/discovery/fulldisplay?docid=alma991039244279705066&vid=48OMNIS_NLOP:48OMNIS_NLOP

įbauginti visuomenę ar vyriausybę, kad būtų priverstinai padaryti tam tikri politiniai sprendimai, išprovokuoti neapgalvoti veiksmai ar tiesiog būtų parodyti tam tikri politiniai sprendimai⁵⁴. Politologas teroristinį išpuolį vadina „prievartos aktu arba patikimu grasinimu jį įvykdyti“, kuris visada įvykdomas pažeidžiant įstatymus. Adam Krawczyk pateikė kiek kitokį terorizmo apibrėžimą. Jis terorizmą apibrėžė kaip ideologijos (pasaulėžiūros) įtakos procesą per smurto veiksmus (arba jų panaudojimo grėsmę), tiesiogiai ar netiesiogiai taikomo įvairioms sprendimų priėmimo struktūroms, siekiant priversti jas elgtis tam tikru būdu. Šis reiškinys dažnai pasitaiko kartu su kitais veiksniais, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai daro jam įtaką⁵⁵. Abu šie autoriai sutinka, kad teroristiniai veiksmai vykdomi negailestingai, naudojant įvairias priemones (psichologinį spaudimą, fizinį smurtą, ginklų ir sprogmenų naudojimą). Esant ypatingam viešumui ir sąmoningai sukeltai baimei teroras nuo terorizmo skiriasi galios santykiu ir socialiniu teisiniu veikėjų statusu.

Terorizmo apibrėžimą yra bandoma suformuluoti ir Lietuvoje. Anot visuotinės Lietuvių enciklopedijos terorizmas suprantamas kaip nusikalstama veika, kuriai būdingas teroro naudojimas ar grasinimas panaudoti smurtą, prieš nekaltus civilius, valstybę ar tam tikrą tarptautinę organizaciją⁵⁶. Anot darbo autorės, šis apibrėžimas yra per siauras. Neaiškus tampa pats terorizmo bei teroro apibrėžimas, sudaromas įvaizdis, kad kiekvienas asmuo, kuris planuoja ar jau panaudojo smurtą prieš nekaltą civilį gali būti laikytinas teroristu, taip pat susirūpinimą kelia ir tai, kad nėra išskiriama kas yra teroras o kas yra terorizmas, kokia yra jų ideologija, tikslai ar pagrindiniai elementai, ko pasėkoje yra daroma klaidinga nuomonė. Lietuvoje terorizmas yra aprašomas ir įstatymų lygmenyje. Pirmiausia tai Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 250⁵⁷ straipsnis. Šiame straipsnyje teroro aktas apibrėžiamas kaip veika, atliekama teroristiniams veiksams pasiekti, ko pasėkoje yra numatyta baudžiamoji atsakomybė. Autorės nuomone, šis apibūdinimas yra per siauras, nepaaiškinama kas yra teroras ar teroristinis veiksmas, pateiktas apibrėžimas kelia daugiau neaiškumu nei paaiškina už ką yra numatyta baudžiamoji atsakomybė. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 250 (1)⁵⁸ straipsnyje yra numatyta atsakomybė už teroristinių nusikaltimų kurstymą, ir tik 252 (2) straipsnyje yra suformuluotas teroristinis tikslas - „*siekimas labai įbauginti visuomenę ar jos dalį arba neteisėtai priversti tarptautinę viešąją organizaciją, valstybę ar jos instituciją atlikti bet kokią veiksmą arba susilaikyti nuo jo atlikimo, arba destabilizuoti ar sunaikinti svarbiausius valstybės konstitucinius, politinius, ekonominius ar*

⁵⁴ Tomasz Walek, „Pojęcie, geneza i klasyfikacja zjawisk terrorystycznych“, *Securitologia*, žiūrėta 2022 m. sausio 24 d. <https://www.ejournals.eu/Securitologia/2018/No-2/art/14988/>

⁵⁵ *Ibid*

⁵⁶ „Terorizmas“, Visuotinė Lietuvių enciklopedija, žiūrėta 2021 m. lapkričio 10 d. <https://www.vle.lt/straipsnis/terorizmas/>

⁵⁷ „250 straipsnis. Teroro aktas“, *infolex.lt*, žiūrėta 2021 m. lapkričio 10 d. <https://www.infolex.lt/ta/66150:str250#>

⁵⁸ *Ibid*

*socialinius darinius ar tarptautinę viešąją organizaciją.*⁵⁹. Anot Violetos Vasiliauskienės, kuri nagrinėjo terorizmo apibrėžimą tarptautinėje teisėje, šiame straipsnyje yra sukeltas neaiškumas, kadangi „*siekimas destabilizuoti ar sunaikinti svarbiausius valstybės konstitucinius, politinius, ekonominius ar socialinius darinius ar tarptautinę viešąją organizaciją priskirtinas ne prie tikslo, o prie teroristinio išpuolio objektyviosios pusės. Priešingu atveju nusikaltimai, kuriais nesiekama įbauginti visuomenės ar priversti valstybę ar tarptautinę organizaciją atlikti tam tikrus veiksmus ar nuo jų susilaikyti, bet siekiama destabilizuoti valstybės konstitucinius, politinius ar ekonominius darinius, gali būti pripažinti teroristiniais veiksmais, kai tuo tarpu esminis teroristinės veikos apibrėžties elementas yra būtent tikslas įbauginti visuomenę arba priversti vyriausybę ar tarptautinę organizaciją atlikti tam tikrus veiksmus ar nuo jų susilaikyti*“⁶⁰.

Ganėtinai panašus terorizmo apibrėžimas yra pateikiamas ir lenkiškoje svetainėje, kurią parengė Jungtinių tautų informacijos centras Varšuvoje 2013 m. Akademinė bendruomenė priėmė šį terorizmo apibrėžimą : „*Terorizmas [lot.] – įvairūs ideologiškai motyvuoti, suplanuoti ir organizuoti asmenų ar grupių veiksmai, lemiantys esamos teisinės santvarkos pažeidimą, vykdomi siekiant priversti valstybės valdžią ir visuomenę atlikti tam tikrus veiksmus ir naudą, dažnai pažeidžiantys pašalinių asmenų gerovę. Šie veiksmai atliekami negailestingai, naudojant įvairias priemones (fizinį smurtą, ginklų ir sprogmenų panaudojimą), siekiant juos išgarsinti ir sąmoningai sukelti baimę visuomenėje.*“⁶¹ Autorės nuomone šis terorizmo apibrėžimas yra aiškiausias. Jame yra nurodomas subjektas, kuris atliks šią nusikalstamą veiką, koks yra motyvas bei tikslas, kokiomis priemonėmis yra tai padaroma bei į ką yra nukreipti šie veiksmai. Šiame apibrėžime yra nurodomi nusikalstamos veikos elementai. Labai panašia terorizmo sąvoką įvardino ir Pablo Henrique Cordeiro Lessa su Sandra Regina Martini Azijos Vokiečių ir Europos studijų žurnale, jie terorizmą siūlo apibrėžti taip: „*bet koks veiksmas arba grasinimas veiksmu naudojant tiesioginį ar netiesioginį smurtą bet kokiomis fizinėmis ar virtualiomis priemonėmis ir kurie sukelia viešosios tvarkos trikdymą teroro ir panaudojimo priemonėmis. Ideologijų, siekiant priversti ar spausti politinius, ekonominius ir socialinius veikėjus arba pakenkti bendruomenei ir aplinkai, išskyrus politiškai taikias apraiškas*“⁶². Autorės nuomone, šis apibrėžimas yra kur kas aiškesnis ir šiuolaikiškesnis, kadangi dabartiniame technologijų amžiuje didelė dalis teroristinių

⁵⁹ „250 straipsnis. Teroro aktas“, *supra note*, 57

⁶⁰ Violeta Vasiliauskienė, *supra note*, 24:334

⁶¹ „Definicje terroryzmu“, ONZ Wobec Terroryzmu, žiūrėta 2022 m. kovo 1 d.
<http://www.unic.un.org.pl/terroryzm/definicje.php>

⁶² Pablo Henrique Cordeiro Lessa ir Sandra Regina Martini, „International terrorism as an instrument of political struggle and of injury to integrational law“, *Asian Journal of German and European Studies* 2, 10 (2017)
<https://ajges.springeropen.com/articles/10.1186/s40856-017-0021-6#citeas>

nusikaltimų yra atliekami pasinaudojant kibernetinę erdvę, taip pat šis apibrėžimas apima ir padarytą tiesioginį ar netiesioginį veikimą, žalą nekaltiems asmenims.

Terorizmas nėra teisiškai apibrėžtas visose jurisdikcijose, tačiau egzistuojančios sąvokos paprastai turi tam tikrų bendrų elementų. Terorizmo sąvokos bendri bruožai jau aptarti, tačiau rečiau pasitaiko, kada tam tikros rūšies terorizmui yra priskiriama konkreti terorizmo kryptis.

Religinis terorizmas yra viena iš tų krypčių. Apibūdinama, kaip religinio smurto rūšis. Šioje kryptyje teroristiniai nusikaltimai naudojami kaip taktika, siekiant religinių tikslų arba naudojama kaip taktika, paveikta religinių įsitikinimų ir (arba) tapatybės⁶³. Amerikiečių politikos analitikas Bruce Hoffman⁶⁴, šiuolaikiniam religiniam terorizmui priskyrė tris pagrindinius bruožus. Pirmuoju, teroristai turi naudotis šventaisiais raštais, tam, jog galėtų juo pasinaudoti, galėtų paaiškinti kuo remiantis naudoja smurtą. Antrasis bruožas yra susijęs su teroristinių išpuolių vykdančiu asmeniu, tai turėtų būti dvasininkas arba asmuo užimantis aukštas pareigas. Trečiajam bruožui yra būdinga tai, jog yra naudojami apokaliptiniai susinaikinimo vaizdai⁶⁵ ir vėl gi, kad tuo galėtų pateisinti savo teroristinius veiksmus.

Tarptautinis terorizmas – teroristinė veikla, vykdoma daugiau nei vienos valstybės teritorijoje⁶⁶, tiksliau terorizmas peržengiantis valstybių sienas. Iš to išplaukia ir visai kita priešprieša tarptautiniam terorizmui, tai vidinis arba vidaus terorizmas. Pagrindinis skirtumas yra tas, kad vidinis terorizmas vyksta vienoje valstybėje, neperžengiant kitos valstybės ribų. Teroristinių išpuolių vykdančių grupė ar organizacija visada būna tos pačios valstybės gyventojai o visa agresija yra nukreipta į valstybę.

Politinis terorizmas vykdomas dažniausiai, kaip įprastas terorizmas, gali būti vykdomas tarptautiniu mastu ir valstybės viduje. Įbauginant valstybę neteisėtais būdais, tokiais kaip grasinimas, sprogdinimas, įbauginimas visuomenės ir pan., siekiama pakeisti arba priversti valstybę imtis tam tikrų ar (arba) nuo jų susilaikyti politiniu ar socialinių lygmeniu. Šiuolaikiniame pasaulyje politinį terorizmą būtų galima įvardinti kaip nepriklausomos šalies užkariavimo siekimą.

Kvaziterorizmas dažniausiai nėra niekur akcentuojamas. Ši terorizmo rūšis yra beveik identiška su tipiniu terorizmu, tačiau neturi pagrindinės sudedamosios dalies nei įprastas terorizmas. Pagrindinis kvaziteroristų tikslas nėra sukelti siaubą tiesioginei aukai, nekaltiems

⁶³„Religious terrorism“, Wikipedia the free encyclopedia, žiūrėta 2022 m. kovo 1 d.
https://en.wikipedia.org/wiki/Religious_terrorism

⁶⁴„Bruce Hoffman“, Wikipedia the free encyclopedia, žiūrėta 2022 m. kovo 1 d.
https://en.wikipedia.org/wiki/Bruce_Hoffman

⁶⁵„Religious terrorism“, Wikipedia the free encyclopedia, *op. cit.*, 63

⁶⁶„Terorizmas“, Visuotinė Lietuvių enciklopedija, *supra note*, 56

civiliams ar valstybei. Įprasto terorizmo atveju kvaziteroristas naudoja tipinio terorizmo būdus ir metodus, sukelia panašias pasekmes bei reakciją⁶⁷. Kad aiškiau suprasti, koks yra kvaziterorizmas galima pateikti pavyzdį. Tipinio terorizmo atveju teroristai gali paimti tam tikrus nekaltus civilius kaip įkaitus ir vėliau valstybių saugumo tarnybai pateikti savo reikalavimus, kuriuos valstybė turi įvykdyti, kitaip įkaitai gali būti nužudyti, kvaziterorizmo atveju įkaitai gali būti irgi paimti, tačiau teroristui bandant pabėgti ar pasislėpti nuo valstybės saugumo tarnybų. Tai reiškia, jog kvaziteroristo tikslas nebuvo paimti įkaitus, tačiau juos naudoja, kaip galimybę nebūti sulaikytam, tai yra kvaziteroristo tikslas nebuvo sukelti terorizmą tiesioginei aukai.

Visiškai nauja ir dar tik besiformuojanti terorizmo rūšis - ekologinis terorizmas, ši besiformuojanti nauja terorizmo rūšis turi įvairių atmainų nuo pasyvaus pasipriešinimo blokuojant tam tikras statybas, per aktyvius veiksmus (tame tarpe ir smurtą) prieš tam tikrus darbuotojus iki sprogimų, kibernetinių atakų surengtų kritinės infrastruktūros atžvilgiu. Ekologinio terorizmo tikslas yra protestuoti prieš vyriausybės politiką bei didelių, ypač transnacionalinių koncernų statymą. Ekologinių teroristų tikslas - šantažuoti, daryti ekonominę žalą ir kurti baimės atmosferą visuomenėje. Ši terorizmo rūšis yra pavojingesnis už kitų aukštųjų technologijų terorizmą, kadangi yra pažeidžiama aplinkosauga, erdvė bei gamta, kurioje gyvena žmonės nuolat. Ekologinis terorizmas gali ne vien pažeisti aplinką, bet ir užkirsti kelią tam tikroje aplinkoje egzistuoti, t. y. natūralioje aplinkoje, kurioje vėliau apsunkinamas ar net užkertamas kelias žmogaus egzistavimui, šioje terorizmo rūšyje būna padaroma negrįžtama žala, kadangi ekologinio terorizmo metu yra užteršiama aplinka, o, kad ji atsistatytų prireikia šimtų metų o gal net daugiau.

Na ir be abejo egzistuoja ekonominis terorizmas, kuris pagrinde yra nukreiptas į esamus ekonominius santykius, ypač nukreiptas į tam tikrų institucijų finansinę veiklą ar ekonominius santykius.

Apžvelgus įvairių šalių apibrėžimus, mokslinius straipsnius, publicistiką bei įvairius tam tikrų asmenų pamąstymus, koks galėtų būti tikras terorizmo apibrėžimas, galima daryti išvada, jog tinkamam terorizmo apibrėžimui kliūčių kelia politinės ir ideologinės problemos. Terorizmo sąvokos suprantamumas priklauso nuo to, kaip suinteresuota šalis jį apibrėžia. Per ilgą savo egzistavimą terorizmas pasireiškė įvairiausiais būdais ir su laiku jis vis keičiasi, naujausių technologijų tobulinimas lygiai taip pat priverčia terorizmo atstovus tobulėti bei naudoti kitas smurto bei grasinimo apraiškas. Šiai dienai egzistuoja daug terorizmo apraiškų, skirtingų būdų bei skirtingų pačio terorizmo suvokimų, ko pasėkoje jie sunkina universalus, visuotinai priimto visoms valstybėms apibrėžimo paieškos. Valstybės tobulindamos saugumo politikas bei kurdamos

⁶⁷ „Terrorism“, Wikipedia the free Encyclopedia, žiūrėta 2022 m. kovo 3 d.
<https://en.wikipedia.org/wiki/Terrorism#Types>

naujas gaires, šiai dienai remiasi seniau apibrėžtomis savo ar kitos šalies terorizmo sąvokomis, remiasi praeityje įvykusiais įvykiais, tačiau nebesugeba aprėpti ateityje nusimatančių grėsmių. Nors terorizmo sąvokos klausimas buvo daugybe kartų svarstytas ir aprašytas skirtinguose dokumentuose, vieningo apibrėžimo neturėjimas leidžia šią nusikalstamą veiką kiekvienu atveju interpretuoti kitaip, tačiau pastebima, kad visus apibrėžimus jungia vieningi elementai, tokie kaip : smurto, jėgos ar grasinimo perdėtas naudojimas, veiksmų ar taktikos planavimas, tikslai, politinė motyvacija, grėsmės ir baimės jausmo sukėlimas, žiniasklaidos naudojimas. Darbo autorės manymų, geriausiai šiai dienai terorizmą būtų galima įvardinti kaip „įstatymų uždraustą veiką, kurios metu tyčia yra sunkiai sutrikdoma asmenų sveikata arba atimama civilių gyvybė, padaroma didelė žala viešajai ar privačiai nuosavybei ir šie padariniai yra sukeliama siekiant sukelti terora, visuotinę baimę, psichologiškai paveikti valstybę, tam, jog imtūsi atitinkamų politinių veiksmų arba nuo jų susilaikytų. Priduriama, kad norint sukurti visuotinį terorizmo apibrėžimą, kuriuo galėtų remtis kiekviena valstybė, turėtų būti sukuriamas bendras teroristinių nusikaltimų sąrašas, kuris nuolatos turėtų būti papildomas bendrai valstybių, kadangi terorizmas jau nuo seno yra tarptautinės sistemos dalis ir nesugebėjimas jo užkardyti rodo didžiulę tarptautinio bendradarbiavimo spragą visame pasaulyje. Apibrėžti terorizmą nėra lengva užduotis. Laikui bėgant labai pasikeitė teroristinės veiklos formos ir metodai. Šis reiškinys turi stabilų neigiamą vertinimą, dėl kurio atsiranda savavališkas aiškinimas. Viena vertus, pastebima nepateisinamai išplėstinio aiškinimo tendencija, kai kurios politinės jėgos be pakankamo pagrindo savo oponentus vadina teroristais. Kita vertus, nepagrįstas susiaurėjimas. Patys teroristai linkę vadinti save kariais, partizanais, diversantais už priešo linijų ir pan. Iš čia kyla tiek teisinių, tiek teisinių apibrėžimų ir bendro teorinio terorizmo supratimo sunkumai.

1.3. Tarptautinė teisinė kovos su terorizmu situacija XX- XXI a.

Ryšiausias teroristinis išpuolis, kuris šiai dienai yra žinomas pasauliniu mastu įvyko 2001 m. JAV, kada serija koordinuotų savižudžių užgrobė keturis komercinius keleivinius lėktuvus, 2 iš jų rėžėsi į Pasaulio prekybos centrų bokštus. Tą dieną žuvo netoli 3 tūkst. nekaltų žmonių, gaisrininkų, paramedikų bei pareigūnų. Tai didžiausias pavienis aukų skaičius per užsienio išpuolį prieš JAV⁶⁸. Po šio Al-Qaeda teroristinės grupuotės išpuolio, JAV ėmėsi stipresnio tarptautinio saugumo užtikrinimo. Siekdama apsaugoti savo šalies piliečius įkūrė naujas saugumo procedūras. Siekdama sustiprinti pasitikėjimą oro transportu, įkūrė Tėvynės saugumo

⁶⁸ Brian Katulis, Peter Juul, „The Lessons Learned for U.S. National Security Policy in the 20 Years Since 9/11“, žiūrėta 2021 m. lapkričio 11 d. <https://www.americanprogress.org/article/lessons-learned-u-s-national-security-policy-20-years-since-911/>

departamentą, Nacionalinio saugumo direktoratą bei Nacionalinį kovos su terorizmu centrą⁶⁹. Naujai sukurtos karinės žvalgybos organizacijos sustabdė ne vieną teroro aktą, susekė ne vieną smogiką bei terorizmo lyderį. Siekdama užkardyti terorizmą, padidino savo pajėgumus užkardant terorizmo finansavimą. O svarbiausia JAV karinės ir žvalgybos agentūros sukūrė stiprų tinklą partnerystei visame pasaulyje sprendžiant su terorizmu susijusius klausimus⁷⁰.

Viena iš pagrindinių organizacijų JAV kovojančiu su terorizmu yra FTB, šis biuras labai glaudžiai bendradarbiauja su savo partneriais, siekdamas užkardyti terorizmą, nutraukti teroristinį finansavimą, bei siekia išardyti ekstremistinius tinklus visame pasaulyje, taip pat teikia pagalba kitoms šalims kovojančiomis su užsienio teroristinėmis organizacijomis⁷¹. Tačiau tai ne vienintelis teroristinis išpuolis Pasaulio prekybos centre JAV. 1993 m. buvo susprogdinta Pasaulio prekybos centro požeminė automobilių stovėjimo aikštelė, tiksliau buvo susprogdintas musulmonų ekstremistų pastatytas automobilis⁷², po kurio nugriaudėjo milžiniškas sprogimas. Po sprogimo žuvo 6 žmonės, sužeista daugiau nei 1000 žmonių o 50 000 asmenų teko evakuoti pastatą. Kaip teigiama, šis įvykis buvo pirmas požymis Diplomatinio saugumo tarnybai, kad terorizmas iš regioninio reiškinių už JAV ribų virsta tarptautiniu reiškiniu⁷³. Nors visi teroristinės organizacijos nariai buvo suimti ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn, tapo aišku, kad 1993 m. įvykęs sprogimas buvo tik pasibandymas prieš pasaulį sukrėtusį įvyki 2001 m.

Graikijoje, 2019 m. kovo 22 d. teroristinė organizacija, pasivadynusi FAI/IRF-Revenge Cell Mikhail Zhlobitski surengė ataką. Šiai organizacijai priklausantys asmenys važiuodami motociklu sviedė granatą, kuri sprogo priešais apsauginę būdelę, kurioje sėdėjo sargybiniai saugantys Rusijos ambasados konsulinį skyrių⁷⁴. Šiuo savo veiksmu padarė nedidelę turtinę žalą, žmonės nenukentėjo, tačiau tokie veiksmai traktuojami kaip teroristinis išpuolis. Lapkričio 1 d. maždaug 10 iki šiol nenustatytų teroristų įsiveržė į kraštutinių dešiniųjų politinės partijos „Auksinė aušra“ biurus ir metė savadarbį sprogstamąjį užtaisą, dėl kurio kilo gaisras⁷⁵. Tų pačių metų Lapkričio 13 d. Graikijos parlamentas priėmė naują baudžiamąjį kodeksą, kuriame sugriežtino bausmes už teroristinio pobūdžio nusikaltimus, kad priimtų Europos Sąjungos direktyvos elementus, kuriais buvo draudžiamos teroristinės kelionės, mokymai, parama bei

⁶⁹ Brian Katulis, Peter Juul, „The Lessons Learned for U.S. National Security Policy in the 20 Years Since 9/11“, *supra note*, 68

⁷⁰ *Ibid*

⁷¹ „What we investigate“, FTB, žiūrėta 2021 m. lapkričio 14 d. <https://www.fbi.gov/investigate/terrorism>

⁷² Egdūnas Račius ir Egidijus Gailiūnas, *supra note*, 8:16

⁷³ „1993 World Trade Center Bombing“, U.S. Department of state, žiūrėta 2021 m. lapkričio 16 d. <https://www.state.gov/1993-world-trade-center-bombing/>

⁷⁴ „Country Reports on Terrorism 2019: Greece“, U.S. Department of state, žiūrėta 2021 m. lapkričio 14 d. <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/greece/>

⁷⁵ *Ibid*

papildomų medžiagų teikimas⁷⁶. Tuo pačiu laikotarpiu Graikijos teisėsauga bei valstybės apsaugos tarnybos naudojo stebėjimo sąrašus, duomenų bazines bei biometrinius duomenis, kad sparčiau bei efektyviau atpažintų grėšiančius teroristinius išpuolius, sulaikytų teroristinių organizacijų atstovus bei užkardytų šiuos išpuolius ateityje, o svarbiausia, kad visus šiuos teroristus patrauktų baudžiamojon atsakomybėn. Taip pat Graikija nuo 2017 m. aktyviai dalyvauja kovos su terorizmu iniciatyvose tarptautiniuose forumuose ir dalyvavo regioniniuose informacijos mainuose bei seminaruose per Jungtines Tautas, Europos Sąjungą, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizaciją, Pietryčių Europos teisėsaugos centrą, kova su tarpvalstybiniu nusikalstamumu ir Juodosios jūros ekonominio bendradarbiavimo organizacija⁷⁷.

2019 m. Ispanija penktus metus iš eilės laikėsi labai aukšto nacionalinio parengtumo dėl terorizmo, būtent dėl šios priežasties šioje šalyje per 2019 m. nebuvo užfiksuota nei vieno teroro akto, tačiau valstybinės institucijos toliau sėkmingai patraukdavo baudžiamojon atsakomybėn asmenys, kurie planavo įvykdyti teroristinius nusikaltimus valstybės viduje. O būtent 2019 m. vasario 4 d. Ispanijos Vidaus reikalų ministerija sužlugdė teroristinį tinklą, kuriam vadovavo Maroko piliečiai, tą pačių metų spalio 8 d. Ispanijos policija suėmė 23 metų, Ispanijoje gyvenantį pilietį, kuris buvo įtariamas naryste teroristinėje organizacijoje. Atliekant kratą sulaikyto asmens namuose buvo rasta daugybė cheminių sprogmenų, kurie buvo skirti bombų gamybai, taip pat aptiko galimų taikinių sąrašus. Visi šie asmenys buvo patraukti baudžiamojo atsakomybėn dėl terorizmo bei teroristinių grasinimų. 2019 m. Ispanijos vyriausybė paskelbė savo pirmąją Nacionalinę kovos su terorizmu strategiją, kad suvienodintu ir atnaujintu teroristinių nusikaltimų grėsmės prevenciją, kovos su jomis bei kovos su jais strategiją, pakeisdama 2012 m. visapusę kovos su tarptautiniu terorizmu radikalėjimų strategiją⁷⁸. Ispanija, taip pat labai glaudžiai bendradarbiauja su kitomis šalimis siekiant užkardyti su terorizmu susijusius klausimus, stiprina kovos su terorizmu, jūrų ir aviacijos saugumo pajėgumus, ir nelaimių valdymą, bendradarbiauja su tarptautiniais partneriais⁷⁹.

Prancūzija išliko ir šiai dienai yra viena pagrindinių Jungtinių Valstybių partnerė kovojant su terorizmu. Ji yra ilgametė ir svarbi Pasaulinės koalicijos narė siekianti nugalėti teroristines grupuotes⁸⁰. Per 2019 m. Prancūzija su teroristiniais išpuoliais buvo susidūrusi 4 kartus. Vienas iš jų įvyko 2019 m. gegužės 24 d. Liono miesto centre, kuriame buvo susprogdinta

⁷⁶ „Country Reports on Terrorism 2019: Greece“, *supra note*, 74

⁷⁷ „Country Reports on Terrorism 2017 – Greece“, Refworks, žiūrėta 2021 m. lapkričio 16 d.
<https://www.refworld.org/docid/5bcf1fa48.html>

⁷⁸ „Country Reports on Terrorism 2019: Spain“, U.S. Department of state, žiūrėta 2021 m. lapkričio 14 d.
<https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/spain/>

⁷⁹ *Ibid*

⁸⁰ „Country Reports on Terrorism 2019: France“, U.S. Department of state, žiūrėta 2021 m. lapkričio 14 d.
<https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/france/>

savadarbė bomba, sudaryta iš varžtų bei vinių. Šio teroristinio išpuolio metu buvo sužeista 13 žmonių. Įtariamasis buvo nustatytas pasitelkus vaizdo fiksavimo kamerų įrašus. Po ikiteisminio tyrimo buvo nustatyta, kad įtariamasis buvo 24 m. Alžyro pilietis, ištikimybę prisiekęs vienai iš teroristinių organizacijų⁸¹. Kitas teroristinis išpuolis įvyko mečetėje įsikūrusioje pietinėje Bajonos mieste. 84 m. vyras tvirtino keršijęs už Dievo Motinos katedros gaisrą, dėl kurio kaltino musulmonus, išpuolio metu užpuolikas nušovė du maldininkus⁸². Tų pačių metų liepos 15 d. Prancūzijos vyriausybė paskelbė naują Nacionalinės žvalgybos strategiją, paskelbdama, kad kova su terorizmu yra pagrindinis jų tikslas. 2019 m. kovo 23 d. įgyvendinant teismų reformas buvo įkurta nauja Nacionalinės kovos su terorizmu prokuratūra, kuri pradėjo savo veiklą tų pačių metų liepos mėnesį ir buvo atsakinga už visų su terorizmu susijusių bylų tyrimus. Siekdama pagerinti vidinį keitimąsi informacija kovojant su terorizmu, vasario 18 d. vyriausybė įkūrė tarpžinybinį koordinavimo biurą, kurį sudaro 13 žvalgybos ir teisėsaugos agentūrų⁸³. Prancūzijos vyriausybė ėmėsi bendrų kovos su terorizmu operacijų su keliais ES partneriais ir atliko aktyvų vaidmenį stiprinant kovos su terorizmu pajėgumus kitose šalyse, ypač Vakarų Afrikoje⁸⁴.

Nagrinėjant teisinės kovos su terorizmu situaciją, daugiausia dėmesio buvo skiriama 2019 m. bei atskirų šalių kovai su teroristiniais nusikaltimais. Šie metai parinkti tikslingai, kadangi šiais metais buvo žengti svarbiausi žingsniai kovoje su teroristiniais nusikaltimais, taip pat buvo nugalėtos ir pažemintos kai kurios tarptautinės teroristinės organizacijos. Tų metų kovą, JAV su Pasauline koalicija užbaigė karine operacija, kurios metu buvo sunaikinamas „kalifato“ Irake bei Sirijoje⁸⁵, per surengtą karinę operaciją žuvo Bakras al Baghdadi, apsiskelbęs ISIS „kalifu“ bei tais pačiais metais buvo įvestos naujos sankcijos teroristams Teheranui ir jo įgaliotiniams. Iš esmės būtent 2019 m. buvo imtasi drastiškų veiksmų prieš teroristus, taip pat sustiprintas tarptautinis bendradarbiavimas tarp šalių. Tačiau kaip matoma iš atskirų šalių patirties, terorizmas yra nuolatinė grėsmė valstybių saugumui ir suverenitetui, todėl valstybės privalo daryti viską, kad pasipriešintu šiam perdėtam smurto panaudojimui, privalo užtikrinti savo šalies gyventojų saugumą panaudodama visas įmanomas priemones ir dar labiau sustiprintų tarptautinį bendradarbiavimą sprendžiant su terorizmu susijusius klausimus.

⁸¹ „Country Reports on Terrorism 2019: France“ “ U.S. Department of state, *supra note*, 78

⁸² *Ibid*

⁸³ *Ibid*

⁸⁴ *Ibid*

⁸⁵ „Country Reports on Terrorism 2019“, U.S. Department of state, žiūrėta 2022 m. kovo 1 d. <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/>

1.4. Atskirų šalių kovos su terorizmu patirtis.

Terorizmas, kaip socialinis reiškinys, reikalauja veiksmingų kovos su juo mechanizmų, pasitelkiant mokslinius tyrimus ir taikant veiksmingus teroristinių nusikaltimų atskleidimo, tyrimo ir prevencijos metodus bei būdus. Kaip pavyzdį galima paminėti, jog visų šalių pareigūnai bei organizacijos pradėjo naudotis INTERPOL biometrinėmis identifikavimo galimybėmis, kurios leidžia nustatyti galimus teroristus. Pavogti ar pamesti asmenų pasai yra pagrindinis teroristų nusikaltimo įrankis, ypač užsienio teroristams⁸⁶. 2021 m. lapkričio 8-12 dienomis, KOLOMBO, Šri Lanka panaudodama pasienio punktuose jau minėtus metodus su biometriniais asmenų duomenimis sulaikė 6 asmenis įtariamus terorizmu, o taikant įtartinų finansinių operacijų duomenų bazes per tą patį reidą buvo sulaikyti 7 asmenys įtariamai terorizmo finansavimu bei 5 asmenys su įtartiniais finansiniais sandoriais⁸⁷. Šie INTERPOL taikyti atpažinimo metodai, padėjo atskleisti ieškomus asmenis, taip pat nustatyti ne tik galimus teroristus, bet ir vyrus bei moteris, ieškomus dėl kelionės dokumentų klastojimo, sukčiavimo ir finansinių nusikaltimų, ginklų kontrabandos ir žmonių prekybos. Tačiau ne visada vyriausybėms organizacijoms pavyksta laiku užkardyti terorizmą ar išgelbėti nė kuo dėtus civilius. Lygiai taip pat ne visada pareigūnams pavyksta sulaikyti terorizmu įtariamus asmenis, kad šie būtų patraukti pagal baudžiamąją teisę. Tačiau taip yra šiandieną, technologijos leidžia kurti naujus metodus, atpažinimo prietaisus bei valstybėms dalintis naudinga informacija, siekiant sustabdyti teroristinius nusikaltimus. Šiame skyriuje bus apžvelgta kovos su terorizmu istorija, kuri sukretė visą pasaulį ir būtent po šių išpuolių parodė, kad tik valstybėms bendradarbiaujant galima tokių įvykių išvengti ateityje. Kova su terorizmu, jo prevencija bei teroristinių nusikaltimų finansavimo užkardymas visoms tarptautinėms organizacijoms turi būti prioritetas Nr. 1.

2002 m. spalio 23 d. Čečėnų teroristai užgrobė Melnikovo gatvėje esantį Dubrovkos teatrą, kuris buvo įsikūręs Maskvoje. Apie 50 Čečėnijos teroristų įkaitais paėmė apie 800 asmenų, reikalaudami nedelsiant ir besąlygiškai išvesti Rusijos kariuomenę iš Čečėnijos. Įkaitų drama baigėsi po trijų dienų, 2002 m. spalio 26 d., kada Rusijos federalinei saugumo tarnybai (FSB) priklausantis specialiųjų pajėgų padalinys į pastatą leido per ventiliaciją cheminį aerozolį (nervus paralyžiuojančios dujos) ir jį šturmavo⁸⁸. Per įkaitų gelbėjimo operaciją žuvo mažiausiai 33 (skaičius vėliau išaugo iki 50) teroristai ir 129 įkaitai, tarp jų ir teroristų grupės vadas - 23 metų

⁸⁶ „Operation Flycatcher: disrupting Sri Lanka’s terrorist networks“, INTERPOL, žiūrėta 2022 m. sausio 17 d. <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2022/Operation-Flycatcher-disrupting-Sri-Lanka-s-terrorist-networks>

⁸⁷ *Ibid*

⁸⁸ „Analysis of Clothing and Urine from Moscow Theatre Siege Casualties Reveals Carfentanil and Remifentanil Use“, *Oxford Academic*, 2012 m. rugsėjo 20 d. <https://academic.oup.com/jat/article/36/9/647/785132>

Movsaras Barajevas, taip pat čečėnų našlės, kurios nespėjo net susprogdinti prie savo kūnų pritvirtintų sprogmenų⁸⁹. Nuo aerozolio poveikio be sąmonės nukritę teroristai buvo nušauti, nuimti prie jų pririšti sprogmenys, nukenksmintą didžiojoje auditorijoje buvusi bomba. Internetiniame laikraštyje, kuris aprašė tų dienų įvykius teigiama, jog „*Žurnalistai, buvę įvykių vietoje, stebėjosi, kad šturmo metu pastato viduje nesigirdėjo jokių šūvių. Todėl manoma, kad daugiau nei 100 įkaitų žuvo nuo dujų poveikio*“⁹⁰, tame pačiame laikraštyje pridurta, jog „*Maskvos ligoninių gydytojai, kurie konstatavo įkaitų mirtį, beveik visiems nustatė: "mirė nuo nežinomų dujų poveikio". Todėl daromos prielaidos, kad nežinomos dujos buvo pradėtos leisti į pastatą dar iš vakaro, prieš šturmuojant teatro pastatą*“⁹¹. Nors iki šios dienos šis Čečėnijos teroristų išpuolis, Maskvos teatre, prieš daugybę nekaltų žmonių yra apipintas sąmokslu teorijomis ir rasti objektyvią informaciją, kuri tiksliai apibūdintų tų dienų įvykius yra labai sunku, tačiau karas su teroristais iš savęs yra labai sudėtingas veiksmas, reikalaujantis strateginių veiksmų. Tad valstybės saugumo požiūriu, galbūt, priverstinis nuodingų dujų panaudojimas buvo visiškai teroristų atžvilgių netikėta ataka, kuri galėjo nuginkluoti Čečėnijos teroristus šiems nespėjus susivokti ir nespėjus panaudoti visų sprogmenų, kuriuos buvo pritvirtinę prie savęs bei teatro patalpose. Tačiau, autorės nuomone, šis įvykis parodo ir valstybės aplaidumą kovoje su teroristais, kadangi į teatrą nevaržomai įėjo apie 50 teroristų, apsiginklavę sprogmenimis ir šaunamaisiais ginklais. To, tikriausiai, būtų išvengta jei būtų naudojamos specifinės asmenų patikros prieš įėjimą į vidų, pavyzdžiui kaip oro uostuose.

Vos po dviejų metų Rusiją sudrebino dar vienas daugybės įkaitų gyvybių pareikalavęs teroristinis išpuolis. Tūkstantinis įkaitų skaičius, daugiau nei 300 nekaltų aukų, įskaitant ir vaikus. 2004 m. rugsėjo 1 d. Beslano 1-osios mokyklos žaidimų aikštelėje Čečėnų teroristų grupė apsupo mokinius, mokytojus ir tėvus, kai šie buvo surengę šventę pirmosios mokslo metų dienos proga. Kai kuriems žmonėms pavyko pabėgti, o kiti buvo nužudyti iš kart vietoje, tačiau didžioji dalis asmenų, t. y. apie 1 200 suaugusiųjų ir vaikų, buvo suvaryti į mokykloje esančią sporto salę, kurią Čečėnų teroristai buvo užminavę sprogmenimis⁹². Tą pačią dieną teroristinio išpuolio organizatoriai pradėjo derybas su Rusijos valdžia. Prašymas buvo analogiškas prieš tai minėtojo situacijoje – išvesti Rusijos karius iš Čečėnų žemių. Deja derybos buvo nesėkmingos ir po dviejų dienų mokyklos salėje nuaidėjo pirmieji sprogimo garsai. Dalis likusių gyvų įkaitų, vėliau teigė, kad sprogimas nebuvo planuotas ir jis įvyko atsitiktinai, tačiau jau po pirmojo sprogimo žuvo dalis paimtų įkaitų, kita dalis žuvo kai nuo sprogimo neatlaikė sporto salės

⁸⁹ Petras Katinas, „Patys prisišaukė bėdą“, *Krikščioniškos minties, kultūros ir visuomenės laikraštis*, 2002 m. lapkričio 1 d. http://www.xxiamzius.lt/archyvas/xxiamzius/20021101/pasa_01.html

⁹⁰ „Analysis of Clothing and Urine from Moscow Theatre Siege Casualties Reveals Carfentanil and Remifentanil Use“, *supra note*, 87

⁹¹ *Ibid*

⁹² „Russian school siege ends in bloodbath“, *History*, 2004 m. rugsėjo 3 d. <https://www.history.com/this-day-in-history/russian-school-siege-ends-in-bloodbath>

sienos ir salė pradėjo griūti. Prasidėjo chaosas, Rusijos kariai bei policija pradėjo šaudyti į galimus teroristus, tačiau teroristai dalį įkaltų pastatė prie langų lyg užkarda nuo kulku, įkaltai pateko į „kryžminę ugnį“⁹³. Per šį teroristinį išpuolį žuvo 331 nekaltai paimti įkaltai, 186 vaikai, dar per 700 asmenų buvo sužeisti. Rusijos valdžia teigė, kad iš viso buvo 32 teroristai, iš kurių 31 žuvo per apgultį⁹⁴.

Dėl šių dviejų Rusijoje įvykdytų teroristinių išpuolių atsakomybę prisiėmė Šamilis Basajevs, dar apibūdinamas kaip karingas islamistas ir Čečėnijos separatistų judėjimo lyderis,⁹⁵ taip pat vienintelis gyvas likęs po šių dviejų teroristinių nusikaltimų Nurpashi Kulajev, tačiau jis 2006 m. buvo sulaikytas policijos pareigūnų ir nuteistas iki gyvos galvos. Šamilis Basajevs slapstėsi, nebuvo sulaikytas policijos pareigūnų, tačiau tais pačiais metais, kaip ir Nurpashi Kulajev mirė nuo sprogimo, kurio priežastis ir iki šių dienų nėra aiški⁹⁶.

2019 m. kovo 15 d. Naujojoje Zelandijoje, dviejose Kraistčerčo mečetėse buvo įvykdytas žiaurus ir beprecedentis terorizmo išpuolis. 29 m. Tarrantas, automobiliu, kuris buvo pakrautas ginklais bei sprogmenimis, nuvažiavo iki Al Noor mečetės, prie jos pasistatė automobilį, prie savęs prisitvirtino kamerą, kuri buvo įjungta ir transliavo visą įvyki gyvai per internetines platformas, įėjo į mečetę ir pradėjo šaudyti į joje buvusius žmones, kurie tuo metu buvo po pietinių pamaldų. Pasibaigus šoviniams, nuėjo prie automobilio, pasipildė atsargas ir grįžo. Sušaudęs daugybę žmonių Al Noor mečetėje, grįžo prie automobilio, susidėjo ginklus bei pradėjo važiuoti. Važiudamas liudininkų teigimu pervažiavo kelis pašautus žmones. Tarrantas važiavo į Linvudo islamo centrą, gatvėje nužudė du žmones ir pradėjo šaudyti į langus, privažiavo kitą mečetę, kurioje taip pat vyko popietinės pamaldos. Joje tęsė savo šaudymą į žmones bei viską transliavo internete. Vienas vyras, buvęs toje mečetėje sugebėjo iš Tarranto atimti ginklą, ko pasekoje Tarrantas puolė bėgti, tačiau lauke jo jau laukė policijos pareigūnai, kurie jį sulaikė. Pirmosios apklausos metu jis pasakė, kad norėjo padegti mečetės ir apgailestavo, kad nepavyko⁹⁷. Visa vaizdo medžiaga apie šį teroristinį išpuolį buvo nedelsiant pašalinta iš internetinių svetainių, taip pat Tarrantas internete paskelbė 74 puslapių manifestą, kuriame išreiškė norą „supurtyti visuomenę“ ir paveikti situaciją pasaulyje⁹⁸. Šis manifestas taip pat buvo skubiai panaikintas iš interneto. Po ilgai trukusio teismo, Tarrantas buvo apkaltintas nušovęs daugiau negu 51 nekaltą žmogų, į 40 žmonių gyvybes pasikėsino, taip pat Tarrantas buvo apkaltintas terorizmu ir buvo

⁹³ „Russian school siege ends in bloodbath, *supra note*, 92

⁹⁴ *Ibid*

⁹⁵ *Ibid*

⁹⁶ *Ibid*

⁹⁷ „Нападение на мечети в Крайстчерче: убийце 50 человек вынесен приговор без права на помилование“, BBC News, 2020 m. rugpjūčio 27 d., <https://www.bbc.com/russian/news-53930253>

⁹⁸ *Ibid*

pasiūstas kalėti iki gyvos galvos be teisės į lygtinį paleidimą ar malonę. Anot teismų, Tarrantas yra pirmasis gavęs tokią griežtą bausmę Naujojoje Zelandijoje.

Viena iš sėkmingesnių kovų įvyko su teroristais 1976 m. birželio 27 d., operacija buvo pavadinta „Entebės operacija“. Karinė Izraelio operacija prieš Palestinos išlaisvinimo liaudies fronto ir Vokietijos Revoliucinius teroristus⁹⁹. Lėktuvas Air France“, skridęs iš Izraelio su 426 keleiviais bei 12 žmonių įgula, nusileido Atėnų oro uoste, kuriame papildomai įlipo 58 keleiviai, tarp kurių buvo 4 teroristai. Lėktuvas turėjo skristi į Paryžių, tačiau tik pakilus lėktuvą užgrobė jame buvę teroristai. Teroristai privertė nukreipti lėktuvą į Bengazį, Libiją. Lėktuvui nusileidus, teroristai šį ant žemės pralaidė apie 7 valandas, tam, jog galėtų pasipildyti degalų. Paleido vieną paimtą įkaitę, kadangi ši suvaidino, jog persileidžia. Pasipildžius degalų lėktuvas pakilo ir kitas skrydis buvo į Entebės oro uostą Ugandoje. Entebės oro uoste prie 4 teroristų prisijungė dar mažiausiai 4 teroristai. Prasidėjo valstybės derybos su teroristais, šių pagrindinis reikalavimas buvo paleisti 40 palestiniečių, laikomų Izraelyje ir 13 kitų sulaikytųjų, įkalintų Kenijoje, Prancūzijoje, Šveicarijoje ir Vakarų Vokietijoje. Jie pagrasino, kad jei šie reikalavimai nebus įvykdyti 1976 m. liepos 1 d. pradės žudyti pagrobtus įkaitus¹⁰⁰. Teroristai visus įkaitus suskirstė į dvi grupes: vienoje grupėje buvo visi žydai bei izraeliečiai o kitoje grupėje buvo visi kiti likę, taip pat juos paskirstė ir po skirtingus lėktuvo zonoje esančius kambarius. Įkaitų laikymas truko apie savaitę, dalis įkaitų buvo paleisti, kita dalis vis dar buvo laikomi ir jiems vis dar grėšė mirtis. Likus savaitei iki operacijos „Entebės operacija“ Izraelio ministrai svarstė įgyvendinti teroristų keliamus reikalavimus, buvo bandoma susisiekti su JAV, kad ši perduotu informaciją Egipto prezidentui, prašydama paleisti visus laikomus įkaitus. Artėjant liepos 1 d., kada teroristai turėjo pradėti žudyti įkaitus, Izraelio valstybė stengėsi tartis su teroristais, kad terminas būtų pratęstas iki liepos 4 d. Diena iki naujo termino buvo patvirtintas ministrų kabinetuose įkaitų gelbėjimo planas. Izraelio kariai įsiveržė į lėktuvą, tuo metu įkaitai buvo pagrindinėje lėktuvo salėje susėdę prie pagrindinio tako, kariai sušuko „Nesikelkite! Likite kur esate ! Mes esame Izraelio kariai“¹⁰¹, šį pranešimą kariai pakartojo keletą kartų skirtingomis kalbomis, kad visi įguloje buvę įkaitai suprastų. Vienas 19-kos metų vaikinys staiga atsistojo ir Izraelio kariai, galvodami, kad jis yra teroristas nušovė, 52 metų vyras pasipriešinimo metu mirė nuo sužalojimų, įvykus kryžminiam teroristų ir Izraelio karių susidūrimui, mirė dar viena 56-ių metų moteris.

⁹⁹ „Entebės operacija“, Vikipedija Lietuvos enciklopedija, žiūrėta 2022 m. sausio 20 d. https://lt.wikipedia.org/wiki/Enteb%C4%97s_operacija

¹⁰⁰ „Operation Entebbe“, Military, žiūrėta 2022 m. sausio 20 d. https://military-history.fandom.com/wiki/Operation_Entebbe

¹⁰¹ *Ibid*

Izraelio komandosai įmetė kelias rankines granatas į patalpą, kurioje buvo likę teroristai, įėjo ir nušovė likusius tris. Entebės operacija buvo sėkmingai baigta.

Kaip matoma iš pateiktų pavyzdžių, kiekvienos valstybės pareiga yra kovoti su teroristais ir užtikrinti savo valstybės piliečių saugumą. Kiekvienu atveju po teroristinio išpuolio atsiranda aukų ar bent jau būna padaromas kažkoks neigiamas poveikis. Matyti vaizdai ar artimųjų praradimas po teroristinių išpuolių palieka neišdildomą skausmą bei baimę. Nors nacionalinis saugumas yra visada pasiruošęs tokiems išpuoliams, teroristai ne visada yra linkę bendradarbiauti, o žudydami įkaitus ar kitus nekaltus asmenis bandoma pasėti žmonių baimę arba paveikti valdžios politinius sprendimus. Europos Sąjungoje nuo 2018 m. iki 2020 m. buvo suimta apie 2000 asmenų, kurie buvo įtariami su terorizmu susijusiomis nusikalstamomis veikomis, tuo pačiu laikotarpiu Europos Sąjungoje ir Jungtinėje Karalystėje buvo suardytos 44 džihadistų arba kraštutinių dešiniųjų sąmokslai¹⁰², tačiau, kad ir kaip Europos Sąjunga stengiasi užkardyti šias nusikalstamas veikas, sulaikyti asmenis įtariamus teroristinėmis nusikaltimais, rizika bei galimybė nukentėti nuo teroristinių nusikaltimų išlieka, kadangi vien per 2020 m. Europos Sąjungos valstybių narėse įvyko 57 su terorizmu susiję nusikaltimai. Valstybės reaguodamos į įvykius po 2001 m. rugsėjo 11 d., kada įvyko, tikriausiai, labiausiai pasaulį sudrebinęs teroro aktas, su valstybėmis narėmis, kurios priklauso Europos Sąjungai sudarė „teroristų sąrašą“¹⁰³, į kurį buvo įtraukti visi galimi teroristai, subjektai, objektai bei asmenys, kuriuos reikia stebėti, siekiant apsaugoti savo valstybę nuo teroristinių nusikaltimų. Ir būtent tik valstybėms bendradarbiaujant tarpusavyje galima pilnai kovoti su terorizmu visame pasaulyje.

2 Skyrius. ŠIUOLAIKINIS TEISINIS KOVOS SU TERORIZMU REGLAMENTAVIMAS

2.1 Kovos su terorizmu reglamentavimas nacionaliniuose bei tarptautiniuose teisės aktuose.

Terorizmas kelia grėsmę visų Europos Sąjungos narių saugumui, visų šalių demokratiniam neliečiamumui ir laisvėms, vertybėms bei suverenitetui. Kova su teroristinio pobūdžio nusikaltimais yra vienas svarbiausių šalies prioritetų, todėl atsižvelgiant į istorinius įvykius bei siekiant apsaugoti valstybes nuo ateityje grėšiančių išpuolių, valstybės bendradarbiaudamos tarpusavyje pasirašo tarptautines sutartis bei nacionalinius teisės aktus, skirtus terorizmo prevencijai bei kontrolei.

¹⁰² „The EU’s work to tackle terrorism“, European Council, Council of the European Union, žiūrėta 2022 m. sausio 20 d. <https://www.consilium.europa.eu/en/eu-response-to-terrorism/>

¹⁰³ „The EU’s work to tackle terrorism“, *supra note*, 81

Viena pirmųjų yra 1963 m. rugsėjo 14 d. Tokijuje pasirašyta „Konvencija dėl nusikaltimų ir tam tikrų kitų veiksmų, padarytų orlaiviuose“¹⁰⁴. Ši Konvencija apibrėžia bei yra taikoma veiksams, kurie yra nusikalstami ir gali arba sukelti pavojų orlaivių, ar tame orlaivyje esantiems žmonėms, turtui, disciplinai bei sukelti pavojų orlaivyje esančiai tvarkai. Šioje konvencijoje minima, jog jei orlaivio vadas turi pakankamai priežasčių manyti, kad orlaivyje esantis asmuo kelia pavojų, planuoja ar jau padarė nusikalstamą veiką, orlaivio vadas gali imtis pagrįstų priemonių, jog šį asmenį sulaikytų konvencijoje numatytais pagrindais bei sąlygomis. Nors ši konvencija neišsiplečia ir nepamini teroristinių nusikaltimų, tačiau konvencija reikalauja, kad valstybė bei valstybės dalyvės, už konvencijoje paminėtas sunkias nusikalstamas veikas sulaikytų nusikalstamą veiką įtariama padariusi asmenį bei perduotų jį į kitą valstybę arba patrauktų jį baudžiamajam persekiojimui toje pačioje valstybėje. Ši konvencija pasirašyta siekiant apginti savo interesus bei susisiekti orlaiviuose, taip pat užtikrinti visų asmenų esančių jame saugumą.

Kita Konvencija taip pat susijusi su orlaiviais yra Hagoje pasirašyta 1970 m. gruodžio 16 d. ir jos papildomas protokolai, pasirašyti 2010 m. rugsėjo 10 d. Pekine, tai „Konvencija dėl kovos su neteisėtu orlaivio pagrobimu“¹⁰⁵. Šioje Konvencijoje valstybės dalyvės susitaria, kad tiems, kurie „neteisėtai, prievarta ar grasindami pavartoti prievartą, arba bet kokia kita grasinimo forma pagrobia arba kontroliuoja orlaivį, arba bando atlikti bet kokią tokį veiksmą bei jei yra neteisėto veiksmo bendrininkas, valstybės dalyvės privalo šiems asmenims ar asmenų grupėms taikyti griežtas bausmes“¹⁰⁶. Ši Konvencija reikalauja, kad atsižvelgus į esamos padėties rimtumą Susitarianči Valstybė, kurios teritorijoje yra nusikalstamą veiką padaręs asmuo, įtariamas orlaivio pasikėsinimu ar orlaivio užgrobimu, jį suimtų ar imtųsi kitų privalomų priemonių, kad jį sustabdytų. Konvencija užtikrina, kad Susitarančios Valstybės visokeriopai teiks pagalbą viena kitai atliekant baudžiamojo persekiojimo veiksmus bei užtikrinant sklandų baudžiamojo proceso veiksmus.

Didėjant keleivių srautui oro erdve, civilinė aviacija privalėjo imtis atitinkamų veiksmų, kad apsaugotų visus keleivius bei aviacijos personalą nuo neteisėtų teroristinių veiksmų. Būtent tai leido suprasti, kad tarptautinei bendruomenei gali kilti rizika nukentėti. Ypač po 2001 m. rugsėjo 11 d. išpuolio valstybės susiėmė ir suprato, kad reikia reglamentuoti kovos su terorizmu saugumo klausimus. Visos pasirašytos konvencijos, kurios siekia nuo teroristinių nusikaltimų

¹⁰⁴ „Konvencija dėl nusikaltimų ir tam tikrų kitų veiksmų, padarytų orlaiviuose“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.36760>

¹⁰⁵ „Konvencija dėl kovos su neteisėtu orlaivio pagrobimu“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.36761>

¹⁰⁶ *ibid*

apsaugoti aviaciją, civilinės aviacijos saugumą, saugų skrydžių užtikrinimą yra skirtos apsaugoti oro būdu keliaujančius asmenis.

Monrealyje 1971 m. rugsėjo 23 d. pasirašyta „Konvencija dėl kovos su smurtu prieš civilinės aviacijos saugumą“¹⁰⁷, taip pat įpareigoja valstybes dalyves sulaikyti asmenis, kurie pavartojo smurtą prieš kitus tame pačiame orlaivyje esančius žmones, jei šis pavartotas smurtas gali sukelti pavojų orlaivio saugumui taip pat nedelsiant sulaikyti asmenis, kurie sunaikina arba sugadina eksploatuojamą orlaivį, padarydamas jį netinkamą eksploatuoti arba gali sukelti pavojų jo saugiam skrydžiui¹⁰⁸, asmenis, kurie į orlaivį įdeda draudžiamą priedą, įtaisą ar medžiagą, kuris neturėtų būti orlaivyje ir gali sukelti pavojų saugiam skrydžiui, šį orlaivį sugadinti ar susprogdinti, taip pat sunaikina arba sugadina oro navigacijos įrengimus arba trukdo juos eksploatuoti¹⁰⁹. Nedelsiant privalo būti sulaikytas asmuo, kuris praneša melagingą informaciją, ko pasekoje gali būti sutrikdytas orlaivio skrydis, bei sulaikomi yra ir tie, kurie ne vien prisidėjo prie šių Konvencijoje uždraustų veikų, bet ir tie, kurie bendrininkavo atliekant šiuos veiksmus. Kiekviena Susitarianti valstybė nedelsiant privalo šiuos asmenis sulaikyti ir taikyti griežtas bausmes. Ši konvencija buvo pasirašyta todėl, nes Konvencijos Šalys sutarė, jog neteisėti veiksmai prieš civilinės aviacijos saugą kelia pavojų žmonėms, turtui, taip pat kelia didžiulę grėsmę oro linijų veiklai, pakerta pasaulio žmonių pasitikėjimą civilinės aviacijos saugą ir siekiant apsaugoti civilinę aviaciją Konvencijos Šalys privalo imtis neatidėliotinių veiksmų.

„Protokolas dėl kovos su smurtu tarptautinę civilinę aviaciją aptarnaujančiuose oro uostuose“¹¹⁰, papildantis „Konvenciją dėl kovos su smurtu prieš civilinės aviacijos saugumą“¹¹¹, priimtą 1971 m. rugsėjo 23 d. Monrealyje, pasirašytas 1988 m. vasario 24 d. pagrindinis šios papildomos konvencijos siekis yra užtikrinti veiksmingą susisiekimą oru, ginti interesus oro aviacijos srityje, užtikrinti visų aviacijos narių saugumą.

„Konvencija dėl nusikaltimų, padarytų tarptautiniu mastu saugomiems asmenims, įskaitant diplomatus, prevencijos ir baudimo už juos“¹¹², pasirašyta Niujorke 1973 m. gruodžio 14 d.¹¹³, atsižvelgia į tai, kad „nusikaltimai, padaryti diplomatams ir kitiems tarptautiniu mastu

¹⁰⁷ „Konvencija dėl kovos su smurtu prieš civilinės aviacijos saugumą“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.36762>

¹⁰⁸ *Ibid*

¹⁰⁹ *Ibid*

¹¹⁰ „Protokolas dėl kovos su smurtu tarptautinę civilinę aviaciją aptarnaujančiuose oro uostuose, papildantis Konvenciją dėl kovos su smurtu prieš civilinės aviacijos saugumą, priimtą 1971 m. rugsėjo 23 d. Monrealyje“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.36762>

¹¹¹ „Konvencija dėl kovos su smurtu prieš civilinės aviacijos saugumą“, *op.cit.* 107

¹¹² „Konvencija dėl nusikaltimų, padarytų tarptautiniu mastu saugomiems asmenims, įskaitant diplomatus, prevencijos ir baudimo už juos“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.188027?jfwid=15c4pn8svi>

¹¹³ *Ibid*

saugomiems asmenims, kurių saugumui kyla grėsmė, kelia didelį pavojų normaliems tarptautiniams santykiams, kurie yra būtini valstybių bendradarbiavimui¹¹⁴, todėl asmenys, kurie nužudė, pagrobė ar kitaip užpuolė tarptautiniu mastu saugomą asmenį ir suvaržė jo laisvę, privalo būti nubausti už nusikaltimus atitinkamomis bausmėmis, kurios nustatomos atsižvelgiant į nusikaltimo sunkumą. Konvencijoje minima, jog kiekviena valstybė dalyvė privalo kaisdamasi informacija su kita valstybe dalyve užkirsti kelia tokioms nusikalstamos veikoms. Ši Konvencija Lietuvos Respublikos seime buvo pasirašyta 2002 m. spalio 9 d. ir yra skirta skatinti bendradarbiavimą tarp šalių, palaikyti tarptautinę taiką bei apsaugoti diplomatus ar kitus valstybių saugomus asmenis, kadangi kiekvienas pasikėsinimas į valstybės saugomus asmenis kelia didelį tarptautinės bendruomenės susirūpinimą bei valstybės pažeidžiamumą. Šioje konvencijoje yra plačiau paaiškinama, kokie asmenys skaitosi valstybės saugomi asmenis bei kokie nusikaltimai yra laikomi baudžiamieji nusikaltimai bei kam gali būti taikomas baudžiamasis persekiojimas.

Jungtinėse Tautose Generalinėje asamblėjoje 1979 m. gruodžio 17 d. priimta „Tarptautinė konvencija dėl kovos su įkaitų ėmimu“¹¹⁵, numato, kad įkaitų ėmimas yra nusikaltimas, keliantis rimtą susirūpinimą tarptautinei bendrijai, kadangi kiekvienas turi „teisę į gyvybę, laisvę ir asmens saugumą, kaip tai numatyta Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje bei Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte“¹¹⁶. Todėl kiekvienas, kuris „*pagrobia, grasina nužudyti, sužaloti ar toliau laikyti, siekdamas priversti trečiąją šalį, būtent: valstybę, tarptautinę tarpvyriausybines organizacijas, kokį nors fizinį ar juridinį asmenį ar asmenų grupę, įvykdyti arba susilaikyti nuo bet kokio akto įvykdymo, kaip tiesioginės ar netiesioginės įkaito išlaisvinimo sąlygos, šios Konvencijos požiūriu daro įkaitų ėmimo nusikaltimą*“¹¹⁷, todėl valstybės dalyvės privalo kartu bendradarbiaudamos sulaikyti šiuos asmenis ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn pagal šio nusikaltimo sunkumą.

Kita valstybių dalyvių pasirašyta konvencija, siekiant užkardyti terorizmo apraiškas yra „Branduolinių medžiagų fizinės saugos konvencija“¹¹⁸, pasirašyta Vienoje 1980 m. kovo 3 d.. Valstybės dalyvės pagal savo nacionalinius teisės aktus privalo užtikrinti šių medžiagų, t. y. branduolinių medžiagų, kurios išvardintos šioje konvencijoje, gabenimo metu nebūtų pažeistos bei branduolinės medžiagos tol, kol yra atitinkamos valstybės teritorijoje ir yra valstybės jurisdikcijai priklausančiame laive, orlaivyje ar kitokiu būdu transportuojamos iš vienos valstybės į kitą, būtų

¹¹⁴ „Konvencija dėl nusikaltimų, padarytų tarptautiniu mastu saugomiems asmenims, įskaitant diplomatus, prevencijos ir baudimo už juos“, *supra note*, 112

¹¹⁵ „Tarptautinė konvencija dėl kovos su įkaitų ėmimu“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d., žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.116248?jfwid=-x5bl5snnu>

¹¹⁶ *Ibid*

¹¹⁷ *Ibid*

¹¹⁸ „Branduolinių medžiagų fizinės saugos konvencija“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.209168?jfwid=bkaxmzxn>

saugomos visomis įmanomomis priemonėmis. Jei atsitinka taip, kad branduolinės medžiagos yra pavagiamos, pagrobiamos arba kitais neteisėtais būdais svetimi asmenys šias branduolines medžiagas pasisavina, valstybės dalyvės bendradarbiaudamos tarpusavyje, tiek kiek nacionaliniai ir tarptautiniai aktais joms leidžia privalo stengtis šias medžiagas atgauti.

„Konvencija dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš saugią jūrų laivybą“¹¹⁹, pasirašyta Romoje 1988 m. kovo 10 d. bei jos 2005 m. protokolas, pasirašytas Londone 2005 m. spalio 14 d. Šioje konvencijoje bei papildomame jos protokole valstybės dalyvės susitaria, kad saugos bei užkirs kelią neteisėtiems veiksams, keliantiems grėsmę laivų, jų keleivių ir įgulų saugumui.

„Protokolas dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš stacionarių platformų kontinentiniame šelfe saugą“¹²⁰, pasirašytas Romoje 1988 m. kovo 10 d. ir jo 2005 m. protokolas, pasirašytas Londone 2005 m. spalio 14 d.¹²¹ Šiais protokolais valstybės dalyvės susitaria dėl kovos už saugią jūrų laivybą, įsipareigoja bendradarbiaudamos tarpusavyje imtis atitinkamų priemonių jeigu nusikalstama veika yra padaryta stacionariai platformai ar joje, kuri yra tos valstybės kontinentiniame šelfe.

„Konvencija dėl plastikinių sprogstamųjų medžiagų žymėjimo aptikimo tikslais“¹²², pasirašyta Monrealyje 1991 m. kovo 1 d. Šioje Konvencijoje kiekviena valstybė dalyvė įsipareigoja imtis būtinų ir efektyvių priemonių bei atitinkamų veiksmų, siekdama savo valstybės teritorijoje uždrausti bei užkirsti kelią nežymėtų sprogstamųjų medžiagų gamybai bei eksploatavimui. Taip pat, kiekviena valstybė dalyvė savo valstybės teritorijoje aptikusi tokias medžiagas privalo imtis atitinkamų veiksmų, kad šios nežymėtos sprogstamosios medžiagos būtų kaip įmanoma greičiau sunaikintos.

Jungtinėse Tautose 1997 m. gruodžio 15 d. priimta „Tarptautinė konvencija dėl kovos su teroristų vykdomais sprogdinimais“¹²³ priverčia valstybes dalyves susirūpinti dėl terorizmo aktų visų formų ir apraiškų plitimo visame pasaulyje, tačiau tuo pačiu valstybės dalyvės primena, jog „vienareikšmiškai smerkia visus terorizmo aktus, metodus ir praktiką kaip nusikalstamą ir nepateisinamą veiką, nepaisant to, kur ir kas ją padarytų, įskaitant tą veiką, kuri

¹¹⁹ „Konvencija dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš saugią jūrų laivybą“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.200375>

¹²⁰ „Protokolas dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš stacionarių platformų kontinentiniame šelfe saugą“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.200393>

¹²¹ *Ibid*

¹²² „Konvencija dėl plastikinių sprogstamųjų medžiagų žymėjimo aptikimo tikslais“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.36764>

¹²³ „Tarptautinė konvencija dėl kovos su teroristų vykdomais sprogdinimais“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.228190?jfwid=8m7ncqs73>

kelia grėsmę draugiškiems valstybių ir tautų tarpusavio santykiams bei pavojų valstybių teritorijų vientisumui bei saugumui¹²⁴. Ši konvencija taip pat nustato universalią jurisdikciją neteisėtam sprogmenų „ar kito mirtino įtaiso įnešimo į viešąją erdvę, valstybinį ar vyriausybinių objektų, viešojo transporto sistemą, jį padeda, nustato sprogmenų mechanizmą arba susprogdina“¹²⁵. Konvenciją pasirašiusios valstybės dalyvės įsipareigoja bendradarbiaudamos šias nusikalstamas veikas atlikusius asmenis patraukti pagal jų vidaus teisę bei baudžiamąją atsakomybę bei bausmę parinkti pagal nusikalstamos veikos sunkumą.

Taip pat JT Generalinėje Asamblėjoje 1999 m. gruodžio 9 d. priimta „Tarptautinė konvencija dėl kovos su terorizmu finansavimo“¹²⁶ teigiama, kad terorizmo finansavimas kelia didelį visos tarptautinės bendruomenės susirūpinimą, todėl siekiant užkardyti šią nusikalstamą veiką valstybės narės privalo padaryti viską kas yra jų jurisdikcijoje, kad teroristinis finansavimas būtų užkardytas. Konvencija yra siekiama, kad valstybės dalyvės skubiai stiprintų tarptautinį bendradarbiavimą tarpusavyje, rengiant bei imantis konkrečių veiksmų, siekiant užkardyti šias nusikalstamas veikas, sukuriat atitinkamas prevencines priemones terorizmo finansavime ir taip sustiprinus tarptautinį bendradarbiavimą kovoti su juo persekiojant ir baudžiant nusikalstamą veiką atlikusius asmenis. Ši konvencija buvo pasirašyta atsižvelgiant į tai, jog terorizmo finansavimas kelia grėsmę valstybių saugumui o tarptautinių terorizmo aktų skaičius priklauso nuo tikslinio jo finansavimo.

„Tarptautinė konvencija dėl kovos su branduolinio terorizmo veiksmais“¹²⁷, priimta Jungtinių Tautų Generalinėje asamblėjoje 2005 m. balandžio 13 d., savo konvencijoje akcentuoja, jog branduolinio terorizmo veiksmai gali turėti neapsakomai didelių padarinių valstybėms, kelia grėsmę ne vien tarptautiniu, bet ir pasauliniu mastu žmonijos taikai bei saugumui. Kiekviena Konvencijos valstybė dalyvė privalo imtis atitinkamų priemonių skaitant vidaus teisės aktus, „būtinų užtikrinti, kad nusikalstama veika, kuriai taikoma ši Konvencija, ypač tada, kai ji skirta išprovokuoti plačiosios visuomenės arba grupės asmenų arba konkrečių asmenų baimę, jokiomis aplinkybėmis nebūtų pateisinama politiniais, filosofiniais, ideologiniais, rasiniais, etniniais, religiniais ar kitais panašiais argumentais ir kad būtų baudžiama nusikaltimo sunkumą atitinkančiomis bausmėmis“¹²⁸.

¹²⁴ „Tarptautinė konvencija dėl kovos su teroristų vykdomais sprogdinimais“, *supra note*, 123

¹²⁵ *Ibid*

¹²⁶ „Tarptautinė konvencija dėl kovos su terorizmo finansavimu“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.200394?jfwid=rivwzvpvg>

¹²⁷ „Tarptautinė konvencija dėl kovos su branduolinio terorizmo veiksmais“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.299805?jfwid=rivwzvpvg>

¹²⁸ *Ibid*

Bei 1977 m. sausio 27 d. Strasbūre pasirašyta „Europos konvencija dėl kovos su terorizmu“¹²⁹. Pirmame konvencijos straipsnyje yra minimi visi nusikaltimai, kurie aprėpia prieš tai minėtus nusikaltimus konvencijose, taip pat ši konvencija su Susitariančiomis valstybėmis įsipareigoja imtis visų tinkamų veiksmų, būtinų, kad už minėtas nusikalstamas veikas būtų galima taikyti jos jurisdikcijoje galiojančius baudžiamuosius įstatymus, jei įtariamus nusikaltėlius yra jos teritorijoje. Tad ši konvencija lyg apima ir supaprastintai paaiškina, kokie nusikaltimai gali būti laikomi teroristiniai ir kokių veiksmų Susitariančios valstybės gali imtis, jog sulaukytų įtariamąjį ar šiaip nusikalstamai veikai bendrininkaujantį asmenį.

Kitas nacionalinis teisės aktas, kurį Lietuva yra priėmusi, tai „Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymas“¹³⁰, kuris buvo priimtas 2000 m. liepos 17 d., šiame įstatyme konkrečiai yra nekalbama apie terorizmą ar jo prevenciją, tačiau reglamentuoja specialiųjų tarnybų žvalgybinę veiklą terorizmo prevencijos bei jos kontrolės srityje. Taip pat, kone svarbiausias Lietuvoje nacionalinis aktas, kuris plačiausiai siejasi su terorizmo užkardymu – Lietuvos Respublikos „pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas“¹³¹. Šio įstatymo paskirtis yra nustatyti pinigų plovimo prevencines priemones, siekiant šio tipo nusikalstamas veikas užkardyti arba sukurti veiksmingas priemones kovoje su šia nusikalstama veika, taip pat nustato atsakingas institucijas, kurios privalo imtis veiksmų, jog užkirstų kelią pinigų plovimui. Plačiau apie šio įstatymo keliamus uždavinius bei jų įgyvendinimą Lietuvos Respublikoje bus aptarta kitame skyriuje.

Lietuvos Respublikos Konstitucija¹³² tiesiogiai neužsimina apie teroristinius nusikaltimus, neišskiria jų pavojingumo, neapibūdina jų kaip nusikalstamos veikos, tačiau Konstitucinio teismo nutarimuose visada pažymi, kad jei „*terorizmas, prekyba žmonėmis, nusikalstama prekyba ginklais ir narkotikais, pinigų plovimas, finansiniai nusikaltimai, nusikaltimai, susiję su korupcija, nebūtų užkardyti iškiltų grėsmė konstitucinėms vertybėms, inter alia asmens teisėms ir laisvėms*“¹³³. Konstitucija yra įtvirtinta tokia samprata, jog kiekvienas valstybės pilietis būtų apsaugotas pačios valstybės, valstybė įsipareigoja ginti savo valstybės piliečius, stengiasi užtikrinti jų laisves bei teises. Valstybė privalo sustabdyti, užkardyti visų

¹²⁹ „Europos konvencija Dėl kovos su terorizmu“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.33505?jfwid=-7dy01k1p5>

¹³⁰ „Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymas“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.106097?jfwid=-9dzqnuavt>

¹³¹ „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41300/asr>

¹³² Lietuvos Respublikos Konstitucija, lrs.lt, žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>

¹³³ „Dėl organizuoto nusikalstamumo užkardymo“, lrs.lt, žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. <https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta277/content>

pubūdžių nusikaltimus vien tam, jog išsaugotų valstybės suverenitetą bei savo valstybės piliečius. Būtent dėl šios priežasties Lietuva kaip valstybė pasirašo prieš tai minėtas konvencijas, protokolus ar įstatymus, tam, jog apsaugotų savo valstybės piliečius nuo teroristinių ar kitų nusikalstamų veikų.

Visos aukščiau paminėtos konvencijos, papildomi jų protokolai, nacionaliniai teisės aktai yra sudaryti Susitariančių valstybių siekiant apsaugoti šalį nuo teroristinių nusikaltimų, jie yra labai svarbūs tarptautiniu mastu siekiant užkardyti šiuos nusikaltimus bei sulaikant įtariamus asmenis, taip pat siekiant plėtoti teroristinių nusikaltimų prevenciją valstybėse. Jungtinių tautų priimtos konvencijos ir įsteigtos institucijos sukūrė tarptautinę žmogaus teisių apsaugos sistemą ir specialius instrumentus, kuriais siekiama užtikrinti žmogaus teises¹³⁴ visose Jungtinių Tautų Organizacijose valstybėse narėse. Išplėtodamos savo tikslus, siekiant palaikyti tarptautinę taiką bei saugumą visose Susitariančiose valstybėse, kuriai šiai dienai priklauso 193 valstybės¹³⁵, imtis veiksmingų kolektyvinių priemonių, siekiant užkirsti kelią grėsmei taikai ir ją pašalinti, sustabdyti agresijos veiksmus arba kitus pažeidimus bei taikiomis priemonėmis, remiantis teisingumo ir tarptautinės teisės principais, sureguliuoti arba išspręsti tarptautinius ginčus arba situacijas, dėl kurių gali būti pažeista valstybių taika¹³⁶, taip pat, kone pats svarbiausias Jungtinių Tautų Organizacijos tikslas yra tvirčiau įgyvendinti tarptautinį Susitariančių valstybių tarptautinį bendradarbiavimą, sprendžiant įvairaus pobūdžio tarptautines problemas, ugdyti bei skatinti tarptautinę pagarbą visoms žmogaus teisėms¹³⁷ bei pagrindinėms laisvėms.

Tačiau svarbiausias klausimas iškyla tada, kai kalbama apie tarptautinių sutarčių veiksmingumą tarptautiniu lygmeniu, žvelgiant iš ateities perspektyvos. Dauguma sutarčių sudaryta atsižvelgiant į tuo metu žinomus teroristinių nusikaltimų apraiškų pagrindinius bruožus, tačiau kaip jau minėta – terorizmas yra besikeičiantis laike reiškinys, prisitaikantys prie naujovių bei technologijų. Tad atsižvelgiant į dokumentų skaičių bei jų efektyvumą, kylą klausimas ar šie teisės aktai yra veiksmingi, ar jie gali būti orientuoti į ateitį, ar teisės aktai be jų visuotinio palaikymo (ratifikavimo) bus efektyvūs, jei nebus užtikrintas materialinis, techninis, organizacinis ir t.t. jų užtikrinimas. Iš ties galima daryti išvadą, kad aktai nebus efektyvūs, jei nebus atliekami aiškinamieji veiksmai, plačiai neįsijunks švietimas, nebus plačių prevencinių programų ir svarbiausia, nebus kovojama su terorizmu gimdančiomis priežastimis.

¹³⁴ „JTO“, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, žiūrėta 2021 m. gruodžio 6 d.

<https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/tarptautinis-bendradarbiavimas-ir-es/tarptautines-organizacijos/jto>

¹³⁵ „JTO“, *supra note*, 125

¹³⁶ *Ibid*

¹³⁷ *Ibid*

2.2 Lietuvos veikla tarptautiniuose kovos prieš terorizmą formatuose.

Lietuva lygiai taip pat kaip kitos valstybės labai aktyviai veikia tarptautiniuose kovos su terorizmu formatuose. Žinoma, Lietuva yra ganėtinai maža valstybė, tad joje terorizmo apraiškų yra ženkliai mažiau o gal net palyginus nėra, nei kitose valstybėse, tačiau pavojus jai kyla ir iš tarptautinio terorizmo apraiškų. Tačiau, nors Lietuvai ir negresia tokia rimta rizika nukentėti nuo teroristinių išpuolių, ji, kaip matyti iš prieš tai skyriuje minėtų konvencijų ir papildomų jų protokolų nacionaliniais teisės aktais yra ratifikavusi Jungtinių tautų ir Europos Tarybos konvencijas, kurios yra tiesiogiai susijusios su siekimu užkardyti tarptautinį terorizmą bei yra už terorizmo prevencija.

Pirmiausia, reikėtų pabrėžti, kad Lietuvos valstybė aktyviai įgyvendina tarptautinėse ir Europos konvencijose numatytus įsipareigojimus kovos su terorizmu srityje, yra priėmusi tokius nacionalinius aktus kaip „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas“¹³⁸, kuris buvo pasirašytas 1997 m. birželio 19 d. Šiame įstatyme paaiškinama, kad teroristinis finansavimas yra laikomas nusikaltimu pagal 1999 m. gruodžio 9 d. „Tarptautinės konvencijos dėl kovos su terorizmo finansavimu“¹³⁹ 2 straipsniu arba tai yra veika, kuria nusikalstamu būdu arba įstatymo uždraustais veiksmais yra gaunamos pajamos ir tos pajamos yra panaudojamos arba kitu neleistinu būdu perduodamas kitiems asmenims, siekiant teroristinių veiksmų. Antrajame įstatymo skirsnyje išplečia ir paaiškina, kokios institucijos yra atsakingos už pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevenciją, kiti įstatymo skirsniai apima kitas sritis, tačiau jie visi yra nukreipti į teroristinių nusikaltimų finansavimo užkardymą. Lietuvos Respublikoje terorizmo finansavimo grėsmė yra labai maža, tai reiškia, kad beveik nėra fiksuota tokių grėsmių, tačiau nė viena valstybė nėra apsaugota nuo grėšiančių teroristinio finansavimo grėsmių, visada yra rizika tarptautiniu mastu. Lietuva kaip Europos Sąjungos bei NATO narė išlika stipri ir griežtai laikosi savo įsipareigojimų, dalyvauja tarptautiniame bendradarbiavime, kuriant visapusę apsaugą nuo pinigų plovimo, siekiant užkardyti terorizmo finansavimą.

Kitas nacionalinis teisės aktas, kuris tikriausiai daugiausiai dėmesio sulaukia šiomis dienomis, tai 2004 m. balandžio 29 d. paskelbtas „Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties“¹⁴⁰, kuris įtraukė nuostatas, sudarančias galimybę efektyviau vykdyti terorizmo prevenciją nelegalios migracijos kontrolės ir prieglobsčio suteikimo asmenims srityje¹⁴¹. Šis įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties dar labiau sugriežtino ne Europos Sąjungos piliečių

¹³⁸ „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas“, *supra note*, 131

¹³⁹ „Tarptautinė konvencija dėl kovos su terorizmo finansavimu“, *supra note*, 126

¹⁴⁰ „Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2021 m. gruodžio 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.232378/asr>

¹⁴¹ *Ibid*

atvykimo į Lietuvą, buvimo ir gyvenimo joje bei prieglobsčio suteikimo ir pabėgėlio statuso suteikimo tvarką¹⁴². Šiai dienai vyksta arši diskusija, ar toks netikėtas antplūdis migrantų bei pabėgėlių į Lietuvą neturės įtakos vidiniam bei išoriniam tarptautiniam terorizmui vystytis. 2021 metais Lietuvą pasiekė migrantų krizė, vien 2021 m. liepos 30 d. buvo užfiksuota 3284 nelegaliai bandantys patekti migrantai¹⁴³, dauguma jų buvo iš Irako, Lietuvos žvalgybai teko didžiulė pareiga pasirūpinti, kad tarp atvykstančių pabėgėlių nebūtų teroristai, o pasirūpinti tuo buvo labai sudėtinga, kadangi dauguma pabėgėlių neturėjo asmens dokumentų, melavo apie savo tapatybę, buvusi darba ar išsilavinimą¹⁴⁴. Žvelgiant į Lietuvos praeitį, terorizmo išpuoliai buvo vos keli ir Lietuvos žmonės galvoja, kad Lietuvai negresia daugiau nukentėti nuo šio išpuolio, susirūpinimą vis labiau kelia dabartinė situacija ir daugelio manymu toks pabėgėlių antplūdis kelia didesnę riziką Lietuvai nukentėti nuo teroristinių išpuolių. Tačiau nors Lietuvoje nėra fiksuojami teroristiniai atvejai, Lietuvos institucijos nuolat bendradarbiauja stiprindamos viešąją saugumą, stiprina migracijos kontrolę.

1977 m. sausio 27 d. priimta „Europos konvencija Dėl kovos su terorizmu“¹⁴⁵, kuri Lietuvoje paskelbta 1997 m. sausio 24 d. Minėtoje konvencijoje valstybės narės, įskaitant Lietuvą susitaria teikti visokeriopą pagalbą baudžiamosiose bylose, kurios yra susijusios su baudžiamuoju persekiojimu bei skirtos kovai su teroristiniais nusikaltimais. Ši Europos konvencija yra labiau orientuota į valstybių bendradarbiavimą sprendžiant ekstradicijos klausimus. 2011 m. Michaelas Campbellas buvo pripažintas kaltu, kadangi 2008 m. operatyvinė pareigūnų grupė užfiksavo, kai jis bandė įsigyti nelegaliai sprogmenų bei ginklų. Taip pat jis buvo nuteistas už teroristinės grupuotės rėmimą, neteisėtą ginklų laikymą ir pasikėsinimą gabenti kontrabandą. Šis asmuo priklausė „Tikroji Airijos respublikonų armija“ grupuotei, kurią Europos Taryba¹⁴⁶ buvo priskyrusi prie teroristinės organizacijos. Kadangi dalis nusikaltimų buvo fiksuota Lietuvoje, Lietuvos generalinė prokuratūra kreipėsi į Airijos prokuratūrą su Europos arešto orderiu, jog M. Campbellas būtų išduotas ir teisiamas Lietuvoje. Be abejo, Airijos teismas išduoti kaltinamąjį atsisakė motyvuodamas tuo, esą „Lietuvoje jis būtų laikomas nežmoniškais ir žeminančiomis sąlygomis ir tai pažeistų Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją“¹⁴⁷. Šis sprendimas buvo priimtas dėl to, jog buvo žinoma apie perpildyta ir blogas sąlygas Lietuvos

¹⁴² Aurelijus Gutauskas, Raimundas Kalesnykas ir Darius Petrošius, *supra note*, 26 : 31

¹⁴³ „2021 m. migrantų krizė Lietuvoje“, Vikipedija Laisvoji enciklopedija, žiūrėta 2022 m. vasario 27 d.

https://lt.wikipedia.org/wiki/2021_m._migrant%C5%B3_kriz%C4%97_Lietuvoje

¹⁴⁴ „VSD vadovas: migracija didina riziką sulaukti teroristų ir KGB agentų“, *Verslo žinios*, 2021 m. birželio 16 d.

<https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2021/06/16/vsd-vadovas-migracija-didina-rizika-sulaukti-teroristu-ir-kgb-agentu>

¹⁴⁵ „Europos konvencija "Dėl kovos su terorizmu", *supra note*, 102

¹⁴⁶ „Apskųstas sprendimas neišduoti parama teroristams kaltinamo airo“, *Klaipėda.diena*, žiūrėta 2022 m. kovo 6d.

<https://klaipeda.diena.lt/naujienos/nusikaltimai/apskustas-sprendimas-neisduoti-parama-teroristams-kaltinamo-airio-196068/?puslapis=8>

¹⁴⁷ *Ibid*

Lukiškių kalėjime. Tačiau nors kaltinamasis ir nebuvo išduotas, atkreipiamas dėmesys, jog pasirašius minėta konvenciją šalys gali laisviau bendradarbiauti tarpusavyje, keistis informacija bei išduoti asmenis, įtariamus teroristiniais nusikaltimais kitai šaliai. Europos arešto orderis tik sustiprina valstybių dalyvių bendradarbiavimą sprendžiant su terorizmu susijusius klausimus.

Taip pat Lietuvos Respublika aktyviai veikia bei yra pasirašiusi tokias konvencijas, kaip: „Tarptautinė Konvencija dėl kovos su teroristų vykdomais sprogdinimais“¹⁴⁸, pasirašyta 2004 m. kovo 7 d., Lietuvos Respublikos seime 2000 m. gruodžio 12 d. pasirašyta „Tarptautinė konvencija dėl kovos su įkaitų ėmimu“¹⁴⁹, „Konvencija dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš saugią jūrų laivybą“¹⁵⁰. Šios visos konvencijos jau buvo aptartos anksčiau.

2015 m. Lietuvos Respublikos seimas priėmė nutarimą „Dėl viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos patvirtinimo“¹⁵¹. Šiame nutarime buvo pagrindinis dėmesys skiriamas saugumo politikai užtikrinti šalyje, įskaitant ir teroristinių nusikaltimų užkardymą bei teroristinių nusikaltimų finansavimą. Nutarimą priėmus buvo suburta tarpžinybinė pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo darbo grupė¹⁵², ši darbo grupė įsipareigojo atlikti nacionalinių pinigų plovimo ir teroristinių finansavimo rizikos vertinimus ne rečiau kaip kas 3 metus¹⁵³. Lietuva vykdydama savo įsipareigojimus 2020 m. pateikė Lietuvos Respublikos „Nacionalinis pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą“¹⁵⁴. Atlikus vertinimą buvo nustatyta, kad rizikos vertinimas padės valstybės institucijoms valdyti pinigus bei žmogiškuosius resursus, taip pat atlikti vertinimai parodys institucijų silpnąsias vietas, šio rizikos vertinimo dėka bus galima susikoncentruoti į tam tikras silpnąsias vietas bei ateityje jas stiprinant, taip pat vertinant finansavimo rizikos vertinimą yra pateikiama abstrakti galimybė nukentėti nuo teroristinio finansavimo arba pinigų plovimo, pateikus šį vertinimą atitinkamos institucijos galės kokybiškiau imtis atitinkamų veiksmų siekiant užkardyti teroristinį finansavimą bei neteisėtą pinigų plovimą. Taip pat plėtros programos dėka, siekiama suburti teisėtas reguliavimo institucijas, valstybės teisėsaugos institucijas, skatinama nenutrūkstamai bendradarbiauti su kitomis teisinėmis

¹⁴⁸ „Tarptautinė konvencija dėl kovos su teroristų vykdomais sprogdinimais“ *supra note*, 123

¹⁴⁹ „Tarptautinė konvencija dėl kovos su įkaitų ėmimu“, *supra note*, 1115

¹⁵⁰ „Konvencija dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš saugią jūrų laivybą“ *supra note*, 119

¹⁵¹ „Dėl Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos patvirtinimo“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5ec59f22f95a11e4ab99c3ab3bbb5843>

¹⁵² *Ibid*

¹⁵³ „Nacionalinis pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas“, Finansinių tyrimų tyrimo tarnyba, žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. <https://www.fntt.lt/lt/pinigu-plovimo-prevencija/nacionalinis-pinigu-plovimo-ir-teroristu-finansavimo-rizikos-vertinimas/242>

¹⁵⁴ „Lietuvos Respublikos Nacionalinis pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas“, Finansinių tyrimų tyrimo tarnyba, žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. https://www.fntt.lt/data/public/uploads/2020/05/final-nra_lt_v3.pdf

institucijomis siekiant įvertinti ir sušvelninti pagrindines ir kylančias pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo rizikas¹⁵⁵.

Taip pat 2018 m. Lietuvoje buvo atliktas pinigų plovimu ir terorizmo finansavimo vertinimas, po kurio buvo pateiktos išvados, jog Lietuvoje veikia tinkami ir atsparūs koordinavimo mechanizmai¹⁵⁶, taip pat, kad Lietuvoje veikia tvirta teisinė bazė, kurios dėka Lietuva gali greitai bei efektyviai keistis informacija su kitomis vyriausybinėmis organizacijomis. Bazės dėka galima laiku, greitai bei efektyviai bendradarbiauti bei keistis informacija su užsienio valstybėmis, tarptautinėmis organizacijomis taip pat partneriais.

2016 m. buvusi Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė Vašingtone susitiko su tuometiniu JAV prezidentu Baracko Obama jo kviestiniuose pietuose. Kviestiniuose pietuose dalyvavo taip pat 52 valstybių vadovai, Jungtinių Tautų nariai, Europos Sąjungos ir Tarptautinės atominės energijos agentūros vadovai. Šio susitikimo tikslas buvo - įvertinti atominę energetiką plėtojančių šalių pažangą užtikrinant branduolinės infrastruktūros ir medžiagų saugumą, stiprinti branduolinio saugumo kultūrą ir susitarti dėl įsipareigojimų branduoliniam saugumui tęstinumo¹⁵⁷. Lietuvos Respublikos Prezidentė susitikimo metu akcentavo, jog privaloma kuo skubiau griežtinti radioaktyviųjų medžiagų apskaitą bei kontrolę, stiprinti atominių elektrinių ir kitų civilinių branduolinių objektų saugą, imtis visų įmanomų priemonių, jog būtų sustabdyta radioaktyviųjų medžiagų kontrabanda. Taip pat išsakė nuomonę, jog privaloma stiprinti bendradarbiavimą tarp žvalgybinių organizacijų, pradėti tinkamai bei efektyviai keistis žvalgybos duomenimis apie galima terorizmą. Susitikimo metu akcentuota, jog netinkama radioaktyviųjų medžiagų priežiūra kelia grėsmę visų žmonių saugumui.

Lietuvos Respublika aktyviai dalyvauja ir įgyvendina konvencijose numatytus įpareigojimus, kuria nacionalinius teisės aktus, siekdama visiškai užkardyti su terorizmu susijusius nusikaltimus, taip pat nuolat atnaujina kovos prieš terorizmą strategijas, kurios apima: prevenciją, apsaugą, persekiojimą ir reagavimą. Tačiau galima daryti išvada, jog visoms šioms Europos Konvencijoms, tarptautinėms sutartims, papildomiems protokolams bei nacionaliniam teisės aktams trūksta konkretumo. Nei viename dokumente nėra išskiriama ir paaiškinama kas yra terorizmas, teroras, teroristinis nusikaltimas ar išpuolis. Tai nėra vien Lietuvos Respublikos

¹⁵⁵ „Lietuvos Respublikos Nacionalinis pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas“, Finansinių tyrimų tyrimo tarnyba, *supra note*, 140

¹⁵⁶ „Statement of Lithuania at the UN Security Council Open Debate on combating the financing of terrorism“, Permanent Mission of Lithuania to the United Nations in New York, žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. <https://www.urm.lt/missionny/en/news/statement-of-lithuania-at-the-un-security-council-open-debate-on-combating-the-financing-of-terrorism>

¹⁵⁷ Nuclear terrorism – a threat to all humanity, President of the Republic of Lithuania, žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. <https://www.lrp.lt/en/press-centre/press-releases/nuclear-terrorism-a-threat-to-all-humanity/24953>

problema, visoms tarptautinėms valstybėms reikėtų suvienodinti savo praktiką, šios vieningos nuomonės nebuvimas rodo, jog valstybės nors ir kuria bei ratifikuoja tarptautinius teisės aktus, tačiau joms dar trūksta glaudesnio bendradarbiavimo, o tai atsispindi tarptautinėse sutartyse.

2.3. Organizacijų kovojančių prieš terorizmą tarptautinio bendradarbiavimo ypatumai

Teroristinių nusikaltimų pobūdis visuose pasaulio žemynuose, paliko pėdsaką tarptautinėje bendruomenėje. Visi tarptautinės teisės subjektai taip pat suprato, kad norint veiksmingai kovoti su terorizmu, jos turi susivienyti ir veikti kartu.

2004 m. Europos Vadovų Taryba įsteigė Europos kovos su terorizmu koordinatoriaus pareigas. Visapusiškas ir koordinuotas požiūris yra vienintelis būdas efektyviai ir sparčiai reaguoti į terorizmo grėsmę. Atsižvelgdamas į Europos Komisijos užduotis, koordinatorius nuolat peržiūri Europos Sąjungos naudojamas kovos su terorizmu priemonės, o vėliau apie šias peržiūras privalo atsiskaityti Europos Vadovų Tarybai. Kompetencijos, suteiktos kovos su terorizmu ir kovos su juo srityje Europos Sąjungos institucinės ir teisinės tvarkos rėmuose. Galima rasti ir tokių subjektų kaip Europolą ar Europos Sąjungos situacijų centrą. Europolas tik viena iš organizacijų, kurios priežiūrą vykdo Europos koordinatorius. Apie kiekvieną organizaciją, skirta kovai su terorizmu bus pakomentuota plačiau.

Europolas yra Europos Sąjungos teisėsaugos agentūra, kurios būstinė yra Hagoje, Nyderlanduose, Europolas padeda 27 Europos Sąjungos valstybėms narėms kovoti su sunkių formų tarptautiniu nusikalstamumu ir terorizmu¹⁵⁸. Europolo didžiausia misija yra palengvinti keitimąsi informacija tarp valstybių narių, gauti, rinkti, analizuoti informaciją ir operatyvinę medžiagą, teikti pagalbą ir patarimus organizacijoms atsakingoms už vidaus saugumą¹⁵⁹. Europolo pagrindinis tikslas yra pagerinti valstybių narių ar atitinkamų institucijų veiksmingumą ir bendradarbiavimą kovojant su terorizmu, neteisėta narkotikų kontrabanda, neteisėtu žmonių gabenimu ir kitomis sunkiomis tarptautinio nusikalstamumo formomis¹⁶⁰. Kadangi kova su tarptautiniu terorizmu yra Europos Sąjungos valstybių narių ir jos institucijų prioritetas. Europolas atsakė į šį iššūkį įsteigdamas SC5, kuriame bendradarbiauja įvairių Europos saugumo institucijų ekspertai. Šis penktasis Europolo policijos įgaliojimų ramstis skirtas susidoroti su vis labiau internacionalizuojančiu terorizmu ir nuolat kintančia saugumo padėtimi¹⁶¹. Kadangi Europolas yra Europos Sąjungos agentūra, jo teisinė veikla yra griežčiau reglamentuojama ir jam taikomi ES

¹⁵⁸ „Apie Europola, Kaip padėti Europai tapti saugesnei?“, EUROPOL, žiūrėta 2022 m. vasario 26 d. <https://www.europol.europa.eu/about-europol:lt>

¹⁵⁹ Brunon Hołyst, *Terrorizm*, *supra note* 50:979

¹⁶⁰ „Apie Europola, Kaip padėti Europai tapti saugesnei?“, EUROPOL, *op. cit.*, 145

¹⁶¹ Brunon Hołyst, *Terrorizm*, *supra note* 50:981

vidaus saugumo reglamentai, tačiau Europolas labai glaudžiai bendradarbiauja ir su Interpolu, kuriam priklauso 192 šalys¹⁶².

Interpolas dar kitaip traktuojamas, kaip Tarptautinė kriminalinės policijos organizacija¹⁶³ įkurta tarpukario laikotarpyje. Lietuva savo ruožtu prie jos prisijungė 1991 m.¹⁶⁴ ir aktyviai teikia aktualią informaciją. Interpolo tikslas - užtikrinti ir plėtoti kuo platesnę savitarpio pagalbą visų kriminalinės policijos tarnybų veiklai pagal atitinkamose valstybėse narėse galiojančius teisės aktus, taip pat kurti ir plėtoti visų formų veiksmų, galinčių padėti veiksmingai užkirsti kelią bendriems nusikaltimams ir patraukti už juos baudžiamojon atsakomybėn. Ši organizacija skatina visų šalių efektyvų bendradarbiavimą tiriant su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas, taip pat kaip ir Europolas apima nelegalią kontrabandą, nelegalią prekybą ginklais bei narkotinėmis medžiagomis, pinigų plovimą ir t.t.¹⁶⁵

Europos pastangų apsaugoti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės dalis yra „Frontex“, kuri yra sienų bei pakrančių apsaugos agentūra¹⁶⁶. Frontex parama prie išorės sienų padeda mums užtikrinti sklandų ir laisvą judėjimą, kuris kiekvienam gali atrodyti kaip savaime suprantamas dalykas. Tačiau „Frontex“ taip pat duoda didelį indelį siekiant sustiprinti bendradarbiavimą, sprendžiant su terorizmu susijusius klausimus. „Frontex pavesta bendradarbiaujant su Interpolu remti koordinuotą bendrųjų rizikos rodiklių įgyvendinimą kovotojams su teroristais iš užsienio, taip pat padėti valstybėms narėms sugriežtinti išorės sienų kontrolę, siekiant nustatyti įtartinas užsienio teroristų kovotojų keliones ir neteisėtą šaunamųjų ginklų gabenimą¹⁶⁷“ Tad ši organizacija savo ruožtu stengiasi užtikrinti saugią jūrų kelionę bei saugias šalies sienas, o tai daro bendradarbiaudama su kitomis tarpvalstybinėmis organizacijomis.

Dar viena tarptautinė organizacija, kuri padeda nacionalinėms valdžios institucijoms bendradarbiauti kovojant ir siekiant užkardyti teroristinius nusikaltimus yra Eurojustas. „Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūra (Eurojustas) remia nacionalinių institucijų teisminį koordinavimą ir bendradarbiavimą kovojant su terorizmu ir sunkiu organizuotu nusikalstamumu, susijusiais su daugiau kaip viena ES šalimi“¹⁶⁸. Eurojusto

¹⁶² „Interpolas“, Lietuvos policija, žiūrėta 2022 m. vasario 26 d. <https://policija.lrv.lt/lt/tarptautinis-bendradarbiavimas/musu-partneriai/tarptautines-organizacijos/interpol>

¹⁶³ *Ibid*

¹⁶⁴ *Ibid*

¹⁶⁵ *Ibid*

¹⁶⁶ „Frontex“ frontex.europa.eu, žiūrėta 2022 m. vasario 26 d. <https://frontex.europa.eu/about-frontex/who-we-are/foreword/>

¹⁶⁷ „Cross-border Crime“, Frontex, žiūrėta 2022 m. vasario 26 d. <https://frontex.europa.eu/we-support/cross-border-crime/>

¹⁶⁸ „Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūra (Eurojustas)“, european-union.europa.eu, žiūrėta 2022 m. vasario 26 d. https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eurojust_lt

iniciatyva 2019 m. rugsėjo 19 d. pradėjo veikti kovos su terorizmu registras – CTR, kuris padės bendradarbiaujančioms Europos Sąjungos narėms nevaržomai keisti informaciją apie asmenis, įtariamus terorizmu, taip pat galima nustatyti ryšius bylose prieš įtariamuosius teroristiniais nusikaltimais¹⁶⁹. Šiai sistemai atsirasti padėjo ir prieš tai jau minėtas Europos Sąjungos kovos su terorizmu koordinatorius. Eurojusto pirmininkas Ladislavas Hamranas oficialiame šios organizacijos puslapyje paskelbė mintis, apie būtent šio naujojo registro naudą, teigdamas „*Kovos su terorizmu registras yra didelis žingsnis į priekį kovojant su terorizmu. Dabar, kai teroristai vis dažniau veikia tarpvalstybiniuose tinkluose, ES turi daryti tą patį. Greitai teikdami grįžtamąjį ryšį apie tarpvalstybinius teisminių procesų ryšius, galime geriau koordinuoti ir paspartinti veiksmus prieš teroristine veikla įtariamus asmenis. Tinkamos informacijos turėjimas yra labai svarbus kovojant su terorizmu ir sustiprins ES kaip teisingumo ir saugumo erdvę*¹⁷⁰“. Būtent nuo šio registro sukūrimo, visos Europos Sąjungos narės gali nevaržomai keisti informaciją apie asmenis, įtariamus teroristiniais nusikaltimais. O tai yra vienas iš svarbiausių būdų siekiant visiems laikams užkardyti su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas.

Kita organizacija, kuri siekia apsaugoti tarptautines valstybes nuo teroristinių išpuolių ir skatina valstybes bendradarbiauti yra Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija. Šią organizaciją sudaro 57 Europos, Šiaurės Amerikos bei Centrinės Azijos valstybės¹⁷¹. Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija remiasi į visišką saugumo užtikrinimą, viena iš koncepcijų yra politinė – karinė dimensija. Vienas iš uždavinių – bendradarbiauti bei užkardyti teroristinius nusikaltimus, įtariamuosius patraukti baudžiamojon atsakomybėn, teikti visokeriopą pagalbą tiriant šias nusikalstamas veikas. Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija skatina nuolatinį bendradarbiavimą bei siūlo koordinuotą kovą su terorizmu visuose lygmenyse. Jų oficialiame tinklalapyje teigiama: „*įskaitant nacionalinių valdžios institucijų koordinavimą, valstybių bendradarbiavimą, bendradarbiavimą su atitinkamomis tarptautinėmis ir regioninėmis organizacijomis ir, jei reikia, viešųjų ryšių steigimą. -privati partnerystė tarp valstybės valdžios institucijų, privataus sektoriaus (verslo bendruomenės, pramonės), pilietinės visuomenės ir žiniasklaidos*¹⁷²“. Ši organizacija apima visų rūšių kovą su terorizmu. Sėkmingas bendradarbiavimas tarp valstybių padės sulaikyti asmenis, įtariamus

¹⁶⁹ „Launch of Judicial Counter-Terrorism Register at Eurojust“, european-union.europa.eu, žiūrėta 2022 m. vasario 26 d. <https://www.eurojust.europa.eu/launch-judicial-counter-terrorism-register-eurojust>

¹⁷⁰ *Ibid*

¹⁷¹ „Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO)“, Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2022 m. vasario 26 d. <https://urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/uzsienio-politikos-prioritetai/lietuva-ir-tarptautines-organizacijos/lietuva-ir-europos-saugumo-ir-bendradarbiavimo-organizacija>

¹⁷² „Countering terrorism“, OSCE Organization for Security and Co-operation in Europe, žiūrėta 2022 m. vasario 27 d. <https://www.osce.org/countering-terrorism>

terorizmu, taip pat sėkmingas ir sklandus bendradarbiavimas tarp institucijų bei valstybių narių užkardys terorizmą bei jo grėsmę valstybių saugumui.

Europos Tarybos kovos su terorizmu komitetas, dar anksčiau vadintas „Terorizmo ekspertų komitetu“ - tarpvyriausybinių institucijų, koordinuojanti Europos Tarybos veiksmus prieš terorizmą¹⁷³. Europos Tarybos su terorizmu komitetas rengia neprivalomąsias teisės priemones. Parengtos rekomendacijos ar atitinkamos gairės turėtų padėti valstybėms kovojant su teroristine veikla jų valstybėje. Šis komitetas išskiria ir atitinkamus savo veiklos prioritetus, tokius kaip teroristiniams tikslams naudojamas internetas, piktnaudžiavimas tuo, bando pateikti ir charakterizuoti moterų bei vaikų vaidmenį teroristiniuose nusikaltimuose, taip pat labai intensyviai sprendžia, kokios yra terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo sąsajos tarpusavyje. Šiuo klausimu komitetas aktyviai bendradarbiauja su Europos nusikalstamumo problemų komitetu¹⁷⁴. Europos Tarybos komitete yra sukurta speciali platforma, skirta šalių profiliams apie teisinę ir institucinę kovos su terorizmu padėtį valstybėse narėse. Ši platforma taip pat suvienija tarptautiniam bendradarbiavimui, joje gali valstybės narės keistis gerąją praktika kovoje su terorizmu. Įdomiausia yra tai, kad nors dabar jau nebėra terorizmo ekspertų komiteto, o jis oficialiai vadinasi Europos Tarybos su terorizmu komitetas, tačiau būtent ekspertų komiteto gyvavimo laikotarpiu, vienas iš komiteto prioritetų buvo ieškojimas galimų teisinių spragų tarptautiniuose dokumentuose. Viena iš pagrindinių spragų, kurią nurodė ekspertų komitetas buvo ta, kad vis dar nėra visuotinai priimto ir patvirtino tarptautinio terorizmo apibrėžimo. Deja, dabartiniame komitete yra nagrinėjama galimybė susitarti dėl bendro Europos Sąjungoje naudojamo bendro terorizmo apibrėžimo, tačiau autorės nuomone tai galėtų kelti kitų problemų, kadangi apibrėžimas turėtų būti išplėstas ir pritaikytas visoms pasaulio valstybėms, o ne tik Europos Sąjungos narėms.

Viena svarbiausių organizacijų veikiančių prieš terorizmą Lietuvoje – Aras., Specializuota policijos įstaiga, organizuojanti, vykdanči ir pagal kompetenciją valdanti specialiąsias antiteroristines ir įkaitų išlaisvinimo operacijas Lietuvos Respublikos teritorijoje¹⁷⁵. Arui yra paskirta vykdyti specialiąsias operacijas, kurių negali vykdyti įprasti valstybės pareigūnai. Vien dėl to, jog tam privalo būti specialūs apmokymai, reikalinga speciali įranga, technika, ginkluotė bei svarbiausia speciali taktika. Arui yra patikėta ir jis visiškai yra atsakingas už antiteroristines veiklas Lietuvos Respublikos teritorijoje. Jo veikla yra grindžiama nacionaliniais įstatymais, Europos Sąjungos teisės aktais bei tarptautinėmis sutartimis. Nors Aras

¹⁷³ „Council of Europe Committee on Counter-Terrorism (CDCT)“, Council of Europe, žiūrėta 2022 m. vasario 26 d., <https://www.coe.int/en/web/counter-terrorism/cdct>

¹⁷⁴ *Ibid*

¹⁷⁵ „Lietuvos policijos antiteroristinių operacijų rinktinė „Aras““, Mano vyriausybė, žiūrėta 2022 m. kovo 7 d. <https://aras.policija.lrv.lt/lt/apie-mus>

atlieka visus veiksmus siekiant sulaikyti, neutralizuoti bei užkardyti teroristines organizacijas, jis to vienas padaryti negali. Visas užduotis jis vykdo bendrai su Europos Sąjungos ir (arba) asocijuotų Šengeno valstybių narių kovos su terorizmu padaliniais Lietuvos Respublikos ir ES valstybių narių teritorijose¹⁷⁶.

Lietuvoje kovoje su terorizmu kone svarbiausią vaidmenį atlieka Valstybės saugumo departamentas su karine žvalgyba. Nors Lietuvoje, kaip jau minėta anksčiau teroristinių nusikaltimų rizika buvo maža, o grėsmę galėjome jausti tik iš tarptautinės pusės, šios organizacijos savo bendroje kasmetinėje saugumo vertinimo ataskaitoje¹⁷⁷ paminėjo, kad Lietuvai visgi gresia rimtas pavojus nukentėti nuo teroristinių nusikaltimų valstybės viduje greitu metu. Ataskaitoje teigiama: „bus bandymų surengti teroro aktą prieš tautines ir religines mažumas, pabėgėlius, žmogaus teisių srityje veiklą vykdančius valstybės tarnautojus ar visuomenininkus“¹⁷⁸. Būtent šį teroro aktą planuoja įvykdyti „akceleracionizmo“ propaguotojai. Šios ideologijos teroristai didžiąją dalį savo veiklos buvo perkėlę į viešąją erdvę, kurioje sklaidė informaciją, mokino pasigaminti ginklus, sprogstamuosius įtaisus bei verbavo paauglius prisidėti prie savo veiklos. Pagal ataskaitoje pateiktą informaciją, akceleracionizmo propaguotojai migrantų krizės metu 2021 m., bandė patruliuoti pasienio zonoje, tačiau nesėkmingai, taip pat į Lietuvą bandė atvykti ir asmenys siejami su teroristiniais nusikaltimais. Iš šios pateiktos ataskaitos galima daryti išvadas, jog Valstybės saugumas su karine žvalgyba gerai atlieka darbą saugodami valstybę nuo teroristų, vien šių įvykių fiksavimas bei žinojimas apie rengiamas atakas – gali užkirsti kelią išpuoliui ateityje.

Tarptautiniam grėsmės departamentui vadovauja koordinatorius. Jo pagrindinis tikslas yra užtikrinti gerą tarptautinių organizacijų koordinavimą, sustiprintą darną tarp valstybių, turimų resursų tikslingą panaudojimą, sprendžiant su terorizmu susijusius klausimus bei jo tyrimą. Teroristiniai nusikaltimai bei patys teroristai kelia grėsmę visų valstybių saugumui. Tinkamas valstybių bendradarbiavimas šias nusikalstamas veikas užkardant, įtariamuosius patraukiant baudžiamojon atsakomybėn tik parodytų stiprų valstybių gebėjimą spręsti pasaulio masto problemas.

¹⁷⁶ „Lithuania“, OSCE polis, žiūrėta 2022 m. kovo 7 d. <https://polis.osce.org/country-profiles/lithuania>

¹⁷⁷ „VSD: dešinieji ekstremistai Lietuvoje siekia radikalizuoti paauglius, gali organizuoti teroro aktą“, *15min.*, 2022 m. balandžio 29 d. <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/vsd-desinieji-ekstremistai-lietuvoje-siekia-radikalizuoti-paauglius-gali-organizuoti-teroro-akta.d?id=90094463>

¹⁷⁸ *Ibid*

3 Skyrius. SU TERORIZMU SUSIJUSIŲ NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ IKITEISMINIO TYRIMO YPATUMAI

3.1 Teroristinių nusikaltimų kriminalistinė charakteristika

Kaip minėta anksčiau, su terorizmu susiję nusikaltimai kelia didžiulę grėsmę valstybių saugumui pasauliniu mastu. Kriminalistinės charakteristikos sampratą lygiai taip pat, kaip ir terorizmą sudėtinga įsprausti į vieną bendrą apibrėžimą. Kriminalistinę charakteristiką galima nagrinėti per du aspektus. Pirmasis - kriminalistinių nusikaltimų veikų charakteristiką, kuri būtų bendra visoms nusikalstamos veikoms, t. y. būtų bendra visoms nusikaltimų rūšims bei kaip atskira nusikaltimų rūšių kriminalistinė charakteristika. L. A. Sergejevas, kuris laikomas pirmuoju mokslininku, pasiūliusi kriminalistinės charakteristikos apibrėžimą, apibrėžė kaip „tam tikros rūšies nusikaltimų požymius, svarbius tyrimo praktikai ir kuriant mokslines rekomendacijas¹⁷⁹. Patikslindamas ją, įtraukė atitinkamų rūšių nusikaltimų veikų metodų, pėdsakų ypatumus, nusikaltimų dalyvius charakterizuojančias aplinkybes, jų ryšius, nusikaltimo padarymo laiką, vietą ir aplinką, puolimo objektus ir kitus susijusius veiksnius¹⁸⁰. Taigi, kriminalistinę nusikaltimų charakteristiką galima apibūdinti kaip objektyvios informacijos apie tam tikros rūšies ar grupės nusikaltimų aplinkybes, gautas atlikus mokslinius tyrimus ir pažangią tyrimo praktiką, prisidedančią prie nusikaltimų atskleidimo, tyrimo ir prevencijos, visuma¹⁸¹.

Lietuvoje kriminalistinės charakteristikos problematika domisi tik keli mokslininkai. Daugiausiai rašo, jau prieš tai minėta Snieguolė Matulienė. Būtent jos parašytų straipsniu „Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos samprata¹⁸²“ ir bus remiamasi aiškinantis teroristinių nusikaltimų kriminalistinę charakteristiką.

Baudžiamojoje teisėje, kriminalistiniu požiūriu, nusikaltimą sudaro 4 pagrindiniai elementai. Pirmasis yra subjektas - asmuo, kuris padarė nusikalstamą veiką, antrasis – subjektyvioji pusė, dar kitaip vadinama nusikaltimo situacija, trečiasis elementas yra nusikaltimo objektas, - į kokį dalyką buvo pasikėsinta, kas nukentėjo ir kas yra auka, paskutinis elementas yra objektyvioji nusikaltimo pusė, šis elementas parodo kokį nusikaltimo būdą naudojo subjektas. Tiriant teroristinių nusikaltimų kriminalistinę charakteristiką šie elementai yra būtini. Tiriant konkrečia nusikalstamą veiką, o šiuo atveju terorizmą ar su šiuo nusikaltimu susijusius kitus

¹⁷⁹ „Криминалистическая характеристика преступлений“, CrimLib.info, žiūrėta 2022 m. vasario 11 d.

http://crimlib.info/Криминалистическая_характеристика_преступлений

¹⁸⁰ *Ibid*

¹⁸¹ „Элементы криминалистической характеристики преступлений, их содержание“, Jurkom74, žiūrėta 2022 m. vasario 11 d. <https://jurkom74.ru/ucheba/elementi-kriminalisticheskoy-charakteristiki-prestupleniy-ich-soderzhanie>

¹⁸² S. Kuklianskis, S. Matulienė „Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos samprata“ *supra note*, 34

nusikaltimus, tyrėjui nustačius konkretų požymį padeda orientuotis realiomis aplinkybėmis¹⁸³, t. y. nustačius vieną esminį nusikaltimo kriminalistinį požymį galima kelti versijas, nustatinėti kitus elementus ar tų elementų požymius, taip pat planuoti tolimesnius veiksmus, paskirti atitinkamas ekspertizes ar planuoti atskirus tyrimo veiksmus.

Siekiant efektyviau išanalizuoti teroristinio nusikaltimo kriminalistinę charakteristiką būtina pradėti nuo pačio nusikaltimo padarymo būdo. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 250 str. įtvirtinta „*Tas, kas teroristiniais tikslais gamino, įgijo, laikė, gabeno, perdavė ar kitaip disponavo šaunamuoju ginklu, šaudmenimis, sprogmenimis, sprogstamosiomis, branduolinėmis ar radioaktyviosiomis medžiagomis, kitais jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, taip pat tas, kas teroristiniais tikslais kūrė, gamino, įgijo, laikė, gabeno, perdavė ar kitaip disponavo cheminiu ar biologiniu ginklu arba cheminio ar biologinio ginklo gamybai naudojamomis cheminėmis medžiagomis ar jų pirmtakais, mikroorganizmais, kitomis biologinėmis medžiagomis ar toksiniais*¹⁸⁴“, taip pat antroje šio straipsnio dalyje „*Tas, kas teroristiniais tikslais sukėlė potvynį arba sutrikdė vandens, energijos ar kitų gamtos išteklių tiekimą, arba sprogdino, padegė arba kitaip dideliu mastu naikino ar gadino turtą, arba paveikė informacinę sistemą ar elektroninius duomenis, arba paskleidė radioaktyvias, biologines ar chemines kenksmingas medžiagas, preparatus ar mikroorganizmus, jeigu dėl to atsirado ar galėjo atsirasti sunkių padarinių, taip pat tas, kas teroristiniais tikslais nesunkiai sutrikdė sveikatą vienam ar daugiau žmonių arba sukėlė pavojų daugelio žmonių gyvybei ar sveikatai, arba paveikė didelę reikšmę valstybės valdymui, ūkiui ar finansų sistemai turinčią informacinę sistemą ar jos elektroninius duomenis*¹⁸⁵“. Visi šie baudžiamajame kodekse paminėti nusikaltimo būdai yra labai reikšmingi tolimesniam kriminalistiniame veikos tyrime. Kaip jau minėta, pagrindinis teroro akto objektas yra visuomenės saugumo santykiai. Papildomi nusikalstamo kėsینimosi objektai žmogaus gyvybė bei sveikata, turtiniai santykiai, tvarka, politinis valdymas. Teroristinio akto metu puolimo objektas nenurodomas, bet gali būti bet koks aplinkinio pasaulio objektas, prisimenant pastarųjų dešimtmečių teroristinius išpuolius, puolimo vieta dažniausiai būna ta, kurioje renkasi didesnis kiekis civilių, politikų ar tam tikru metu masiškai pritraukianti aplinkinių dėmesį vieta.

Grįžtant prie kriminalistinės terorizmo charakteristikos, aišku, kad nusikaltimo nebūtų be pagrindinio jo sukėlėjo – subjekto. Teroristų elgesį lemiantys veiksniai kelia didelį tyrėjų ir praktikų susidomėjimą. Sunku būtų manyti, kad galima gimti teroristu, kitą vertus, negalima atmesti ir kai kurių asmenybės sutrikimų ar polinkių. Praktikai pastebi, kad paprasti žmonės nuo teroristų skiriasi radikaliai skirtingu socialinės padėties apibrėžimu. Kai žmonės mato,

¹⁸³ S. Kuklianskis, S. Matulienė „Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos samprata“ *supra note*, 34

¹⁸⁴ „250 straipsnis. Teroro aktas“, *supra note*, 57

¹⁸⁵ *Ibid*

kad ginčas turi būti išspręstas per politines diskusijas ar demokratinius rinkimus, teroristas laiko save asmenybe, neturinčia alternatyvos. Taigi terorizmas psichologine prasme gali būti interpretuojamas kaip bejėgiškumo apraiška, tai yra būseną, kai individas nemato kitų galimybių¹⁸⁶. Teroristas sukuria savyje tam tikrą nerealų pasaulį ir joks šio pasaulio ginklas jo nesunaikins, nes jis apeliuoja tik į save. Teroristo asmenybė yra uždara ir agresyvi išoriškai. Teroristas gali atstovauti lyderio asmenybės tipą, t. y. stiprų asmenį, primetantį savo sprendimus kitiems asmenims, taip pat gali parodyti ideologo, t. y. intelektualą, į tolimą tikslų siekimą orientuotą asmenybę, tačiau bet kurio teroristo atskaitos taškas yra nusivylimas, kuris skatina jį tapti teroristu ir tai gali tapti lyg misija ar gynyba į išorinius veiksmus. Pastaraisiais metais pastebima, kad tampa tendencija teroristo asmenybės ypatumus aiškinti taip vadinamame „narcistinės“ asmenybės kontekste, šis asmuo gali būti apibūdinamas kaip tragiškas veikėjas, kuris nuolat yra nepatenkintas savo jausmais, siekia pajauti bent minimalų malonumą, tačiau to padaryti negali, kadangi yra veikiamas išorinio kaltės šaltinio. Autorius J. Sielskiego išskiria mažiausiai tris teroristo asmenybės tipus, atsirandančias dėl konkretaus individo funkcijos¹⁸⁷. Pirmasis tipas yra lyderio asmenybė – visų pirmą reiktų pabrėžti, jog tai labai stipri asmenybė, jis savo pasekėjams išsako o galiausiai ir primeta savo priimtus sprendimus, dažniausiai turintis choleriko temperamento, būtent tokio charakterio asmenybės gali vadovauti fundamentalistiniams judėjimams. Antrasis asmenybės tipas yra ideologo asmenybė, dar kitaip būtų galima jį pavadinti „perfekcionistu“. Mato problemas ir yra pakankamai susikoncentravęs, kad galėtų jas spręsti - mato problemos sprendimą kaip siekiamą tikslą. Trečiasis asmenybės tipas yra vadinamas „atlikėju“, šį asmenybės tipą būtų galima priskirti prie silpniausio tipo, kadangi dažniausiai nėra stipri asmenybė, dėl grupinio mąstymo sindromo susikuria uždara protą, kuriam organizaciją diegia specifinę vertybių sistemą, rūpinasi izoliacija nuo opozicijos skirtingų požiūrių, o dėl atliekamos organizacinės stimuliacijos, mano, kad lyderis yra pajėgus teroristiniams aktams.

Teroristai – savižudžiai, kilę iš musulmoniškų šalių, nesusituokę, maždaug 20-30 metų amžiaus, dažniausiai vyrai, tačiau moterų, įvykdančių savižudybių išpuolius arba remiančius vyrų veiklą, pasaulyje procentas stipriai auga. Šie asmenys linkę turėti gerą išsilavinimą, protingi, turintys aukštąsias kvalifikacijas bei atitinkamą protinį polinkį – didelį atsparumą stresui. Priešingai vyraujančiai nuomonei, kandidatai į teroristus nepasižymi ypatingu religingumu, nėra paveikti socialinių patologijų ar polinkio į savižudybę, kadangi daugelis iš jų turėjo gerai apmokamus darbus prieš pradėdami pagrindinę veiklą. Būsimų teroristų socialinio prisitaikymo ir ekonominės padėties lygis bus aukštesnis už vidutinį visuomenės, kuriai jie priklauso, lygį. Jie nėra atsitiktiniai

¹⁸⁶ Brunon Hofyst, *Terrorizm*, supra note 50:576

¹⁸⁷ Brunon Hofyst, *Terrorizm*, supra note 50:599-600

savanoriai. Jie yra įdarbinami, laipsniškai atrenkami ir inicijuojami, jiems atliekama daugybė testų. Jie jaučiasi išrinkti – tiki, kad po mirties pateks į rojų, o jų šeimos sulauks finansinės pagalbos¹⁸⁸.

Svarbu paminėti, kad būsimi teroristai dažnai būna užverbuoti. Vakarų šalyse būsimų teroristinių grupuočių nariai verbuojami iš musulmoniškų šalių imigrantai, studentai iš arabų šalių. Vieta, kur dažniausiai atsiranda pirmieji kontaktai su islamo ekstremistais, yra ne kita ko o kulto vietos. Studentai ar jaunesnio amžiaus asmenys yra verbuojami teroristų kultūrinuose ar edukaciniuose renginiuose, kurias legaliai organizuoja musulmonų bendruomenės nariai ar grupės. Europoje ar JAV gyvenančio potencialaus teroristo esminis psichologinis bruožas yra susvetimėjimo jausmas. Vakarų šalių bendruomenėse su šiais asmenimis elgiamasi kaip su antrarūšiais piliečiais, tai yra dėl to, jog Vakarų šalys svetimšalio niekada nepriima, kaip sau lygaus bendruomenės nario o juolab piliečio.

Tarp daugelio prielaidų apie teroristui būdinga išsilavinimo lygį, finansinę padėtį, etninę kilmę, neišvengiamai dauguma žmonių paviršutiniškai įsivaizduodavo stereotipinį teroristą, kaip vyrą. Tai yra dėl to, jog nedaug žmonių terorizmą iš karto sieja su moterimis, nors moterys visada buvo susijusios su terorizmu ir politiniu smurtu.

Pati pirmoji už teroristinį nusikaltimą buvo teisiama moteris. Nuo 1968 m. moterys įsitraukė į įvairias sukilėlių ir teroristų grupes – nuo marksistinių organizacijų Europoje iki nacionalistinių judėjimų Viduriniuose Rytuose¹⁸⁹. Moteris, vien dėl tos priežasties, kad yra moteris puikiai sugeba apeiti saugumo pajėgų gynybą, šios lyties atstovės apeina saugumo patikros punktus, kuriuose dažniausiai dirba vyrai. Tradiciniai rūbai, tokie kaip hidžabai puikiai paslepia liemenes ar diržus prikimštus sprogstamųjų medžiagų, o didesnis kiekis sprogmenų gali sudaryti nėsčios moters įvaizdį. Taip pat priklausomai nuo situacijos, moterys sprogdintojos siekia suklaidinti apsaugos darbuotojus dėvėdamos iššaukiančius rūbus, t. y. trumpus sijonus, marškinėlius ar palaidines su giliomis iškirptėmis, taip pat būdamos ryškiai pasidažiusios.

Moterys, kaip teroristes reikia charakterizuoti iš dviejų pusių. Pirmoji yra ta, kad jos, kaip minėta anksčiau puikiai sugeba apgauti apsaugos punktus, kuriuose dirba vyrai, vien dėl to, kad dauguma pareigūnų vis dar tiki stereotipais, jog teroristu gali būti tik vyras. Šioje situacijoje susiduriama su kitu nusistovėjusiu stereotipu, kad moterys yra fiziškai silpnesnės už vyrą. Tai yra tiesa, tačiau moterims yra lengviau patekti ten, kur negali vyrai, moterys teroristės lengviau prasiskverbia iki siekiamo taikinio, po pasėkoje vykdydamos savo misija nužudo ar sužaloja didesnę kiekį civilių. Yra daugybė pavyzdžių, iliustruojančių taktinį netikėtumo faktorių, kurį gali

¹⁸⁸ Brunon Holyst, *Terrorism*, supra note 50:599-600

¹⁸⁹ Mia M. Bloom, „The changing nature of women in extremism and political violence“, *Freedom from fear* magazine, <https://f3magazine.unicri.it/?p=1093>

pasiekti moterys teroristės. Antroji moterų terorisčių pusė, kurią reikėtų analizuoti charakterizuojant jų įsitraukimą į šią veiklą yra traktuojama per atpirkimą, kerštą, pagarbą, santykinis bei prievartavimą. Įprasta terorizmo tyrinėtojų išmintis yra ta, kad moterys, tapusios savižudėmis sprogdintojomis siekia išsipirkti savo klaidas. Jei moteris praeityje padarė kažką gėdingo, dėl ko jai reikia išpirkti savo klaidą, šis išskirtinis veiksmas išvalys sielą ir viskas, kas nutiko anksčiau, bus pamiršta¹⁹⁰. Kitas ne mažiau populiarus moterų įsitraukimo paaiškinimas – moterys siekia atkeršyti už artimųjų netektį. Kaip pavyzdį galima paminėti Rusijos ir Čėčėnijos karą, kuris nusinešė daug vyrų bei vaikų gyvybių. Moterys, likusios našlėmis ar praradusios artimuosius yra valdomos įsiūčio, o terorizmo aktą mato kaip kerštą. Dėl šios priežasties moterys teroristės įgavo savo pavadinimą – juodosios našlės. Egzistuoja stereotipinis požiūris, kad moterys siekia bendraamžių ar kitų vyrų pagarbos. Per smurtą moterys gali parodyti, kad jos yra taip pat pasišventusios šiam reikalui. Nors šią perspektyvą dažniausiai ginčija feminizmo mokslininkai, tyrimai parodė, kad tik nedaugelis moterų, dalyvaujančių teroristiniuose judėjimuose, laiko save feministėmis¹⁹¹. Kita moteris ,teroristes, charakterizuojanti savybė yra santykiai. Ypač jei moteris turi vyrišką giminaitį, kuris jau yra teroristinės organizacijos narys, tai padidina tikimybę, kad ji bus priimta į teroristinę organizaciją, tampa „šeimos verslu“ To pačio šeimos nario įtraukimas yra geriausias būdas teroristinėms grupėms užkirsti kelią įsiskverbimui, tai užtikrina, kad naujas užverbuotas asmuo nebus informatorius. Moteris, kurios šeimos narys taip pat yra narys teroristinėje organizacijoje, sukuria terpę, kurioje mažiau tikėtina, kad paskutinę akimirką moteris persigalvos, ši savo šeimai bijodama sukelti gėdą ar nusivylimą savo giminystės tinkle visus veiksmus atlieka iki galo. Kita moteris charakterizuojanti savybė yra susijusi su patirtu prievartavimu. Kai moterys prievartaujamos tradicinėse ir patriarchalinėse visuomenėse, joms galioja esami garbės kodeksai, pagal kuriuos moterys yra atsakingos už savo seksualinę dorybę bei tuo pačiu moterys ima kaltinti savo šeimą, kad buvo išprievartautos, patyrė smurtą bei gėdą. Teroristinės organizacijos, kurias valdo moteris, suteikia šioms prievartą patyrusioms moterims prieglobstį. Tapusios savižudėmis sprogdintojomis, prievartavimo gėda išnyksta, o ją pakeičia pasididžiavimas, susijęs su kankinimu iš reikalo¹⁹². Šią grupę savotiškai galima priskirti ir prie keršto.

Tęsiant teroristinių nusikaltimų kriminalistinę charakteristiką svarbu išanalizuoti ir subjektyviąją pusę. Subjektyvią nusikaltimo pusę galima apibūdinti kaip subjektyvių požymių, apibūdinančių pavojingą veiklą ir pasekmes, visuma, taip pat prie subjektyviosios pusės yra

¹⁹⁰ Mia M. Bloom, „The changing nature of women in extremism and political violence“, supra note, 189

¹⁹¹ *Ibid*

¹⁹² *Ibid*

priskiriama kaltė, nusikaltimo padarymo motyvai bei visų svarbiausia – tikslas¹⁹³. Siejant subjektyviąją pusę su terorizmu, galima teigti, kad tai kaltininko savijauta tarptautinio nusikaltimo padarymo metu. Teroristiniams nusikaltimams visada reikia įrodinėti konkretų ketinimą. O dažniausiai konkrečiu ketinimu siekiama skleisti terorą tarp gyventojų arba priversti vyriausybę ar tarptautinę organizaciją atlikti tam tikrą veiksmą arba nuo jo susilaikyti¹⁹⁴. Taip pat aiškinant terorizmą per subjektyviąją pusę nusikalstamas elgesys neturi būti laikomas asmeniniu tikslu, toks kaip neteisėtas praturtėjimas ar asmeninė neapykanta, kadangi asmeninė nauda yra priskiriama prie organizuotos grupės daromų nusikalstamų veikų. Motyvas teroristinio akto metu visada yra labai svarbus, kadangi jis padeda atskirti terorizmą nuo kitų nusikalstamų veikų. Teroristinius aktus paprastai vykdo, kaip jau ir minėta anksčiau grupės, organizacijos arba asmenys, veikiantys jų vardu arba kaip nors su jomis susiję¹⁹⁵. Būtent šis veiksnys paverčia žmogžudišką asmens veiksmą teroristiniu aktu.

Subjektyviajai terorizmo pusei būdinga veikti tiesiogine tyčia. Asmens ar pačios teroristinės organizacijos suvokimas apie viešą terorizmo aktą, reiškia, kad jie ar tai jis suvokia objektą, į kurį nori kėsintis, žino visuotinai pavojingą nusikaltimo padarymo būdą, taip pat suvokia, kad jo daromas nusikaltimas, t. y. teroristinis išpuolis sukels didžiulę baimę tarp nekaltų civilių, taip tęsdamas savo neteisėtą veiklą destabilizuos institucijų, valdžios ar tarptautinių organizacijų veiklą arba bent jau tai turės didžiulę įtaką valdžios institucijoms ar tarptautinėms organizacijoms. Prasidejusios terorizmo pasekmės reiškia, kad buvo numatyta, jog šis nusikaltimas sukels nekaltų civilių baimę, atsiras pavojus žūti, taip pat bus padaryta didelė turtinė žala, kitų sunkių padarinių atsiradimas destabilizuos valdžios ar tarptautinės organizacijos veiklą arba bent jau turės įtakos jų tolimesnei veiklai¹⁹⁶. Būtent šio tikslo siekia asmenys dalyvaujantys teroristiniuose nusikaltimuose. Tačiau svarbu paminėti ir tai, jog teroristinės organizacijos vienas iš svarbiausių tikslų yra, kad kuo daugiau žmonių sužinotų apie šį teroristinį aktą, t. y. jų vienas iš tikslų – viešumas.

Kitas subjektyviosios pusės elementas – motyvai, t. y. priežastys, dėl kurių priežasčių asmuo daro šį nusikaltimą. Šis subjektyviosios pusės elementas plačiau nebus nagrinėjamas, kadangi plačiai yra aprašomas prie geopolitinės, ideologinės, nacionalinės, ekonominės, religinės temos. Tačiau svarbu paminėti, kad teroristinių nusikaltimų vykdytojais

¹⁹³ „Nusikaltimo sudėties elementai ir požymiai“, Mokslai.Lietuviuzodynas.lt, žiūrėta 2022 m. vasario 16 d.
<https://mokslai.lietuviuzodynas.lt/vadyba/nusikaltimo-sudeties-elementai-ir-pozymiai>

¹⁹⁴ „Criminal justice responses“, United Nations Office on Drugs and Crime, žiūrėta 2022 m. vasario 16 d.
<https://www.unodc.org/e4j/en/terrorism/module-4/key-issues/criminal-justice-responses.html>

¹⁹⁵ *Ibid*

¹⁹⁶ „Преступления террористического характера, их мотивы и личность террориста“, studref, žiūrėta 2022 m. vasario 17 d.
https://studref.com/513476/pravo/prestupleniya_terroristicheskogo_haraktera_motivy_lichnost_terrorista

motyvus kaupia dvejomis kryptimis. Pirmasis būtų noras realizuoti savo planus ir ketinimus, susijusius su veikos tikslais bei tuo pačiu patenkinti smurto poreikį, kuris neatsiejamas nuo agresijos bei žiaurumo. Be to, teroristinių nusikaltimų vykdytojų motyvacija grindžiama pirminiu veikos tikslu ir yra konkrečiai nukreipta į sunaikinimą arba bent jau didelės žalos atsiradimą. Kartu dominuojantis šio nusikaltimo motyvas turi dvejopą motyvą: viena vertus, tai yra neatsiejama žmogaus savybė, ateina iš vidaus, yra teroristo asmenybės savybė; kita vertus, tai agresyvi reakcija į situaciją¹⁹⁷.

Ypatinga vietą šioje sistemoje užima terorizmo aukos ir dalykas į kurį yra pasikėsinta, todėl analizuojant teroristinius nusikaltimus per kriminalistinę charakteristiką, būtina išanalizuoti objektą ir objektyviąją pusę.

Objektyvioji nusikaltimo pusė turi didelę reikšmę ne tik nustatant veikos sudėtį, kvalifikavimą, bet ir atskiriant vieną veiką nuo kitos, taip pat nusikaltimą nuo baudžiamojo nusižengimo, kuris yra teisingumo pagrindas bausmės taikyme. Šio skyriaus pradžioje buvo pateiktos ištraukos iš Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, kurios reglamentuoja terorą, būtent šiuose straipsniuose yra išvardintos teroristinio nusikaltimo objektyviosios pusės, tai, kokie veiksmai yra traktuojami, kaip teroras, kokie veiksmai yra priskiriami prie teroristinių nusikaltimų būdo. Supaprastintai galima teigti, kad privalomasis objektyviosios terorizmo pusės požymis yra socialiai pavojingi padariniai, kurie suprantami kaip žalos padarymas baudžiamojo įstatymo saugomiems visuomeniniams santykiams dėl padarytos socialiai pavojingos veikos¹⁹⁸. Pagrindinis terorizmo objektas yra visuomenės saugumas plačiąja šio žodžio prasme, nes teroristų ketinimais siekiama sukurti gyventojų baimę ir netikrumo aplinką, siekiant daryti spaudimą vyriausybei, atskiriems jos organams ar pareigūnams, savo veiksmais siekiant pakeisti savo veiklą nusikaltėlių interesų naudai. Teroristinio akto tikslas gali būti, kad vyriausybė nesiimtų tam tikrų numatytų veiksmų. Papildomi objektai gali būti nuosavybė, gyvybė, piliečių sveikata, jų turtiniai ir politiniai interesai ir t.t.¹⁹⁹. Norint nustatyti teroro akto sudėtį, labai svarbu nustatyti požymius, apibūdinančius veiksmus, sudarančius objektyviąją nusikaltimo pusę. Šios savybės visų pirma apima tai, kad šie veiksmai gąsdina gyventojus. Reiškia, kad teroro aktas sukelia gyventojų nerimą dėl savo ir savo artimųjų gyvybės, dėl turto saugumo, dėl galimybės gyventi įprastą, nusistovėjusį

¹⁹⁷ „Субъективные признаки состава террористического акта“, moluch, žiūrėta 2022 m. vasario 17 d. <https://moluch.ru/archive/71/12264/>

¹⁹⁸ Абдрахманов Серикказы Толеуович, „Объективная сторона акта терроризма“ Терроризмге қарсы комитет, Республикалық қоғамдық бірлестігінің ресми сайты, žiūrėta 2022 m. vasario 21 d. <http://ctc-rk.kz/объективная-сторона-акта-терроризма.html>

¹⁹⁹ „Виды ответственности, предусмотренной законодательством за совершение преступлений террористического характера“, муниципальный округ балканский, žiūrėta 2022 m. vasario 21 d. <http://mo-balkanskiy.ru/?p=13113>

gyvenimo būdą. Gyventojų bauginimas yra objektyvi teroro aktui būdinga savybė, nes jis pasireiškia kėsintis į pagrindinius objektus, sudarančius saugumo būklę.

3.2. Teroristinių išpuolių tyrimo metodikos pagrindai.

Baudžiamoji teisė yra nacionalinės teisės dalis. Valstybės pareiga tinkamai kriminalizuoti tam tikras nusikalstamas veikas ir bausti jas padariusius asmenis. Šiomis dienomis turime galvoti ne tik apie tai, kad teroristai naudodami biologines, chemines ar radiologinius masinio naikinimo ginklus, tyčia dėl savo ideologinių priežasčių sukels didžiulę grėsmę valstybių saugumui, bet ir apie tai ko mes galime pasimokyti iš jau buvusių katastrofiškų teroristinių įvykių, t. y. juos tinkamai ištirti ir tobulinti technikes tyrimo metodikas, siekiant užkirsti teroristams įvykdyti savo planus ir taip apsaugoti valstybės saugumą, apsaugoti savo piliečių gyvybes ateityje. Darbo autorė, siekdama atskleisti teroristinių išpuolių tyrimo metodikos pagrindus, naudojo tik viešai prieinamą informaciją, kadangi valstybės saugumo tarnybos siekdamas apsaugoti valstybę, tam tikrus nusikalstamos tyrimo metodikos pagrindus laiko valstybine bei tarnybine paslaptimi.

Siekdama apsaugoti visuomenę nuo terorizmo, valstybės pareigūnai turi taikyti šiuolaikinius tyrimo metodus, apimančius naujausius technologijų pasiekimus, tokius kaip telefono ir interneto ryšio patikrinimą, elektroninį stebėjimą, slaptas operacijas ir kitas priemones, žinomas kaip „specialūs tyrimo metodai“, arba informacijos rinkimo būdus ne informuojant įtariamojo. Sulaikant asmenis, kurie yra įtariami terorizmu, labai svarbu iš karto reaguoti į ruošiamus įvykdyti, jau įvykdytus ir ateityje planuojamus teroristinius aktus.

Tiriant tokios kategorijos nusikalstamas veikas kaip terorizmas, tyrėjas privalo būti patyręs, nusikaltimų tyrimo praktika reikalauja didelio profesionalumo, patirties, gilių žinių apie šių nusikaltimų pobūdį ir jų įrodinėjimo metodus, o kartais ir asmeninės pilietinės drąsos.

Organizacijų bendradarbiavimas tiriant su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas dar pačioje ikiteisminio tyrimo pradžios stadijoje, leidžia apčiuopti pirmuosius baudžiamajame procese nurodytus veiksmus. Todėl tikslingas nusikalstamos veikos nustatymas leidžia nustatyti pirmuosius žingsnius, kurių turės imtis ikiteisminį tyrimą atliekantis subjektas, siekiant kuo greičiau, efektyviau ir tikslingiau ištirti nusikalstamą veiką ir kaltinamuosius patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Lietuvoje šias nusikalstamas veikas pagal priskirtas teritorijas tiria Kriminalinė policija glaudžiai bendradarbiaudama su antiteroristines operacijas atliekančiu Aru. Todėl, galima teigti, kad kovos su teroristinio pobūdžio nusikaltimais veiksmingumą lemia ikiteisminio tyrimo įstaigų atliktų ikiteisminių įrodymų rezultatai bei efektyvus bendradarbiavimas.

Pagrindinis skirtumas tarp su terorizmu susijusių tyrimų ir tradicinių tyrimų, t. y. įprastų nusikalstamų veikų, kurios yra apibrėžtos baudžiamajame kodekse, yra žvalgybos institucijų duomenų naudojimas. Asmuo, kuris dalyvauja teroristiniame nusikaltime dažniausiai priklauso didesnei organizacijai o jų veikla galimai apims didesnę geografinį spektrą, t. y. jų veikimas nebūtinai turi būti priskiriamas vienos valstybės teritorijoje, jų veikimas gali būti išsidėstęs per kelias valstybes. Todėl tiriant šio pobūdžio nusikalstamas veikas yra labai svarbus tarptautinis bendradarbiavimas bei tyrimo grupės tikslingas koordinavimas tarp valstybių bei vyriausybių organizacijų²⁰⁰. Valstybinės žvalgybos institucijos tirdamos su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas, privalo išsiaiškinti ir atskleisti šias tyrimui svarbias detales: kokie yra teroristinės grupės ar organizacijos iškelti tikslai; kokia yra šios organizacijos ar grupės struktūra; koks yra jos taktinis požiūris; kokios ryšio priemonės yra naudojamos; koks yra polinkis smurtauti. Labai svarbu išsiaiškinti kas sudaro šią grupę, t. y. kokie asmenys priklauso šiai grupei, tačiau tai gali sukelti tam tikras problemas tvarkant įrašus apie asmenis, kadangi šioje teroristinėje grupėje gali būti asmenų, kurie palaiko grupės tikslus, tačiau atsisako arba nesutinka su organizuojamu teroristiniu aktu²⁰¹.

Sėkmingas teroristinių organizacijų ar grupių tyrimas reikalauja daug įgūdžių, kantrybės ir nuolatinio bendradarbiavimo su kitomis valstybinėmis organizacijomis. Šios darbo grupės metodas sukuria sėkmingiausią tikimybę pasiekti norimų rezultatų. Ikiteisminio tyrimo organizacijos bendradarbiaudamos tarpusavyje, rinkdamos įrodymus ar visą reikšmingą informaciją tyrimui, taip pat prisidedamos prie analitinių informacijos apdorojimo – pasiekia kur kas daugiau nei vienas asmuo ar tam tikra asmenų grupė dirbdama savarankiškai²⁰².

Įtariant, kad tam tikra organizacija ar grupė planuoja teroristinį nusikaltimą arba neplanuoja, tačiau yra susikūrusi kaip teroristinė organizacija iš karto teisėsaugos pareigūnų akimis tampa kaip tyrimo objektas. Pradinis teisėsaugos pareigūnų tyrimas gali suteikti informacijos apie asmenų, joje esančių kriminalistinę charakteristiką. Ikiteisminio tyrimo tyrėjas bendradarbiaudamas su kitomis valstybinėmis organizacijomis gali patikrinti asmenis, išsiaiškinti jų teistumus, kaip pavyzdžiui, tam tikras asmuo, kuris šiuo metu priklauso teroristinei organizacijai ar grupei, anksčiau yra teistas už ginklų ar sprogmenų laikymą. Ikiteisminio tyrimo tyrėjas gali išsiaiškinti apie asmens karinę tarnybą, ankstesnę patirtį ar darbą, geografinį judėjimą tarp šalių, ekonominę padėtį ir t.t. Tokiose situacijose, kai asmuo yra įtariamas terorizmu labai sunku nustatyti užsieniečius. Prisiminkime anksčiau minėtą situacija su pabėgėliais, šie dažniausiai

²⁰⁰ James W. Osterburg ir Richards H. Ward, „Criminal investigation a method for reconstructing the past“, (Anderson Pub Co, 1991 m.) 729-730

²⁰¹ *Ibid*

²⁰² *Ibid*

neturi jokių dokumentų, o jei ir turi, šie dažniausiai būna suklastoti arba pavogti, taip prisidengiant kitą tapatybę. Taipogi dauguma imigrantų ar užsieniečių, nors ir nepriklauso teroristiniai organizacijai ir atsisako šios organizacijos rėmimą, retai kada padeda kaip informatoriai policijos pareigūnams ar ikiteisminio tyrimo tyrėjams, būtent dėl neigiamos patirties savo šalyje. O toks atsisakymas padėti dažnai apsunkina darbą. Slaptieji darbuotojai, dirbantys kitose srityse, tokiose kaip narkotikai, organizuotas nusikalstamumas, ginklų ar šaudmenų panaudojimas bei neteisėta prekyba, dažnai turės daugybę naudingos informacijos apie galimus teroristus. Todėl sklandus ir aktyvus bendradarbiavimas su šiais pareigūnais tik pagelbės ikiteisminio tyrimui tyrėjui siekiant atskleisti ir užkardyti teroristines organizacijas ar grupes.

Vienas svarbiausių su terorizmu susijusių nusikalstamų veikų tyrimo metodų yra paliktų pėdsakų rinkimas, išsaugojimas bei tinkamas jų panaudojimas tiriant šio pobūdžio nusikalstamas veikas. Jau po įvykusio teroristinio išpuolio, įvykio vietoje būtina tinkamai surinkti ir išanalizuoti visus paliktus nusikaltimo pėdsakus, taip pat svarbu iširti galimą teroristų pabėgimo kelią, slapstymosi vietas ar aplinkinius objektus, pastatus, iš kur teroristai galėjo stebėti įvykį ar būti pasislėpę. Tiriant teroristinius nusikaltimus kai kurie palikti pėdsakai gali pasirodyti visai nereikšmingi, tačiau eigoje gali turėti didžiulę reikšmę tyrime ir būti pripažinti, kaip daiktiniai įrodymai²⁰³. Kaip pavyzdį galima paimti tokia situacija: kokiame nacionalinė reikšmę turinčiame pastate nugriaudėjo sprogimas, įvykio vietoje buvo rastas raudonos spalvos varinis laidas, ikiteisminio tyrimo tyrėjui šis raudonos spalvos varinis laidas neatrodė, kaip didelę reikšmę turintys įrodymas, tačiau jį kaip priklauso paėmė ir užklasifikavo. Atliekant tolimesnį ikiteisminį tyrimą buvo nustatyta, jog prieš kelis metus panašios reikšmės pastate taip pat buvo nugriaudėjęs sprogimas ir taipogi buvo rastas raudonos spalvos varinis laidas. Susiejus šį nusikalstamos veikos pėdsaką su kitu įrodymu, kuris buvo rastas kitoje ikiteisminio tyrimo vietoje, ikiteisminio tyrimo pareigūnas gali kelti versija, jog šie du teroristiniai išpuoliai galimai gali būti padaryti tos pačios teroristinės organizacijos arba bent jau turėti versija, kad sprogmenis tiekia tas pats asmuo, kadangi naudoja tokį patį raudonos spalvos varinį laidą.

Tiriant teroristinius nusikaltimus, kuriuose buvo panaudoti sprogmenys, svarbiausia įvykio vietoje iš pradžių aptikti detonacijos vietą. Tam, jog būtų galima rasti kuo daugiau likusių bombos dalių. Apžiūrint bombą, kuri sprogo arba apžiūrint bombą, kuri nesprogo, nes buvo pažeista arba nesuveikė tinkamai, galima gauti labai svarbių rezultatų, kurie tyrimo eigoje gali būti labai naudingi. Pavyzdžiui aptikus bombą ar jos dalį, šis daiktinis įrodymas gali tyrėją nuvesti iki šaltinio, t. y. iki gamintojo ar mažmenininko; jei panašiu laikotarpiu įvyko labai daug sprogdinimų

²⁰³ James W. Osterburg ir Richars H. Ward, „Criminal investigation a method for reconstructing the past“, supra note,200

skirtingose vietose, tyrėjai gali susieti šiuos sprogdinimus bei rastus įkalčius sproginimo vietoje, tada kiekvieno įvykio įkalčiai gali būti sujungti siekiant tęsti tyrimą; sproginimo vietoje rastos bombos gali būti palyginamos su panašiomis bombų dalimis ar tam tikromis medžiagomis²⁰⁴. Ikiteisminio tyrimo tyrėjui nustačius tam tikras bombos dalis bei nustačius tam tikrus specifinius jų bruožas ar požymius yra lengviau atsekti jų įsigijimo vietą. Atsekus įsigijimo vietą tyrėjas gali pagal pardavimo kvitą, sąskaitą faktūrą, kredito kortelės serijos numerį ar parduotuvės saugos vaizdo medžiagą atsekti šias medžiagas įsigijusi asmenį. Daugelis asmenų, kurie rengiasi daryti nusikalstamas veikas naudojami vogtomis ar suklastotomis tapatybės kortelėmis, todėl tyrimas tampa sudėtingesnis, tačiau patikrinus vaizdo medžiagoje užfiksuotus veidus galima juos sulyginti su jau žinomais teroristais. Nustačius tam tikrus asmenis yra galimas jų sekimas, priklausomai nuo ikiteisminio tyrimo metu nustatytų faktų šis sekimas tyrėjui gali suteikti daugiau naudingos informacijos²⁰⁵ apie teroristinę grupę ar organizaciją, kuri vėliau gali baigtis asmens tardymu arba taip pat gali būti pasiekta aklavietė. Lietuvoje esant įtarimui, kad kažkur yra padėta bomba, visada yra kviečiamas antiteroristines operacijas vykdomas Aras.

Dauguma asmenų priklausančių teroristinei organizacijai ar grupei valstybės teisėsaugos pareigūnams jau daugmaž yra žinomi, todėl aktyvus šių asmenų stebėjimas gali duoti daug naudingos informacijos bei tuo pačiu privesti prie naujų asmenų ar suteikti tam tikros naudingos informacijos, kuri padės užkardyti ateityje ruošiamą teroristinę akciją arba padės tirti jau įvykusį. Kaip pavyzdį galima paminėti tokia situacija: asmuo įtariamas terorizmu važiuoja nuo taško A iki taško B, įprastas maršrutas trunka apie 20 min. tačiau minėtas asmuo šį maršrutą įveikia per 2 val., šis teroristo stebėjimas gali kelti versija, jog asmuo važiuoja taip lėtai, ne todėl, kad laikosi visų kelio taisyklių, o tai, jog asmuo galimai stebi ir vertina vietą, kurioje planuoja atlikti teroristinę išpuolį.

Terorizmas, vykdomas įkaitų paėmimo forma, yra pati žemiausia smurto prieš asmenį apraiška, visada susijusi su ypatingu žiaurumu, piliečių teisių ir orumo pažeidimu, įskaitant teisę į gyvybę ir laisvę²⁰⁶. Nuo pat fakto sužinojimo apie įkaitų pagrobimą, svarbu sužinoti pagrobimo priežastį, kuri gali būti susijusi su pinigine išpirka, turėti politinius motyvus ar pan. Atlikdamas pirminius tyrimo veiksmus, ikiteisminio tyrimo tyrėjas turi atsižvelgti į nusikaltimo padarymo laiką, padarymo būdą, įkaitų pagrobimo vietą ir be abejo į kitus svarbius veiksnius, kurie turi įtakos tyrimui bei siekimui išlaisvinti visus nekaltus civilius. Tyrimo veiksmų taktikai

²⁰⁴ James W. Osterburg ir Richards H. Ward, „Criminal investigation a method for reconstructing the past“, *supra note*, 200

²⁰⁵ *Ibid*

²⁰⁶ Коткин, Сергей Николаевич, „Расследование захвата заложника“ (Disertacija, Институт права, 2003 м.) <https://www.dissercat.com/content/rassledovanie-zakhvata-zalozhnika>

įtakos turi ir tai, ar įkaitų paėmimas yra atviras, kai žinoma jo padarymo vieta, ar užslėptas, t. y. kai įkaitai buvo pagrobti nežinomoje vietovėje. Taip pat būtina atsižvelgti į kitas įkaitų ieškojimo aplinkybes²⁰⁷, nusikaltimo ir įkaitų laikymo vietą, informaciją apie aukas bei apie pačių teroristų ieškojimo aplinkybes. Atsižvelgiant į konkrečią situaciją, tyrimą organizuojantis asmuo turi nuspręsti kokia apimtimi bus tiriama įvykio vieta, kurioje buvo pagrobti įkaitai. Jei yra informacijos, ikiteisminio tyrimo tyrėjas ar kitas pavestas asmuo turi atidžiai apžiūrėti teroristų buveinę, kurioje buvo ruošiamasi pagrobimui. Svarbiausias dalykas ką turi daryti ikiteisminio tyrimo pareigūnai tirdami įkaitų pagrobimą, tai glaudžiai bendradarbiauti su tokiomis operatyvinio personalo grupėmis kaip teismo ekspertizė, dokumentacijos skyriumi, sprogimo grėsmės šalinimo organizacijomis ir t.t., kadangi tiriant tokio pobūdžio teroristinius nusikaltimus laikas yra nežmoniškai svarbus o tinkamas bendradarbiavimas užtikrins sėkmingą įkaitų gražinimą. Atsižvelgiant į konkrečią situaciją, ikiteisminio tyrimo grupės darbu siekiama surasti kuo daugiau bylai reikšmingų pėdsakų ir objektų, čia didelę reikšmę turi įvykio vietoje rasti palikti įrodymai. Turint visą reikiama informaciją bei žinant, kurioje vietoje yra laikomi įkaitai, policijos pareigūnai ar kitos operatyvinės grupės gali imtis atitinkamų veiksmų.

Tuo atveju jei teroristinės organizacijos netikėtas suėmimas nepavyko ir teroristai pradėjo aktyviai šaudyti į nekaltus civilius bei pareigūnus, privaloma kuo skubiau izoliuoti tą vietą, pašalinti kuo daugiau pašalinių žmonių, apsupti teritoriją, blokuoti visus patekimus. Svarbu nustatyti, kokius šaunamuosius ginklus naudoja teroristinė organizacija ar grupė, tai žinant būtų galima apskaičiuoti, kokia trajektorija blokuoti teritorija, tačiau bet koku atveju svarbu užtikrinti asmenų saugumą, todėl jie turėtų laikytis didesniu atstumu nei žymima teritorija. Teroristų sulaikymo taktika pasirenkama pagal susiklosčiusią situaciją, į tai kaip linę bendradarbiauti, ar nesipriešina sulaikomi, taip pat į tai, kokia informacija yra surinkta apie teroristinę organizaciją. Literatūroje rekomenduojama sulaikyti nusikaltėlius, surengusius aktyvų ginkluotą pasipriešinimą, vykdant specialią operaciją ir naudojant (kai kuriais atvejais) net kovinę techniką²⁰⁸. Bet žinoma, siekiant išsaugoti visų įkaitų gyvybes pirmiausia reikėtų pradėti nuo derybų su teroristais dėl įkaitų gražinimo. Derybos turi vykti dalyvaujant profesionaliam psichologui. Galima pakviesti į derybas nusikaltėlio giminaičius. Nusikaltėlio sulaikymo veiksmai pradedami, jei derybos buvo nesėkmingos arba vienu metu su derybomis²⁰⁹.

²⁰⁷ Назаров Владислав Иванович, „Проблемы расследования уголовных дел, связанных с захватом заложников“, *dslib.net*, žiūrėta 2022 m. vasario 20 d. <http://www.dslib.net/kriminal-process/problemy-rassledovanija-ugolovnyh-del-svjazannyh-s-zahvatom-zalozhnikov.html>

²⁰⁸ Mykolo Romerio universitetas, KRIMINALISTIKA TAKTIKA IR METODIKA (Vilnius: ISBN, 2013) 288-289

²⁰⁹ *Ibid*

Teroristai ir terorizmu įtariami asmenys yra viena iš policijos pareigūnų ir antiteroristinių tarnybų apklausiamųjų asmenų kategorijų. Jų apklausa grindžiama iš esmės tais pačiais metodais kaip ir nusikaltėlių bei asmenų, įtariamų padarius ne teroristinius nusikaltimus, o nusikaltimus, dar kitaip žinomus „tradicinius“ nusikaltimus. Tačiau teroristų ir teroristine veikla įtariamų asmenų apklausa taip pat turi specifinių bruožų. Viena iš jų – veiksmų, lemiančių konkretaus asmens teroristinę veiklą, dažniausiai susijusių su prisijungimu prie teroristinės organizacijos. Ši apklausa yra kitokia, kadangi didelę grupę asmenų, nusprendusių užsiimti teroristine veikla, motyvuoja kitokie dalykai nei paprastų nusikaltėlių. Šiuos motyvus ir stengiamasi nustatyti apklausos metu²¹⁰. Daugeliu teroristinių išpuolių atveju labai svarbi informacija, gauta per apklausa. Be to, kai kuriuos įrodymus galima gauti tik apklausos metu, pavyzdžiui, susijusius su ketinimais, mintimis bei jausmais. Kaip žinia, policijos pareigūnų ieškomos informacijos pobūdis skiriasi priklausomai nuo tiriamo nusikaltimo ir apklausiamo asmens. Tokia informacija – nesvarbu, ar ji gauta iš aukos, liudytojo ar įtariamojo – gali apimti įvykio, elgesio, jausmų, minčių ar ketinimų aprašymą²¹¹.

Teroristinių nusikaltimų tyrimas, nustatomas tiriant nusikaltimui reikšmingus požymius, lemiančius nusikalstamos veiklos mechanizmą, nusikaltimo padarymo sąlygas ir aplinkybes. Taigi nusikalstamos veiklos pobūdžio nustatymas reikalauja iš įrodinėjimo subjektų pažinti nusikaltimo padarymo, nusikaltimo slėpimo, priešpriešos sąlygų ir aplinkybių susidarymo ir vystymosi priežasčių ir pasekmių ryšių būdingų požymių apraiškas, kurios sistemoje sukuria informacinį pagrindą atskleidimui, tyrimui ir nusikaltimų prevencijai. Siekiant nustatyti, ar buvo įvykdyti teroristiniai nusikaltimai, būtina ištirti požymius, kurie yra informacijos apie aplinkybes ir sąlygas nešėjai terorizmo tyrimo etapuose, prisidedantys prie tyrimo apie terorizmo padarymo mechanizmą pradiniam etape, kuris lemia nusikaltimo atskleidimo ir tyrimo metodus, būdus²¹². Pradiniam teroristinių nusikaltimų atskleidimo ir tyrimo etape orientuojantis į terorizmo faktą nurodomi požymiai, veikų padarymo ypatumai, veikimo būdai, kurie atsispindi aplinkoje, apibrėžiant nusikaltimų padarymo vietas ir laiko pasirinkimo ypatybes, pasekmes ir rezultatus, kurių tyrimas padeda nustatyti nusikalstamos veiklos subjektą²¹³. Tiriant su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas didžiausias darbas krenta ant tyrėjo pečių. Tyrėjas ne vien privalo būti kruopštus, patyręs, bet ir privalo būti susipažinęs ne tik su tam tikros įrangos naudojimu, bet ir jos taikymu susijusiais įstatymais. Ikiteisminio tyrimo tyrėjas, tirdamas tokio pobūdžio nusikalstamas

²¹⁰ Brunon Holyst, *Terrorizm*, supra note 50:1049-1059

²¹¹ *Ibid*

²¹² Б.Р.Сембекова, „Криминалистическая характеристика преступлений террористической направленности“, rep.ksu.kz, žiūrėta 2022 m. vasario 20 d.
<https://rep.ksu.kz/bitstream/handle/data/6933/%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%204-66-73.pdf?sequence=1>

²¹³ *Ibid*

veikas privalo žinoti, kada, pavyzdžiui, yra reikalingas teismo įsakymas tam tikriems procesiniams veiksams atlikti. Tyrėjas jokių būdu negali rinkti ar tirti informacijos pažeisdamas įstatymą ar baudžiamojo proceso kodeksą. Svarbu paminėti, kad tiriant terorizmą Lietuvoje yra naudojami tie patys tyrimo mechanizmai bei metodai, kaip ir įprastame nusikaltime, tačiau tiriant terorizmą, įvykio vietos apžiūrą dažniausiai atlieka specializuoti teismo ekspertizės ekspertai, turintys tam tikrų specifinių žinių, kurių neturi paprastas tyrėjas. Atliekant įvykio vietos apžiūrą, visada svarbu išsiaiškinti ar toje vietoje nėra sprogmenų, tad į įvykio vietą yra kviečiama antiteroristinė organizacija „Aras“, kaip minėta, „Aras“ yra kviečiamas, kai įtariama, jog nusikalstamą veika yra susijusi su terorizmu. Įprastose nusikaltimų įvykių vietose „Aras“ nedalyvauja. Atliekant apklausą taipogi negali dalyvauti specifinių žinių neturintis tyrėjas. Terorizmas yra valstybės saugumui keliantis grėsmę nusikaltimas, todėl tyrėjas, nors ir naudoja tuos pačius tyrimo mechanizmus ir taktikas, privalo būti susipažinęs su teroristinių nusikaltimų tyrimu, būti patyręs bei žinoti visas tyrimui naudojamąs taktikas ir apklausos būdus.

3.3. Tarptautinio bendradarbiavimo ypatumai tiriant teroristinio pobūdžio nusikaltimus

Didėjantis tarptautinio nusikalstamumo pobūdis, kurį, galima teigti, kad lemia globalizacija, skaitmeninimas bei lengvas judėjimas per valstybių sienas, kelia įvairių ir vis didėjančių saugumo ir vystymosi iššūkių. Dėl šios priežasties, tarptautinis bendradarbiavimas yra neatsiejama tarptautinės nusikalstamumo prevencijos ir baudžiamojo teisingumo dienotvarkės dalis. Terorizmas yra beveik apibrėžtas universaliose konvencijose, protokoluose bei nacionaliniuose teisės aktuose, susijusiuose kovoje su teroristiniais nusikaltimais. Kadangi visuotinės priemonės yra teisiškai privalomos visiems, jos sudaro visuotiną pagrindą tarptautiniam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose, nes apima beveik visas nusikalstamas veikas bei mechanizmus, reikalingus kovai su tarptautiniu terorizmu tarptautiniu mastu.

Veiksmingi veiksmai - nesvarbu, ar tai būtų nusikaltimų tyrimas ar baudžiamasis persekiojimas kitose valstybėse, pasislėpusių įtariamųjų/ kaltinamųjų perdavimas, liudytojų apsauga, keitimasis įrodymais ar turto konfiskavimas - paprastai priklauso nuo efektyvaus ir spartaus tarptautinių valstybių bendradarbiavimo²¹⁴.

Terorizmas yra pasaulinis reiškinys, kuris peržengia valstybių sienas. Kompiuterių tinklai bei kompiuteriniai duomenys taip pat neturi abstrakčių fizinių ribų, ko pasekoje yra sukuriama kompiuterinė kibernetinė erdvė. Šių technologijų dėka yra sukuriama terpė

²¹⁴ Yvon Dandurand, Jessica Jahn „ The future of international cooperation against transnational organized crime, *globalinitiative*, žiūrėta 2022 m. kovo 7 d. <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2021/10/GITOC-The-future-of-international-cooperation-against-transnational-organized-crime.pdf>

nusikaltimams plisti. Kompiuteriniai tinklai, ypač tokie, kaip internetas, leidžia vartotojams veikti anonimiškai, neatskleidžiant savo tapatybės, užmegzti ryšį su kitais asmenimis, kurie gali būti kitoje pasaulio vietoje. Turint atitinkamų programavimo ir kompiuterinių žinių atsiranda galimybė naudoti sudėtingas šifravimo sistemas bei programas renkant ar perduodant tam tikrą informaciją. Pasaulinė kibernetinė erdvė suteikia unikalią aplinką vykdyti kibernetinį terorizmą ir siekti kitų tarptautinių terorizmo tikslų²¹⁵. Didelę grėsmę valstybių saugumui kelia tarptautinės kibernetinės atakos. Kibernetiniai teroristai gali įsilaužti į atominių elektrinių, užtvankų, skrydžių valdymo sistemų, ligoninių kompiuterių ar karinių ginklų sistemų administravimo sistemas, dėl šių veikimo metodų gali būti padaryta neatstatoma žala valstybei ar net visam pasauliui. Teroristai pastaraisiais metais suaktyvėjo naudodamiesi kibernetine erdve bei internetu siekdami grasinti teroro aktų įvykdymu, kurstymu, reklamavo ir šlovino terorizmą, pradėjo užsiimti lėšų terorizmui rinkimu ir jo finansavimu, netgi pradėjo rengti terorizmo mokymus, verbuoti terorizmui svetimšalius bei suaktyvėjo skleisdami rasistinę ir ksenofobinę medžiagą²¹⁶. Dėl šio plataus kibernetinės erdvės vystymosi susidarė puiki terpė teroristams bendradarbiauti su kitais šios nusikalstamos veikos atstovais.

Daugumos šių nusikalstamų veikų tyrimas bei baudžiamasis persekiojimas yra sudėtingas ir ilgas procesas. Tiriant šio pobūdžio nusikalstamas veikas neužtenka įprastų tyrimui naudojamų kriminalistinių mechanizmų. Kibernetinis terorizmas reikalauja baudžiamųjų teisės nuostatų išmanymo, sistemų gebančių atpažinti užsieniečius užpuolikus, gebėti išsaugoti sistemoje naudojamus duomenis, gebėti rinkti kibernetinio srauto duomenis realiuoju laiku ir perimti turinio duomenis. Didžioji dalis šių nusikalstamų veikų yra atliekama tarptautiniu mastu, todėl privaloma ikiteisminio tyrimo veiksmus suderinti su atitinkamos užsienio šalies institucija. Dėl to, kibernetinės teroristinės veiklos baudžiamasis persekiojimas bei užkardymas priklauso nuo valstybių gebėjimo tikslingai bendradarbiauti bei keistis informacija.

Europos Tarybos „Konvencija dėl elektroninių nusikaltimų²¹⁷“, nagrinėja materialinę baudžiamąją teisę bei įpareigoja šalis priimti įvairias teises priemones, skirtas kompiuteriniams tyrimams atlikti. Šios procesinės priemonės yra aprašomos konvencijoje nuo 14 iki 21 straipsnio. Konvencijoje pateikti konkretūs tyrimo metodai yra esminiai sėkmingam kibernetinio interneto tyrimui tiek konkrečioms terorizmo atvejams. Tačiau procesinių veiksmų apžvelgti neužtenka, svarbu aptarti ir kokie ikiteisminio tyrimo pareigūnai ar kitų organizacijų

²¹⁵ „A. The Need for International Cooperation Against Cyberterrorism and Other Use of the Internet for Terrorist Purposes“, Chair info, žiūrėta 2022 m. kovo 7 d. <https://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2006-3-page-395.htm>

²¹⁶ *Ibid*

²¹⁷ „Konvencija dėl elektroninių nusikaltimų“, e-seimas.lt, žiūrėta 2022 m. kovo 7 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.228195>

atstovai privalo imtis priemonių kibernetinio terorizmo „įvykio vietoje“. Pirmasis vykdytojas gali būti teisėsaugos pareigūnas ar tyrėjas, skaitmeninės kriminalistikos ekspertas, karo policijos pareigūnas, privatus tyrėjas, informacinių technologijų specialistas ar kitas asmuo, ikiteisminio tyrimo darbuotojas, kuriam pavesta reaguoti į elektroninių nusikaltimų incidentus²¹⁸. Tai rodo, kad viešasis/privatus sektorius, taip pat nacionalinės saugumo agentūros ar organizacijos atlieka kibernetinio terorizmo nusikaltimų tyrimus ir gali imtis veiksmų numatytų konvencijoje dėl elektroninių nusikaltimų²¹⁹, bendradarbiauti su tarptautinėmis organizacijomis, dalintis ir (ar) keistis informacija, siekiant pradėti baudžiamąjį persekiojimą asmenims atliekantiems kibernetinį terorizmą internetinėje erdvėje.

Kita nusikalstama veikla kuri glaudžiai siejasi su kibernetiniu terorizmu yra neteisėtų būdu gautų pajamų investavimas į teroristines veiklas. Teroristinėms organizacijoms reikia finansavimo – kad išlaikytų savo nusikalstamus tinklus, verbuotų ir aprūpintų bei patys vykdytų teroro aktus. Iš esmės pinigų plovimo pajamos, gautos iš daugybės nelegalios tarpvalstybinės veiklos, tokios kaip prekyba narkotikais, prekyba žmonėmis, neteisėta prekyba ginklais ir korupcija, panaudojamos turtui įsigyti, konvertuoti ar perduoti, slepiant tikrąjį savo pobūdį arba tiksliau, slepiant tikrąjį nelegalių pajamų gavimo šaltinį²²⁰. Plačiau ši nelegali veikla yra aprašyta „Europos Tarybos konvencijoje dėl nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimo, paieškos, arešto ir konfiskavimo bei terorizmo finansavimo“²²¹. Pagrindinė institucija, kuri vykdo šio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrimą – Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, kuriai atskaitingi yra visi Lietuvos Respublikoje esantys bankai bei mokėjimo unijos.

Tiriant šio pobūdžio nusikaltimus bei siekiant gauti pakankamai įrodymų finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba gali paskirti ikiteisminio tyrimo pareigūnui ar kitam, tokio pobūdžio nusikalstamas veikas tiriančiam atstovui atlikti šiuos veiksmus tam tikram numatytam laikotarpiui. Stebėti banko sąskaitas ir kitas panašias sąskaitas, t. y. daromus elektroninius pavedimus, pinigų pervedimą, išsigryninimą; gauti prieigą prie kompiuterinių sistemų, tinklų bei serverių; vykdyti stebėseną arba perimti ryšio valdymą; naudoti specialias procesines prievartos priemones įrodymams rinkti, t. y. veiksmų, elgesio ar pokalbių garso ar vaizdo įrašymą, fotografavimą ar

²¹⁸ „Who conducts cybercrime investigations?“, United Nations Office on Drugs and Crime, žiūrėta 2022 m. kovo 7 d. <https://www.unodc.org/e4j/en/cybercrime/module-5/key-issues/who-conducts-cybercrime-investigations.html>

²¹⁹ „Konvencija dėl elektroninių nusikaltimų“, *supra note*, 217

²²⁰ „Security Union: Proposal for a Directive on countering money laundering by criminal law – Questions & Answers“, Commission Europe, žiūrėta 2022 m. kovo 7 d. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/MEMO_16_4452

²²¹ „Europos Tarybos konvencijoje dėl Nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimo, paieškos, arešto ir konfiskavimo bei terorizmo finansavimo“, e-seimas.lrs.lt, žiūrėta 2022 m. kovo 7 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/680755a2062111ea89c8a7a5d3a86552?jfwid=n3s633nx4>

kitokį fiksavimą; korespondencijos perėmimą ir vykdyti konfiskavimą²²². Tačiau šias procesines prievartos priemones galima naudoti tik tais atvejais, kai yra rimtas pagrindas manyti, kad asmuo dalyvauja pinigų plovime ir terorizmo finansavime, taip pat tik įstatyme numatytais būdais bei priemonėmis, bei gavus leidimą iš kompetentingo asmens.

Dažniausiai neteisėtu būdu gautų pajamų investavimas į teroristines veiklas neapsiriboja viena valstybe, tai yra tarptautinio masto daromos nusikalstamos veikos. Tiriant šias nusikalstamas veikas tiriančioji institucija gali sudaryti dvišales ar daugiašales tarptautinio masto sutartis. Jose gali sudaryti bendras tyrimo grupes ar atlikti bendrus tyrimus, jei valstybėms dėl tam tikrų priežasčių nepavyksta susitarti dėl tyrimo eigos. Kiekviena valstybė gali imtis tyrimus atlikti atskirai. Valstybei pasirašius dvišalį ar daugiašalį susitarimą dėl pinigų plovimo ar teroristų finansavimo, prasideda pirmieji bendradarbiavimo etapai. Tarpvalstybinės institucijos savitarpio pagalbos metu gali rinkti įrodymus; pareiškimus; apklausti savanoriškai atvykusius liudytojus prašančiosios valstybės teisminėje institucijoje; įteikti teisinius dokumentus; atlikti kratas ar areštą; atlikti objektų apžiūrą ar kitas svarbias tyrimui patalpas; teikti reikiamus dokumentus, teisinę informaciją, užsakyti ar atlikti ekspertizę; teikti atitinkamų dokumentų ir įrašų originalus arba patvirtintas kopijas, įskaitant vyriausybinius, banko, finansinius, įmonių ar verslo dokumentus²²³; atlikti turto konfiskavimą; įšaldyti turtą ar banko sąskaitas, vykdyti laikinąsias priemones. Svarbiausia tarpvalstybiniame bendradarbiavime tarp dvišalių bei daugiašalių valstybinių institucijų - visas šias procesines prievartos priemones atlikti nepažeidžiant teisinės pagalbos formos bei šalies įstatymų.

Iš ties tiriant bet kokią nusikalstamą veiką, kai yra reikalinga kitos valstybės pagalba, prašomoji valstybė gali šį prašymą atmesti. Tačiau prašymas gali būti atmestas jei šį raštą išsiuntė nekompetentinga institucija, t. y. prašymas buvo perduotas ne pagal tokiems prašymams taikomus teisės aktus arba prašymo turinys neatitinką reikalavimų, t. y. nepateikta atitinkama informacija pagal teisinius aktus, prašyme yra daug prieštaravimų arba jame pateiktas turinys neatitinka. Prašymas gali būti atmestas jei prašomoji valstybė prašo bendradarbiauti, tačiau tai pažeistų prašomosios valstybės teisėtumą, suverenitetą, saugumą, viešąją rimtį, pakenktų piliečių saugumui, buvo pateiktas nepagrįstai ribojančiomis sąlygomis. Prašomoji valstybė gali atsisakyti teikti pagalbą, jei asmeniui, dėl nusikalstamos veikos, kurią jis įtariamas ar kaltinamas yra iškelta baudžiamoji byla ir jau yra priimtas apkaltinamasis nuosprendis arba ikiteisminis tyrimas nutrauktas. Autorės nuomone viena iš įdomesnių nutraukimo priežasčių gali būti ta, kad prašomoji valstybė gali atsisakyti teikti pagalbą ar bendradarbiauti ikiteisminiame tyrime jei yra rimtas

²²² „Model legislation on money laundering and financing of terrorism“, United Nations Office of drugs and crime, žiūrėta 2022 m. kovo 8 d. <https://www.imolin.org/pdf/imolin/ModelLaw-February2007.pdf>

²²³ *Ibid*

pagrindas manyti, kad prašoma priemonė ar įsakymas yra nukreiptas prieš atitinkamą asmenį tik dėl jo rasės, religijos, tautybės, etninės kilmės, politinių pažiūrų, lyties ar statuso²²⁴. Taip pat atsisakyti bendradarbiauti ikiteisminiame tyrime valstybė gali, jei pagal prašančiosios valstybės teisės aktus tam tikra veika traktuojama kaip nusikaltimas o padėsiančiojoje valstybėje ta veika nėra traktuojama kaip nusikalstama veika, tačiau padėsiančioji valstybė gali suteikti tam tikrą pagalbą jei tai nėra susiję su procesinėmis prievartos priemonėmis. Tiriant neteisėtai gautų pinigų plovimą ar teroristų finansavimą - bankus ir kitas finansų įstaigas įpareigojančios slaptumo ar konfidencialumo nuostatos negali būti nurodomos, kaip atsisakymo tenkinti savitarpio bendradarbiavimo prašymą pagrindas. Valstybei yra draudžiama atsisakyti padėti, jei nusikalstama veika yra laikoma susijusi su fiskaliniais klausimais. Valstybės visada turi teisę apskusti savitarpio teisinės pagalbos atsisakymo prašymą aukštesnėms institucijoms.

Yra daugybė tarptautiniu mastu patikrintų bendradarbiavimo metodų, kuriuos valstybės institucijos gali vykdyti labai skirtingais būdais bei tarptautinėse organizacijose, dvišaliu ar daugiašaliu lygmeniu. Tačiau daugiausiai teigiamos naudos atnešė tiriant teroristinius nusikaltimus bendradarbiavimas žvalgybos srityje. Pirmas žingsnis siekiant sužlugdyti teroristinius sąmokslus ir užkirsti kelią teroristiniams išpuoliams – gauti informaciją apie teroristinių grupuočių veiklą ir atskirų teroristų veiklą tiek mūsų šalies viduje, tiek už jos ribų²²⁵.

Vien žvalgybos būdu rinkti informacijos apie teroristinę veiklą ar organizacija neužtenka, kadangi tai gali išplėsti renkamos informacijos terminą iki neriboto laiko, o tai gerų rezultatų gali neduoti, svarbiausias elementas ko turi imtis žvalgyba - dalytis surinkta informacija su kitais vyriausybės komponentais, turinčiais panašią informaciją, ir imtis prevencinių veiksmų. Taip pat dalytis informacija su tarptautinėmis organizacijoms, siekiant išplėsti jau turimą informaciją. Kaip pavyzdį galima paminėti, kad tarptautinis terorizmas gali būti tiriamas ir kaip kriminalinės žvalgybos, ir kaip kriminalinis tyrimas²²⁶. Nustačius, kad nusikalstama veika, pavyzdžiui tam tikro pastato ar objekto susprogdinimas yra tarptautinio terorizmo aktas, ikiteisminio tyrimo pareigūnai ar atitinkamos organizacijos gali pradėti baudžiamąjį procesą ir ištirti nusikaltimą, turint tinkamą kiekį įrodymų, sulaikyti teroristus ir patraukti juos pagal baudžiamąją atsakomybę, arba taip pat, tuo pačiu metu pradėti atitinkamo žmogaus ar organizuotos grupės kriminalinės žvalgybos tyrimą. Pasirašant savitarpio pagalbos prašymą su kita valstybe ar keliomis, pradėti to asmens ar grupės stebėseną, tirti kontaktus, kitus grupės narius,

²²⁴ „Model legislation on money laundering and financing of terrorism“, *supra note*, 222

²²⁵ Larry D. Thompson, „Intelligence Collection and Information Sharing within the United States“, Brookings, žiūrėta 2022 m. kovo 8 d. <https://www.brookings.edu/testimonies/intelligence-collection-and-information-sharing-within-the-united-states/>

²²⁶ „A Review of the FBI's Handling of Intelligence Information Prior to the September 11 Attacks“, Oig.justice.gov, žiūrėta 2022 m. kovo 9 d. <https://oig.justice.gov/sites/default/files/archive/special/0506/chapter2.htm>

asmens ar grupės ketinimus, analizuoti pakitimus arba kaip tik įprastus veiksmus, taip pat ar nėra planuojamas koks nors kitas teroro aktas. Perduodant surinktą informaciją kitoms tarptautinėms įstaigoms atitinkama organizacija gali imtis atitinkamų veiksmų savo šalies teritorijoje, tęsti kriminalinę žvalgybą arba imtis atitinkamų veiksmų sulaikant asmenis ar organizaciją įtariama planavimu atlikti teroristinį išpuolį jų šalyje.

Galim teigti, kad kriminalinė žvalgyba priklauso nuo keitimosi informacija tarp agentūrų, įskaitant teisėsaugą, kitas vyriausybines agentūras ir privataus sektoriaus subjektus, o efektyvus bendradarbiavimas su tarptautinėmis organizacijomis kriminalinę žvalgybą pavers pagrindine šiuolaikinės nusikalstamumo kontrolės priemone, kurią teisėsauga naudos siekdamos suprasti sparčius nusikalstamumo ir nusikalstamumo pokyčius.

Bendradarbiavimas žvalgybos srityje Europos Sąjungos lygmeniu deja susiduria su dvejomis tarpusavyje pusiausvyros besieškančiomis problemomis - nacionalinio suvereniteto ir bendro Europos sprendimų priėmimo. Šiuo atveju dėl dalijimosi žvalgybos – problema²²⁷. Kriminalinė žvalgyba kovojanti su terorizmu ar tarptautiniu terorizmu Europos lygiu kartu su jau prieš tai minėtomis Europolo ir Eurojusto teisėsaugos organizacijomis atlieka pagrindinį ir svarbiausią vaidmenį Europos Sąjungos saugumo politikoje kovojant su teroristiniais nusikaltimais. Tačiau iki šiol nėra sukurta „Europos žvalgybos agentūra“²²⁸, todėl susiduriama su problema, jog politiniai veiksmai stiprinant kovą su teroristiniais nusikaltimais nėra įgyvendinama tinkamai nei Europos Sąjungos kovos su terorizmu strategija.

Po 2001 m. rugsėjo 11 d. visame pasaulyje gerai žinomo teroristinio išpuolio, Europos Sąjungos šalys susigriebė bei sukėlė kolektyvinę reakciją į šį išpuolį. Per kelias dienas šalys patvirtino daugybę metų užsitęsusias bei blokuojamas sutartis kovai su terorizmu. Šis teroristinis išpuolis paskatino valstybes sukurti naują teisinę bazę skatinančią stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose bei baudžiamajame persekiojime Europos Sąjungoje. Svarbu paminėti, kad Europos arešto orderis (EAO) buvo sudarytas, kaip pirmoji Europos Sąjungos priemonė, skirta sutvirtinti valstybių dalyvių bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, o ypač kovojant su tokiais nusikaltimais kaip terorizmas²²⁹. Europos arešto orderis savo iniciatyva pagreitino bei supaprastino įtariamųjų ar kaltinamųjų perdavimo į kitą šalį procedūras bei nutraukė

²²⁷ Davor Derencinovic, Anna-Maria Getos, „Cooperation of law enforcement and intelligence agencies in prevention and suppression of terrorism“, Cair info, žiūrėta 2022 m. kovo 9 d. <https://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2007-1-page-79.htm>

²²⁸ *Ibid*

²²⁹ Sora Shimazaki, „The European Arrest Warrant Figure in The Field of Terrorism“, FINABEL European Army Interoperability Centre, žiūrėta 2022 m. kovo 9 d. <https://finabel.org/the-european-arrest-warrant-figure-in-the-field-of-terrorism/>

politinį kišimąsi į ekstradicijos procedūras, įvesdama visišką teisminę procedūrą²³⁰ Europos Sąjungoje.

Ekstradiciją paprastais žodžiais galima apibūdinti kaip pabėgėlio, įtariamojo ar kaltinamojo perdavimas dėl teisingumo iš vienos valstybės į kitą, kad jis teisme atsakytų už savo padarytą nusikalstamą veika arba, kad būtų vykdomas anksčiau priimtas apkaltinamasis nuosprendis. Bendradarbiavimas prašant, kad asmuo būtų išduotas pagal Europos arešto orderį vyksta gana paprasta teisine tvarka. Prašančioji Europos Sąjungos valstybė išduoda kitai Europos Sąjungos valstybei Europos arešto orderį dėl atitinkamo asmens, kuris yra įrašytas į Šengeno informacinę sistemą paieškos, išduodančioji valstybė paskelbia ieškomo asmens paiešką, radus šį asmenį jų valstybės teritorijoje, abiejų valstybių teisminės institucijos pradeda glaudų bendradarbiavimą, kad nustatytų ir įsitikintų, kad toks perdavimas yra įmanomas. Paaiškėjus, kad asmens perdavime nėra kliūčių, prasideda koordinuotos ekstradicijos procedūros²³¹. Svarbiausias elementas, kurį turi atlikti abi susitariančios valstybės, tai peržiūrėti savo šalyje galiojančius teisės aktus bei nacionalinius teisės aktus, įsitikinti, kad Europos arešto orderis yra pagrįstas, ar asmens ekstradicija nepažeis asmens teisių bei laisvių, taip pat įsitikinti ar egzistavo nepagrįstas ar neteisėtas sulaikymas ir kuri valstybė narė (išduodančioji ar vykdančioji) turėtų būti laikoma atsakinga už tokį pažeidimą²³². Be abejo Europos Sąjungos valstybės narės gali atsakyti išduoti Europos arešto orderį, tačiau šios prižastys turi būti motyvuotos ir reglamentuotos įsakyme „Dėl Europos arešto orderio išdavimo ir asmens perėmimo pagal Europos arešto orderį taisyklių patvirtinimo“²³³.

Valstybės, be kita ko, įsipareigojo keistis informacija su kitomis valstybėmis bei vyriausybėmis apie teroristinius aktus vykdančiais arba jų žiniomis planuojančiais įvykdyti teroristais. Įsipareigoja glaudžiai bendradarbiauti su kitomis organizacijomis tiriančiomis, siekiančiomis išsiaiškinti, taip pat glaudžiai palaikyti ryšį suimant ir patraukiant baudžiamojon atsakomybėn asmenis ar organizacijas dalyvaujančiose bet kokios rūšies teroristiniuose nusikaltimuose.

Apibendrinant galima teigti, kad dėl tarptautinio terorizmo ir tarptautinio nusikalstamumo, siejamo visame pasaulyje, saugumo institucijoms bei organizacijoms jau seniai reikėjo pradėti glaudžiau bendradarbiauti tiriant su terorizmu susijusius klausimus. Siekiant

²³⁰ Sora Shimazaki, „The European Arrest Warrant Figure in The Field of Terrorism“, *supra note*, 229

²³¹ Dr. Florentino-Gregorio Ruiz Yamuza, „Compensation for Unjustified Detention and the European Arrest Warrant“, Eucrim, žiūrėta 2022 m. kovo 9 d. <https://eucrim.eu/articles/compensation-for-unjustified-detention-and-the-european-arrest-warrant/>

²³² *Ibid*

²³³ „Dėl Europos arešto orderio išdavimo ir asmens perėmimo pagal Europos arešto orderį taisyklių patvirtinimo“, e-seimas.lrs, žiūrėta 2022 m. kovo 9 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.240506/asr>

sklandaus teroristinių nusikaltimų tyrimo rezultatų, valstybės privalo geriau pasinaudoti INTERPOLO ištekliais, sukurti ir nuolatos tobulinti įtariamųjų ar kaltinamųjų terorizmu duomenų bazes, paspartinti ir sustiprinti keitimąsi žvalgybos informacija ir dalijimąsi ją su kitomis tarptautinėmis valstybėmis. Kita dalis į ką privalo atkreipti kiekviena valstybė siekianti apsaugoti savo valstybės saugumą dėmesį - valstybės sienų kontrolė. Laiku nustatant asmenų tapatybę sumažintume galimų teroristų atvykimą į šalį, gebėtume bendradarbiaujant su kitomis valstybėmis, informuoti apie galimą riziką, nustatytus faktus ir netinkamus asmenis deportuoti iš šalies. Prie viso saugumo prisidėtų ir tai, jei nutrauktume visus tarptautinius maršrutus, kuriais naudojasi teroristinės organizacijos savo veiklai. Valstybėms tučtuojau reikia stiprinti bendradarbiavimą kovojant su terorizmu kibernetinėje erdvėje. Nedelsiant blokuoti smurto ir terorizmo perdavimą socialinėje žiniasklaidoje, viešojoje medijoje ir nedelsiant iširti ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn asmenis, kurie skelbia garso ir vaizdo įrašus apie smurtą ir terorizmą internete, verbuoja ar kitaip reklamuoja teroristinius nusikaltimus, prašo finansinio pastiprinimo kitam teroristiniam išpuoliui. Valstybėms ne naujiena, kad norint įvykdyti teroristinį išpuolį yra reikalingas bent minimalus kapitalas, todėl tiriant šias nusikalstamas veikas reiktų stiprinti bendradarbiavimą su finansinėmis įmonėmis, stiprinti finansų reguliavimo sritį, sustiprinti neaiškių pavedimų stebėseną, bendradarbiaujant su antiteroristinėmis organizacijomis bei finansinių nusikaltimų tarnybomis nedelsiant demaskuoti „pogrindinius“ bankus. Randant naujų tyrimo metodų prieš teroristinius nusikaltimus – pasidalinti su kitomis valstybėmis, dalintis naujausiomis žvalgybos taktikomis, bendrosiomis operacijomis, teikti informaciją apie žmogiškuosius išteklius bei bendrąją mokymosi informaciją.

3.4. Melagingų pranešimų apie teroristinius įvykius tyrimo metodikos pagrindai

Tyrimo metodika galima apibūdinti kaip savotišką veiklos modelį. Nuo pirminės informacijos apie nusikalstamą veiką, galima pasirinkti specialius tyrimo metodus bei tyrimo gaires, kurios padės tiriant nusikalstamą veiką identifikuoti veikos realumą ir pagrįstumą. Kiekvienai nusikalstamai veikai dažniausiai yra taikoma atskira tyrimo metodika, tačiau kriminalistiniai tyrimai beveik visada yra atliekami tokie patys, su tam tikromis išimtimis pagal nusikalstamos veikos sunkumą bei sudėtingumą.

Kriminalistinio tyrimo reikalauja ne vien įprastos nusikalstamos veikos. Būna atveju, kada policijos pareigūnai privalo reaguoti ir į fiktyvias nusikalstamas veikas bei į melagingus pranešimus apie padarytą, rengiamą, ar jau įvykdytą nusikalstamą veiką.

Sąmoningai melagingas pranešimas teisėsaugos institucijoms ar atitinkamoms organizacijoms apie įvykdytą, rengiamą ar jau įvykdytą teroristinį išpuolį kelia padidintą pavojų

tiek valstybei, tiek visai visuomenei. Melagingas pranešimas ne vien sutrikdo viešąją rimtį, tačiau lyg paralyžiuoja įprastą organizacijų bei saugos tarnybų veiklą, nukreipia policijos pareigūnus, kitas operatyvines organizacijas ar teisėsaugos institucijas netinkama linkme teikti būtina pagalbą ekstremaliose situacijose. Neaišku, dėl kokių tiksliai priežasčių asmenys yra linkę teikti melagingą informaciją policijos ar teisėsaugos institucijų pareigūnams, tačiau tokie veiksmai padaro didelę žalą, kelia visuotinę paniką, žurnalistai šią informaciją eskaluoja viešojoje erdvėje su skambiomis antraštėmis, dėl ko valstybės piliečiai būna dar labiau įbauginami ir pradeda nepasitikėti valstybės pareigūnų darbu.

Žiūrint iš kriminalistinės pusės, sąmoningo pranešimo apie teroristinį išpuolį sėkmė priklauso nuo pasirinktų darbo metodų, tikslingos kriminalistinės technikos panaudojimo. Bendradarbiavimas su antiteroristinėmis organizacijomis padeda kurti kriminalistines versijas, efektyviai ieškoti bei organizuoti nusikaltėlio paiešką, šiuo atveju asmens, kuris siekdamas sutrikdyti viešąją tvarką sąmoningai pranešė melagingą informaciją apie teroristinį išpuolį.

Pirminis ir pats svarbiausias tyrimo etapas gavus sąmoningai melagingą pranešimą apie teroristinį išpuolį yra gautos informacijos patikrinimo etapas. Sėkmė šiame etape priklauso nuo tyrėjo pirmųjų veiksmy, darbų paskirstymo eiliškumo, pirminės gautos informacijos apie teroristinio akto dalyvius, tiksliau, asmenų rengiančių, padariusių ar planuojančių asmenų identifikavimas, o tai savo ruožtu gali turėti reikšmės nusikaltimo išsiaiškinimo sėkmei. Šis etapas apima viso tyrimo visumą.

Pirminio tyrimo etapą galima paskirstyti tokiu eiliškumu :

1. Valstybės pareigūno ar antiteroristinės organizacijos pareigūno orientavimosi į tiriamo nusikaltimo, t. y. teroristinio nusikaltimo įvykio aplinkybes;
2. Kriminalistikai reikšmingos informacijos apie teroristinį nusikaltimą informacijos pateikėjo paieška ir nustatymas,
3. Įrodymų ar kitos reikšmingo informacijos tyrimui gavimas
4. Įtariamojo atpažinimas ir paieška
5. Naujų nusikaltimų prevencija (žinoma melagingi pranešimai apie teroro aktą²³⁴).

Tačiau pirminiame etape teisėsaugos institucijos dar nežino, kad ši informacija apie teroristinį išpuolį nėra tikra. Čia susiduriama ir su pagrindine problema, kuri apsunkina teisėsaugos institucijų ar antiteroristinių organizacijų darbą. Daugeliu atveju, asmuo sąmoningai pranešdamas

²³⁴ Тишин Дмитрий Викторович, „Криминалистическая характеристика и особенности расследования заведомо ложного сообщения об акте терроризма“, (Disertacija, Teisės mokslai, 2002 m. <http://www.dslib.net/kriminal-process/kriminalisticheskaja-harakteristika-i-osobennosti-rassledovaniija-zavedomo-lozhnogo.html>)

netikrą informaciją apie rengiama, padaryta ar ruošiamą teroristinį aktą, pasirenka šią informaciją pateikti žinutės forma ar elektroniniu paštu, kadangi tokiu atveju galima išlaikyti anonimiškumą, tai reiškia, kad asmuo bando neatskleisti savo tapatybės, kad nenukentėtų pats, kadangi pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 236 str. asmuo atsako už melagingą įskundimą ar pranešimą apie nebūtą nusikaltimą²³⁵.

Tyrimas gali būti pradėtas tik esant pakankamai duomenų apie nusikaltimą, tačiau teroristinis išpuolis kelia milžinišką grėsmę valstybės bei jos piliečių saugumui, todėl užfiksavus pirminę informaciją, būtina operatyviai ir kuo skubiau ją patikrinti. Būtina nustatyti ar ši informacija apie grėšiantį pavojų yra reali.

Gavus pirminę informaciją būtina patikrinti įvykio vietą. Šis etapas labai svarbus, kadangi nuodugniai patikrinus ją, galima aptikti nusikaltimo pėdsakus, išsiaiškinti kitas baudžiamajai bylai reikšmingas aplinkybes, taip pat paneigti arba patvirtinti faktą apie rengiamą arba jau įvykdyti teroristinį išpuolį. Įvykio vietoje labai svarbu kruopščiai dokumentuoti rastus galimus įkalčius bei pėdsakus. Įvykio vietoje esantis tyrėjas privalo išmanyti bendrąsias įvykio vietos detales, turi gebėti atskirti būdamas tam tikrame objekte, kas jame turi būti o kokie daiktai ar objektai nėra tinkami būti toje vietoje. Tikrinant įvykio vietą, gali kilti klausimas – ar tikrai ši vieta yra įvykio vieta? Būtent dėl to, kad esant melagingu adresu nėra aptinkami jokie nusikaltimo pėdsakai, nėra esminiu nusikalstamos veikos požymių.

Patikrinus įvykio vietą ir neužfiksavus jokių nusikalstamai veikai būdingų pokyčių bei pėdsakų, teisėsaugos pareigūnas ar antiteroristinės organizacijos pareigūnas pateikia išvadą, jog tai buvo sąmoningai melagingas pranešimas apie rengiamą, įvykdytą ar ruošiamą įvykdyti teroristinį nusikaltimą.

Nustačius, kad tai yra melagingas pranešimas pareigūnas imasi veiksmų, kad asmuo pranešęs apie nusikaltimą būtų patrauktas pagal baudžiamąjį kodeksą už melagingą pranešimą apie teroristinį išpuolį.

Siekiant asmenį patraukti pagal baudžiamąjį kodeksą svarbią reikšmę turi surinkti įrodymai apie asmenį. Pirmasis įrodymas yra įvykio vietoje užfiksuoti rezultatai. Pareigūnai naudodamiesi informacinėmis sistemomis gali patikrinti vietą, iš kurios buvo siunčiamas ar gautas melagingas pranešimas. Jei asmuo siuntė garso įrašą, kuris buvo užšifruotas pakeičiant pranešėjo balsą, informacinės sistemos gali šį garso įrašą atkoduoti ir sulygtinti su jau turimais garso įrašais. Siųstos vaizdo medžiagos apie teroristinį išpuolį, duoda ne vien tai, jog yra matomas asmens

²³⁵ „236 straipsnis. Melagingas įskundimas ar pranešimas apie nebūtą nusikaltimą“, infollex.lt, žiūrėta 2022 m. kovo 11 d. <https://www.infollex.lt/ta/66150:str236#>

veidas ir girdimas balsas, bet ir tai, jog galima išžiūrėti į aplinką esančią už asmens, jei asmuo filmuoja save esant prie lango, galima pagal aplinkinius objektus nustatyti, kurioje vietoje maždaug yra asmuo. Šiuo atžvilgiu informatyviausia tiriant žinomai melagingą pranešimą apie rengiamą, įvykdyta ar ruošiamą įvykdyti teroristinį aktą yra trasologiniai, fonoskopiniai bei rašysenos tyrimai.

Lietuvoje melagingi pranešimai apie teroristinius išpuolius taip pat yra tiriami. 2014 m. kovo 1 d., asmuo, jau atliekantis laisvės atėmimo bausmę, iš įkalinimo įstaigos, taksofonu, paskambino bendruoju pagalbos centru numeriu ir melagingai pranešė apie tai, kad po egle prie Šakių ligoninės yra užkastas sprogmuo su pusantro kilogramo trotilo ir sprogs 22.20 val.²³⁶. Reaguojant į šį pranešimą, į įvykio vietą buvo nedelsiant pasiųsti policijos pareigūnai, kad stebėtų įvykio vietą bei iškviešti antiteroristinių operacijų „Aras“ pareigūnai²³⁷. Pareigūnams nuodugnai patikrinus įvykio vietą, minėtų sprogmenų nebuvo aptikta, taip pat nurodytu laiku sprogimas neįvyko. Dėl šios priežasties buvo traktuojama, kad tai melagingas pranešimas apie rengiamą teroristinį išpuolį. Asmuo dėl šio melagingo pranešimo buvo patrauktas pagal baudžiamąjį kodeksą o įrodymais byloje tapo: tarnybinis pranešimas, įvykio vietos apžiūros protokolas, garso įrašas iš bendrojo pagalbos centro bei asmens prisipažinimas.

2017-06-28 Kauno apskrities VPK Kriminalinės policijos Nusikalstamų veikų registravimo skyriaus vyr. specialisto tarnybiniame pranešime nurodoma²³⁸, kad 2017 m. birželio 28 d., iš nežinomo asmens, buvo gautas pranešimas, kad Kauno apygardos teismo pastate yra padėti sprogmenys. Remiantis šiuo pranešimu, buvo įvestas planas „Skydas“²³⁹ bei pradedamas ikiteisminis tyrimas. Buvo iškviešti antiteroristinių operacijų „Aras“ pareigūnai, skubiai evakuoti pastate buvę asmenys bei tikrinamos teismo patalpos. Patikrinus, nustatyta, kad pastate sprogmenų nėra. Asmuo nuteistas pagal baudžiamąjį kodeksą dėl melagingo pranešimo apie visuomenei gresiantį pavojų, galutinė subendrinta bausmė – laisvės atėmimas 1 m. 5 mėn.. Dėl sutrikdytos antiteroristinės organizacijos „Aro“, priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos bei Kauno apygardos teismo veiklos, asmeniui pateiktas civilinis ieškinys turtinei žalai atlyginti.

Dažniausiai grasinimo objektas, nusikaltimo laikas ir vieta pasirenkami neatsitiktinai. Ją lemia sąmoningai pranešusio apie teroristinį nusikaltimą asmens asmenybės ypatumai, ryšiai su grasinimo objektu, nusikaltimo tikslas ir motyvas. Tai leidžia pradiniame

²³⁶ „BYLA 1-87-876/2014“, ETEISMAI, žiūrėta 2022 m. kovo 29 d. <https://eteismai.lt/byla/33585849332291/1-87-876/2014?word=melagingas%20prane%C5%A1imas>

²³⁷ *Ibid*

²³⁸ „BYLA 1-737-288/2018“, ETEISMAI, žiūrėta 2022 m. kovo 29 d., <https://eteismai.lt/byla/68122446300644/1-737-288/2018?word=sprogmenys>

²³⁹ *Ibid*

ikiteisminio tyrimo etape, atsižvelgiant į esamą situaciją ir turimą pirminę informaciją, pagrįstai pateikti tipines versijas apie nusikaltimą padariusį asmenį. Savotiška problema galima laikyti tai, kad asmenį dėl sąmoningai melagingo pranešimo apie teroristinį nusikaltimą galima pagal baudžiamąjį kodeksą patraukti tik tada, kada būna patikrinta visą informacija bei įvykio vieta, taip be abejo yra švaistomi valstybės saugumo resursai, sutrikdoma įprasta pareigūnų bei antiteroristinių organizacijų veikla, tačiau tokį pranešimą būtina patikrinti. Pasitvirtinus apie rengiama teroristinį išpuolį teisėsaugos pareigūnai spėtų jį užkardyti ir valstybė būtų apsaugota nuo daugybės nekaltų asmenų mirčių.

3.5. Teroristinės veiklos finansavimas ir jo užkardymo ypatumai

Teroristinėms organizacijoms reikia nuolatinio pajamų šaltinio, kad galėtų plėsti savo nelegalią veiklą, verbuotų naujus asmenis, įsigytų reikiamų priemonių nusikalstamos veikoms vykdyti ar elementariausiai išsilaikytų. Teroristų finansavimas apima priemones ir metodus, kuriuos teroristinės organizacijos naudoja savo veiklai finansuoti. Finansavimas gali priklausyti nuo legalaus ir nelegalaus šaltinio. Legalus pajamų šaltinis dažniausiai gaunamas iš labdarų, teisėtų verslų, religinių ar kultūros organizacijų, tiesioginių pervedimų, tačiau nors šis finansavimo būdas yra legalus, svarbu nepamiršti, kad finansuojama yra įstatymo uždrausta veikla, už kurią gresia baudžiamoji atsakomybė. Nelegalus finansavimas dažniausiai yra atliekamas su „nešvariais“ pinigais, t. y., kai pajamos yra investuojamos į terorizmą iš nelegalios prekybos ginklais, narkotinių medžiagų, kontrabandos bei išpirkų už žmonių pagrobimą. Tačiau plaunant šiuos pinigus ir finansuojant teroristus sudaromas įspūdis, kad finansavimas yra iš legalaus šaltinio. Tad galima iš esmės teigti, kad teroristinių nusikaltimų intensyvumas visada priklauso nuo turimo finansavimo.

Teroristų finansavimas – lėšų rinkimas arba suteikimas, siekiant, kad gautos pajamos būtų panaudotos visiškai arba bent iš dalies įvykdyti neteisėtus veiksmus, susijusius su teroristiniais nusikaltimais, taip pat renkamos pajamos, kad būtų asmenys paskatinti įvykdyti teroristinį nusikaltimą. Pagrindinis teroristinio finansavimo tikslas - finansuoti nelegalią teroristinę veiklą, remti asmenis, užsiimančius šią veiklą arba ketinančius užsiimti.²⁴⁰

Kaip ir su organizuotu nusikalstamumu, teroristinėms organizacijoms gali būti labai trukdoma, o gal net gali būti pažeidžiamos, nutraukiant arba apribojant jų prieigą prie finansinių išteklių. Tam reikia koordinuoti antiteroristinių pareigūnų ir teisminės valdžios bendradarbiavimą

²⁴⁰ „Money laundering & terrorist financing. Money laundering and terrorist financing can undermine the integrity and stability of financial markets and institutions. It is a global problem“, Opusdatum, žiūrėta 2022 m. kovo 15 d. <https://www.opusdatum.com/money-laundering-terrorist-financin>

su atitinkamomis bankų institucijomis nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu. Bendradarbiavimas šiose srityse savo ruožtu padėtų įšaldyti sąskaitas ar kitą turtą, atribotų teroristus bei teroristinių nusikaltimų finansuotojus²⁴¹. Šioje dalyje bus aptariami tam tikri teroristinių nusikaltimų finansavimo būdai bei kokios pastangos yra dedamos į šių nusikaltimų užkardymą.

Pagrindinis teroristų išsilaikymo šaltinis yra nelegaliai gautos pajamos, didžiąją dalį tų pajamų sudaro – praplauti pinigai. Pinigų plovimas įvyksta, kai nusikaltėliai užmaskuoja savo turtą bei jų neteisėtą kilmę, tam, kad išvengtų teisėsaugos pareigūnų įtarimo bei tam, kad nebūtų patraukti pagal baudžiamąją atsakomybę. Tai metodas, kuriuo nusikalstamu būdu gautos pajamos atrodo teisėtos. Tiek pinigų plovime tiek teroristinį finansavimą jungia bendri bruožai. Pirmasis yra tas, kad abu yra susiję su pinigais ar kitokio formato turinčiomis vertę objektais. Antrasis, jog norint pasiekti tikslą šios pajamos ar tam tikra vertės forma privalo judėti. Kaip pavyzdžiui, yra daromi elektroniniai bankiniai mokėjimai - pinigai iš vienos sąskaitos perkeliama į kitą. Trečiasis bruožas apima tikslą, jog šių pinigų judėjimas turi užmaskuoti pirminį ir galutinį gavėją, maskuojamas tikslas bei pagrindinė paskirties vieta.

Kalbant apie teroristinį finansavimą svarbiausią vaidmenį jame atlieka jau prieš tai skyriuje minėtas finansinės žvalgybos padalinys. Šis padalinys be svarbiausiu savo funkcijų, kurios siekia atskleisti ir užkardyti teroristinį finansavimą dar yra ir gebėjimas bendradarbiauti bei keistis svarbia informacija žvalgybos srityje tiek su užsienio partneriais, tiek su kitomis nacionalinėmis institucijomis. Žvalgybos institucijos bendradarbiauja tiek su viešaisiais tiek su privačiais finansų sektoriais, tačiau tuo pačiu naudojasi FATF sukurtais standartais. FATF teikia rekomendacijas skirtas pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo sistemų veiksmingumui įvertinti, išreikšdamos prioritetą stiprinanti finansų sektoriaus vientisumą ir prisidėti prie saugumo²⁴² užtikrinimo.

Kaip jau minėta anksčiau finansinės žvalgybos padalinys glaudžiai bendradarbiauja su kitomis įstaigomis, tokios finansinės įstaigos kaip notariatai, kazino, privatūs ir viešieji bankai nedelsiant privalo informuoti, jei pas juos yra atliekamas įtartinas sandoris. Dažniausiai pirminę informaciją turi pateikti teisėsaugos institucijoms arba finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai. Fiksavus įtartinę sandorį finansinės žvalgybos padalinys perduoda informaciją atitinkamoms teisėsaugos institucijoms bei užsienio finansinės žvalgybos padaliniais, kurie pradeda atlikti tyrimą, siekdami nustatyti ar šis įtartinas sandoris nėra susijęs su teroristiniu finansavimu. Fiksavus

²⁴¹ Brunon Hołyst, *Terrorizm, supra note*, 50:680

²⁴² „FATF Standards“, fatf-gafi, žiūrėta 2022 m. kovo 15 d. <https://www.fatf-gafi.org/>

faktą, jog sandoris galimai gali būti skirtas teroristiniam finansavimui asmeniui gresia atsakomybė pagal tos valstybės baudžiamąjį kodeksą.

Atsižvelgiant į pagrindinį finansavimo vaidmenį remiant teroristinius veiksmus, kovos su terorizmu finansavimo sekimo pastangos dažnai sutelktos į pinigų sekimą ir finansines operacijas. Tačiau šių strategijų sėkmė mažinant teroristų prieigą prie oficialių valiutų sukėlė susirūpinimą, kad teroristinės organizacijos gali dažniau naudoti tokias skaitmenines kriptovaliutas kaip Bitcoin savo veiklai paremti. Juk kovai su terorizmu bei teroristinio finansavimo užkardymui yra kuriamos naujos strategijos, todėl teroristai savo ruožtu taip pat stengiasi kuo geriau prisitaikyti prie atsirandančių naujovių technologijų amžiuje. Kriptovaliutos dažniausiai buvo naudojamos nelegalioms prekėms įsigyti juodoje rinkoje, t. y. narkotikams ar ginklams, tačiau pradėjo nešti naudą ir teroristams, kadangi pasinaudojus kriptovaliutas galima anonimiškai remti teroristus. Pirmiausia, čia nelegaliam pajamų judėjimui kelia gali užkirsti „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas“²⁴³, kadangi turi tinkamą prevencijos mechanizmą, galintį veiksmingai užkirsti kelią teroristų finansavimui. Kova su neteisėtu teroristų finansavimu pasinaudojant virtualias valiutas yra dar tik parengtinėje stadijoje, kadangi tai visai naujas dalykas, tačiau priemonės kovai su šia neteisėta veikla jau privalo būti tobulinamos visame pasaulyje. Deja, investavimas į šių priemonių kūrimą gali ir nepasiteisinti, kadangi sunku numatyti teroristinių organizacijų kriptovaliutos naudojimo plėtrą, nes tai priklauso nuo daugelio nežinomų veiksnių, tokių kaip kriptovaliutų technologijos raida ateityje ir visuomenės pasitikėjimas kriptovaliuta²⁴⁴.

Teroristinės organizacijos vykdo daugybę nusikalstamų veiksmų muitinės arenoje, įskaitant: neteisėtą narkotikų prekybą, ginklų kontrabandą, intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus, žmonių kontrabandą ir prekybą žmonėmis²⁴⁵. Visos gautos pajamos už šią nelegalią veiklą labai dažnai kerta tarptautinių valstybių sienas, todėl muitinės pagrindinis darbas yra sustabdyti šį nelegalų judėjimą ir informuoti atitinkamas institucijas. Dėl šios priežasties muitinių neatsiejamas darbas ir yra bendradarbiavimas su teisėsaugos institucijomis. Kaip pavyzdį galima paminėti, jog „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatyme“²⁴⁶ 21 str. 5 d. yra apibrėžiamas bendradarbiavimas su Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba. Šiame straipsnyje išdėstoma „Muitinės įstaigos privalo nedelsdamos, ne vėliau kaip per

²⁴³ „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas“, *supra note*, 131

²⁴⁴ „Evaluation of Potential Cryptocurrency Development Ability in Terrorist Financing“, OXFORD Academic, žiūrėta 2022 m. kovo 15 d. <https://academic.oup.com/policing/article/15/4/2329/6365869>

²⁴⁵ „Money Laundering and Terrorist Financing“, World Customs Organization, žiūrėta 2022 m. kovo 15 d. <http://www.wcoomd.org/en/topics/enforcement-and-compliance/activities-and-programmes/money-laundering-and-terrorist-financing.aspx>

²⁴⁶ „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas“, *supra note*, 131

7 darbo dienas nuo deklaracijos gavimo, pranešti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai, jeigu asmuo į kitas Europos Sąjungos valstybes nares iš Lietuvos Respublikos išveža ir iš kitų Europos Sąjungos valstybių narių į Lietuvos Respubliką įveža ar per Lietuvos Respubliką į kitas Europos Sąjungos valstybes nares ir iš kitų Europos Sąjungos valstybių narių gabena grynųjų pinigų, kurių vienkartinė suma viršija 10 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta²⁴⁷.“ Be finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos, muitinė glaudžiai bendradarbiauja dar su Interpolu, finansinės žvalgybos padaliniais bei kitomis teisėsaugos institucijomis. Muitinė savo ruožtu yra pirmoji, kuri gali susidurti su tarptautiniu nusikalstamumu. Visos nelegalios veiklos bei nešvarūs pinigai didžiąja dalimi yra skirti organizuotam nusikalstamumui bei teroristinių nusikaltimų finansavimui, todėl kokybiškas šios institucijos darbas bei glaudus bendradarbiavimas su teisėsaugos institucijoms gali užkirsti kelia nusikaltimams, tiek valstybės viduje, tiek už jos ribų, o asmenys darantys šias nusikalstamas veikas bus patraukti pagal baudžiamąją atsakymę.

Pagrindinė priemonė terorizmui likviduoti – gerinti nepalankias socialines, ekonomines ir politines sąlygas bei neleisti asmenims pereiti prie terorizmo, o tam reikia ilgalaikių pastangų. Pinigų plovimas ir teroristų finansavimas naudojami skirtingiems tikslams, o priemonės, kurios sėkmingai naudojamos pinigų plovimui nustatyti ir užkirsti kelia, gali būti mažiau veiksmingos terorizmo finansavimo prevencijai, nebent jos būtų papildytos. Reikėtų griežčiau įvertinti finansinės žvalgybos ir saugumo tarnybų grįžtamojo ryšio apie teroristų finansavimo svarbą ir šių tarnybų indėlį didinant informatyvumą apie teroristų finansavimą. Šioje situacijoje bei pagrindiniame užkardyme svarbiausią vaidmenį atlieka finansinės žvalgybos padaliniai, teisėsaugos institucijos, finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, žvalgybos ir saugumo tarnybos, taip pat tokios antiteroristinės organizacijos kaip Europolas ar Eurojustas.

4 Skyrius. TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS SIEKIANT UŽKARDYTI TERORIZMĄ

4.1 Tarptautinis teisinis bendradarbiavimas užkardant teroristines veiklas

Jungtinių Tautų Generalinis Sekretorius António Guterresas 2019 m. liepos 10 d. Afrikos regioniniame susitikime aukšto lygio konferencijoje dėl kovos su terorizmu ir smurto prevencijos terorizmą skatinančio ekstremizmo susitikime, pradėjo kalba „*Reikia atnaujinti ir nuolatinį dėmesį skirti prevencijai, įskaitant sprendžiant pagrindines sąlygas, dėl kurių jaunos vyrus ir moteris vilioja terorizmas. Tai apima konfliktų prevenciją, pažeidžiamumo problemos sprendimą, būtina stiprinti valstybės institucijas ir pilietinę visuomenę, kurti ilgalaikę taiką ir*

²⁴⁷ „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas“, *supra note*, 131

*skatinti tvarų vystymąsi, kad būtų sprendžiamos skurdo, nelygybės ir trūkumo problemos. galimybių trūkumą, kuris skatina neviltį.*²⁴⁸ Dėl šių priežasčių tarptautinis bendradarbiavimas nusikalstamumo srityje, baudžiamosios justicijos bei prevencinių priemonių kūrime, tampa neatsiejama valstybės darbo dalimi. Visoms Europos Sąjungos valstybėms tampa vis labiau akivaizdu, kad reikia puoselėti bendradarbiavimą, kad būtų užkirstas kelias tarptautiniams nusikaltimams, o ypač organizuotam nusikalstamumui ir terorizmui, kurie plinta visame pasaulyje, pasinaudodami šiuolaikinėmis transporto priemonėmis, išvystytomis technologijomis ir prekybos, finansų internacionalizacija.

Visų pirma, prevencija - pirmasis teisingumo imperatyvas, kuris apima strategijas ir priemones, kuriomis siekiama sumažinti nusikaltimų atsiradimo riziką ir galimą žalingą jų poveikį asmenims ir visuomenei²⁴⁹. Tinkamai suplanuotos teroristinių nusikaltimų prevencijos strategijos ne tik užkerta kelią nusikalstamumui ir viktimizacijai, bet ir skatina valstybės piliečių saugumą bei prisideda prie tvaraus šalių vystymosi.

Tarptautinės valstybės manydamos, kad joms reikia didesnės vienybės kovose su teroristiniais nusikaltimais 2005 m. gegužės 16 d. pasirašė „Europos Tarybos konvencija dėl terorizmo prevencijos“²⁵⁰. Šalių susitarimu buvo nuspręsta, kad reikia imtis priemonių siekiant užkirsti kelią teroristiniams nusikaltimams - atremti viešą kurstyamą vykdyti teroro aktus, skatinti terorizmą ir mokyti užverbuotus asmenis teroristiniams nusikaltimams vykdyti. Europos Taryba siekdama bendro tikslo su visomis šalimis dalyvėmis apibūdino straipsnius, pagal kuriuos valstybės dalyvės gali veikti siekdamos užkirsti kelias teroristiniams nusikaltimams. Konvencijos trečiajame straipsnyje apėmė ir rekomendacijas valstybėms nacionaliniu lygmeniu, pabrėžiant, kad siekiant visiško teroristinių nusikaltimų užkardymo valstybė privalo glaudžiai bendradarbiauti su savo šalies saugumo institucijomis, keistis informacija bei apimti visas švietimo institucijas, diegiant informaciją apie neigiama terorizmo pusę. Ši konvencija yra pagrindas valstybėms susivienyti ir bendradarbiauti sprendžiant teroristinius nusikaltimus bei stiprinti terorizmo prevenciją.

Europos Sąjungos vardu, Liuksemburge 2018 m. birželio 4 d., buvo priimtas Europos Tarybos konvencijos dėl terorizmo prevencijos papildomas protokolas²⁵¹. Šiuo

²⁴⁸ Alex P. Schmid, „Handbook of Terrorism Prevention and Preparedness“, (Internation Centre for Counter-Terrorism – The Hague: ICCT Press Publication 2021 m. liepos mėn.)
https://icct.nl/app/uploads/2021/10/Handbook_Schmid_2020.pdf

²⁴⁹ „Crime Prevention“, United Nations Office of drugs and crime, žiūrėta 2022 m. kovo 18 d.
<https://www.unodc.org/unodc/en/justice-and-prison-reform/CrimePrevention.html>

²⁵⁰ „Europos Tarybos konvencija dėl terorizmo prevencijos“, EUR-LEX, žiūrėta 2022 m. kovo 15 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A22018A0622%2801%29>

²⁵¹ „Europos Tarybos konvencijos dėl terorizmo prevencijos papildomo protokolo“, EUR-LEX, žiūrėta 2022 m. kovo 15 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018D0890>

papildomu protokolu Europos Sąjunga paskyrė Sąjungos kontaktiniu centru bendradarbiavimo teisėsaugos srityje agentūrą Europolą²⁵². Tai reiškia, kad Europolas nuo šios konvencijos priedo paskelbimo datos bus, kaip atspiriamasis taškas bendradarbiaujantis su tarptautinėmis institucijomis kovoje su terorizmu ir jo užkardymo prevencijoje. Šis sprendimas buvo priimtas dėl to, nes išaugo tarptautinio pobūdžio teroristiniai nusikaltimai, ko pasekoje reikėjo dar labiau glaudesnio tarptautinio bendradarbiavimo.

Be abejo siekiant visiškai užkardyti terorizmą pirmiausia visos prevencinės priemonės turi būti nukreiptos į terorizmo finansavimo sustabdymą. Šioje vietoje sklandus ir greitas bendradarbiavimas tarp žvalgybos bei kitų tarptautinių institucijų padės užkirsti kelia šiems nusikaltimams. Kaip jau minėta anksčiau, valstybės bendradarbiauja pasinaudamos „Tarptautine konvencija dėl kovos su terorizmo finansavimu“²⁵³. Šią konvenciją Generalinė Asamblėja kreipiasi į visas dalyves šalis, jog šios imtųsi visų reikiamų priemonių bei tinkamos vidaus politikos veiksmų, kad užkardytų teroristinius nusikaltimus, o svarbiausia stiprintų prevenciją kovoje su teroristais bei teroristinių organizacijų finansavimu, nepaisant, koku būdu yra gaunamos pajamos, tačiau valstybės dalyvės bendradarbiaudamos tarpusavyje turi skatinti viena kita prevenciškai užkardyti šios rūšies nusikalstamas veikas. Šioje konvencijoje yra išaiškinama kokių būdu teroristinės organizacijos gali gauti finansavimą, todėl valstybės dalyvės nesukliudydamos laisvam kapitalo judėjimui turi imtis atitinkamų priemonių, kad neteisėtai gautos pajamos nepasiektų teroristinių organizacijų o finansuotojai būtų patraukti pagal tos valstybės baudžiamąjį kodeksą.

Kova su tarptautiniu terorizmu gali būti perteikta ne vien konvencijose ar tarptautiniuose dokumentuose. Europos Sąjungos valstybės teikia prevencinius pasiūlymus kaip apsaugoti valstybes nuo gresiančio pavojaus nuolat, o tai dažnai būna ir Europos Vadovų Tarybos pareiškimai. Vienas jų būtų Briuselyje 2015 m. vasario 12 d. pasirašytas pareiškimas. Šiuo pareiškimu valstybės susitarė dėl padidėjusio radikalėjimo prevencijos ir vertybių apsaugos. Šiame pareiškime buvo pateikti 3 pasiūlymai, kaip būtų galima apsaugoti valstybes nuo teroristinių išpuolių. Pirmasis pareiškimas buvo nukreiptas į viešąją erdvę, siūloma griežtinti internetinės sklaidos priemones, fiksuotus teroristinius išpuolius skatinančias žinutes ar pranešimus - nedelsiant juos pašalinti. Siūloma Europos Sąjungos narėms bendradarbiaujant su Interpolu sukurti atitinkama skaitmeninį mechanizmą, kuris padės efektyviau fiksuoti minėto turinio paieškas ir jas pašalinti iš viešosios medijos. Antrasis pareiškimas radikalėjimo prevencijoje buvo nukreiptas į toleranciją, pareiškimu valstybės dalyvės įsipareigojo diegti visuomenėje taisykles skirtas

²⁵² „Europos Tarybos konvencijos dėl terorizmo prevencijos papildomo protokolo“, *supra note*, 251

²⁵³ „Tarptautinė konvencija dėl kovos su terorizmo finansavimu“, *supra note*, 126

nediskriminavimui, skatino intensyvinti dialogą tarp skirtingų tikėjimų ir bendruomenių narių²⁵⁴. Trečioji pranešimo dalis buvo nukreipta į visuomenės švietimą, skatinti visuomenę įsitraukimą į socialinius veiksmus, asmenų atliekančių laisvės atėmimo bausmę resocializaciją į visuomenę, vertybių diegimą. Autorės nuomone, jei valstybė labiau skatintų šias minėtas prevencijos priemones visuomenėje, t. y. būtų padidinta šios informacijos sklaida, ugdymo įstaigose būtų tam skirta daugiau laiko, tai po kurio laiko valstybėje šie dalykai būtų priimami, kaip įprastas dalis, taip pat ženkliai sumažėtų nusikalstamų veikų.

Tame pačiame Europos Vadovų Tarybos pareiškimе buvo aptarti dar du labai svarbūs aspektai kovose su terorizmu ir prevencijos kūrime. Pirmiausia dėmesys buvo skirtas piliečių saugumui užtikrinti. Valstybėms tai svarbiausias rodiklis į saugią valstybę. Piliečių saugumai didžiąją dalimi priklauso nuo to, kaip valstybės bendradarbiauja tarpusavyje tiriant teroristinius nusikaltimus bei taikant efektyvias prevencijos priemones. Būtent kita pranešimo dalis buvo nukreipta į tinkamą, efektyvų ir greitą informacijos keitimąsi bei bendradarbiavimo sustiprinimą. Pagrindiniai Europos Sąjungos atsako į terorizmą aspektai pateikti buvo šie : kaip ir prieš tai buvo minėta, reikia užkirsti kelia radikalėjimui, nuolatos atnaujinti teroristų sąrašus bei dalintis jais su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis, stiprinti Europos Sąjungos kovos su terorizmu koordinatorių, užkardyti visų rūšių teroristinį finansavimą, stiprinti šaunamųjų ginklų patikrą, užsienio kovotojų sulaikymas bei skatinama bendrauti Europos Sąjungą su trečiosiomis šalimis keičiantis informaciją susijusią su teroristais bei teroristiniais nusikaltimais²⁵⁵.

Organizuotas nusikalstamumas ir teroristiniai nusikaltimai vis dar yra pagrindinė Europos Sąjungos narių grėsmė, todėl įstatymų ir konvencijų už teroristinių nusikaltimų prevenciją šiai dienai neužtenka. Siekiant apsaugoti valstybės piliečius nuo šios grėsmės valstybės privalo stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą visapusiškai, efektyvinti jau numatytas gaires, stiprinti keitimąsi informacija bei bendradarbiavimą su Interpolu bei kitomis antiteroristinėmis organizacijomis, prisitaikyti prie naujausių technologijų bei kurti savąsias, ieškoti naujų būdų terorizmo prevencijai užtikrinti.

4.2 Terorizmo prevencija nacionaliniame lygyje

Lietuvai nukentėti nuo teroristinių išpuolių rizika yra labai menka, tačiau tai nereiškia, kad esame visiškai nuo to apsaugoti. Jau praeituose skyriuose nagrinėjant teroristinius

²⁵⁴ „Terorizmo ir smurtinio ekstremizmo prevencija: Taryba priima išvadas dėl ES išorės veiksmų“, Europos Vadovų Taryba Europos Sąjungos Taryba, žiūrėta 2022 m. kovo 18 d. <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2020/06/16/preventing-and-counteracting-terrorism-and-violent-extremism-council-adopts-conclusions-on-eu-external-action/>

²⁵⁵ „Terorizmo ir smurtinio ekstremizmo prevencija: Taryba priima išvadas dėl ES išorės veiksmų“, Europos Vadovų Taryba Europos Sąjungos Taryba, *supra note*, 252

nusikaltimus per kriminalistikos charakteristikos bei naudojamų metodų prizmę, pastebėta, kad Lietuva nėra pasiruošusi šių nusikaltimų tyrimui, nėra sukūrusi kriminalistinių tyrimo metodikos. Todėl Lietuva būdama Europos Sąjungos narė ir saugodama savo valstybę bei tarptautinę erdvę turi pasirūpinti bent kovos su terorizmu prevencija, kad apsaugotų savo valstybės piliečius bei būtų lygiavertė narė tarptautinėje arenoje.

Lietuva savo veiklą užkardant terorizmo finansavimą ir tobulindama prevencijos priemones finansavimo srityje yra ratifikavusi „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymą“²⁵⁶. Jame išdėstomos, kokios institucijos Lietuvos Respublikoje yra atsakingos už teroristinių nusikaltimų finansavimo prevencija. Visos įstatyme nurodytos institucijos privalo glaudžiai bendradarbiauti su Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba keičiantis informacija, teikia atliktų tyrimų, susijusių su teroristinių nusikaltimų finansavimo prevencijos rezultatais. Taip pat Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba įsipareigoja kiekvienais metais teikti ataskaitas susijusias su teroristinių nusikaltimų finansavimu, pinigų plovimo provincijomis, tai būtina siekiant nustatyti daromų nusikaltimų mastą bei prevencijos veiksmingumą.

Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamente yra išskiriami 3 pagrindiniai punktai kaip galima užkirsti kelia terorizmui ir stiprinti prevencines priemones. Viskas turi prasidėti nuo darnios valstybės išsaugojimo, viešojo saugumo užtikrinimo bei veiksmingos asmenų migracijos kontrolės²⁵⁷. Nors kaip ir minėta Lietuva teroristams nekrenta į akiratį, tačiau Lietuva būdama Europos Sąjungos narė pakliauna į teroristinių organizacijų tranzito kelia, yra puiki vieta trumpam apsistojimui. Ir čia puikiai suveikia valstybių bendradarbiavimas ir sukurtos technologinės prevencinės priemonės prieš teroristus, kadangi ties valstybių sienomis esantys muitu postai turi įdiegtas specialias priemones, kurios gali atpažinti įtartina asmenį, arba asmenį, kuris yra įrašytas į teroristų sąrašus ir asmeniui esančiam patikros punkte galima neišduoti leidimo atvykti į šalį dėl keliamos grėsmės nacionaliniam saugumui. Tai yra puiki prevencinė priemonė saugant savo šalį ne vien nuo teroristinių išpuolių, bet ir nuo nepageidaujamų asmenų valstybėje.

Valstybės saugumo departamento pareigūnai supranta apie galima grėsmę įtraukti jaunos asmenis į teroristinius nusikaltimus. Dabartiniame technologijų amžiuje būtent šis verbavimas ir vyksta pirmiausia nuo atitinkamos sklaidos apie terorizmą internete paskelbimo o vėliau jau nieko neįtariantių arba kaip tik susidomėjusių žmonių įtraukimą į šias teroristines organizacijas. Todėl valstybė įsipareigojo prevenciškai šviesti jaunos žmonės apie terorizmo žalą bei skatina valstybės piliečius bendradarbiauti su pareigūnais arba su valstybės saugumo

²⁵⁶ „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas“, *supra note*, 131

²⁵⁷ „Ekstremizmas ir terorizmas“, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, žiūrėta 2022 m. kovo 19 d. <https://www.vsd.lt/gresmes/ekstremizmas-ir-terorizmas/>

departamentu ir kilus įtarimui, kad šeimos narys, draugas ar bendraklasis pradėjo elgtis neįprastai ir yra pagrindas manyti, kad jis galbūt planuoja ar jau prisijungė prie teroristinės organizacijos, būtina pranešti pareigūnui arba valstybės saugumo departamentui, ir netgi suteikia galimybę tai padaryti jų oficialiame puslapyje. Pareigūnai gavę informaciją padarys viską, kad išsiaiškintų ar pavojus yra pagrįstas, prireikus imsis veiksmų, kad ši nusikalstama veika būtų nutraukta bei užtikrins jūsų bei jūsų šeimos saugumą. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ne vien skatina valstybės piliečius bendradarbiauti su pareigūnais, bet ir užtikrina prevencines priemones kovoje su teroristiniais nusikaltimais.

Preveninės priemonės nebus tikslingos jei nebus tinkamai panaudotos, todėl nuo 2014 m. Lietuvoje vyksta mokymai skirti gerinti pareigūnų darbo efektyvumą, o būtent „įgytos žinios mokymų metu tiesiogiai įtakos kriminalinės policijos padalinių darbo kokybę atliekant kriminalinės žvalgybinius veiksmus ir tiriant nusikalstamas veikas susijusias su nusikaltimais elektroninėje erdvėje, nusikaltimais valstybės finansų sistemai, tarptautinio pobūdžio organizuotais nusikaltimais, terorizmu²⁵⁸“. Mokymu metu apmokyti instruktoriai gebės perteikti prevencines priemones kovoje su terorizmu kitoms teisėsaugos institucijoms tiesiogiai ir netiesiogiai kovojančioms su teroristais bei teroristiniais nusikaltimais. Būtent pareigūnų apmokymas pastebėti terorizmo rizika bei ją laiku nutraukti prisidės prie visuomenės saugumo, pagerės visuomenės požiūris į pareigūnus. Pareigūnai ne vien sugebės atpažinti ir užkardyti teroristinius nusikaltimus, bet gebės gautą informaciją panaudoti praktikoje bei keistis informacija su ką tik pradėjusiais pareigūnais.

Nors Lietuvos Respublika palyginus su kitomis yra maža valstybė, jai negresia toks rimtas terorizmo pavojus, kaip Vakarų šalyse, tačiau Lietuva imasi atitinkamų prevencinių priemonių kovoje su šia nusikalstama veika. Visuomenės švietimas, skatinama tolerancija, neteisėtas migracijos užkirtimas ir viešosios tvarkos palaikymas yra pirmieji tinkami prevenciniai žingsniai kovoje su teroristais bei teroristiniais nusikaltimais.

²⁵⁸ „Įgyvendintas Projektas skirtas stiprinti kriminalinės policijos pareigūnų gebėjimus kovoje su terorizmu“, Mano vyriausybė Lietuvos policija, žiūrėta 2022 m. kovo 19 d. <https://policija.lrv.lt/lt/naujienos/igyvendintas-projektas-skirtas-stiprinti-kriminalines-policijos-pareigunu-gebejimus-kovoje-su-terorizmu>

IŠVADOS

1. Terorizmas yra termino „teroras“ vedinys, nes pagrindinis terorizmo tikslas yra terorizuoti aukas - sukelti terorizmą. Tačiau terorizmo sąvokos suprantamumas priklauso nuo to, kaip suinteresuota šalis jį apibrėžia. Šiai dienai egzistuoja daug terorizmo apraiškų, skirtingų būdų bei skirtingų pačio terorizmo suvokimų, ko pasekoje jie sunkina universalaus, visuotinai priimto visoms valstybėms apibrėžimo paiešką. Vieningo apibrėžimo neturėjimas leidžia terorizmą kiekvienu atveju interpretuoti skirtingai, tačiau visus apibrėžimus jungia vieningi elementai: smurtas, jėgos ar grasinimo perdėtas naudojimas, veiksmų ar taktikos planavimas, tikslai, politinė motyvacija, grėsmės ir baimės jausmo sukėlimas, bandymas palaužti valstybės suverenitetą, priversti valstybę imtis ir (arba) susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų.
2. ES valstybių narių bendradarbiavimas kovojant su terorizmu vyksta įvairiais lygmenimis ir už jį atsako daug institucijų. Europolas yra pagrindinė Europos Sąjungos teisėsaugos agentūra, kurio pagrindinis tikslas yra pagerinti valstybių narių ir atitinkamų institucijų veiksmingumą, bendradarbiavimą kovojant su terorizmu, neteisėta narkotikų ir šaunamųjų ginklų kontrabanda, neteisėtu žmonių gabenimu, pinigų plovimu ir kitomis sunkiomis tarptautinio nusikalstamumo formomis. Terorizmo bylos yra labai sudėtingos, todėl jas reikia nagrinėti greitai ir veiksmingai, joms reikia koordinuoto teisminių institucijų požiūrio. Nacionalinių valdžios institucijų pagrindinis partneris yra Eurojustas. Jis sutelkia teisėsaugos institucijas ir prokurus, kad jie galėtų kovoti su sunkiu organizuotu nusikalstamumu, įskaitant ir terorizmą. Valstybės narės kreipiasi į Eurojustą, kad šis padėtų atlikti tokius veiksmus, kaip keitimasis informacija ir įrodymais, paspartintų savitarpio teisinės pagalbas prašymus, koordinuotų ekstradicijos prašymų vykdymą dėl Europos arešto orderio.
3. Lietuvoje gavus pranešimą apie teroristinį išpuolį, kuriame naudojami sprogmenys yra įvedamas planas „Skydas“, kurio paskirtis reaguoti į pranešimus apie padėtus sprogmenis ar neaiškios kilmės medžiagas. Į įvykio vietą yra siunčiama Lietuvos policijos antiteroristinių operacijų rinktinė „Aras“ bei priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos. Turint informacijos, kad teroristai sprunka, yra įvedamas planas „Sulaikymas“, jo paskirtis bendradarbiaujant su kitais pareigūnais vienos apskrities arba visos šalies mastu – sulaikyti paieškomus asmenis.

4. Terorizmas, kaip reiškinys, reikalauja veiksmingų kovos su juo mechanizmų, pagrįstų veiksmingų teroristinių nusikaltimų nustatymo ir tyrimo metodų. Teroristinio pobūdžio nusikaltimų atskleidimo, tyrimo ir prevencijos metodikos nustatymas yra nulemtas reguliarių objektyvių - subjektyvių veiksmų sąveikos, refleksijos ir pasireiškimo procesų formavimosi ir vystymosi procesų išmanymo. Orientacijos į teroro aktų vykdymą objektyvaus - subjektyvaus pobūdžio sąlygų ir aplinkybių tyrimas sistemoje suteikia pagrindą versijų kėlimui ir tikrinimui, tiek pradinio, tiek vėlesnio etapo uždaviniams nustatyti, diagnozuoti nusikaltimų padarymo ir slėpimo sąlygas, aplinkybes, prognozuoti ir modeliuoti nusikaltėlio elgseną/charakteristiką darant teroristinio pobūdžio veikas.
5. Objektyvioji ir subjektyvioji terorizmo nusikaltimo pusė turi didelę reikšmę nustatant veikos sudėtį. Motyvas teroristinio akto metu visada yra labai svarbus rodiklis, jis padeda atskirti terorizmą nuo kitų nusikalstamų veikų, kas yra teisingumo pagrindas bausmės taikyme. Dėl teroristinio pobūdžio nusikaltimų organizavimo ir tarptautiškumo vienas iš veiksmingų organizacinio pobūdžio nusikaltimų atskleidimo, tyrimo ir prevencijos būdų yra tarptautinis bendradarbiavimas teikiant teisinę pagalbą, plėtojant jų sprendimo mechanizmus valstybių sąveikoje, remiantis kiekvienos valstybės nacionaliniais teisės aktais.
6. Lietuva nacionaliniu lygiu kovoja su terorizmu trimis būdais: terorizmo prevencija, teroristinio nusikaltimo likvidavimas bei tyrimas. Lietuvoje tik keletas mokslininkų nagrinėja nusikaltimų charakteristika, konkrečių teroristinių nusikaltimų kriminalistinė charakteristika nėra išskirta. Didesnė problema su kurią susiduriame – teroristinių nusikaltimų tyrimo metodika bei taikoma taktika. Lietuvoje nėra patvirtinta atskira kriminalistinė tyrimo metodika, nėra numatytos gairės, kaip tirti tokio pobūdžio nusikalstamas veikas, nėra patvirtinto tyrimo bei taktikos. Terorizmas Lietuvoje yra tiriamas, kaip įprastas nusikaltimas, taikant tuos pačius arba nuo tam tikros situacijos priklausančius pavienius tyrimo metodus.
7. Valstybės žvalgybos padaliniai tirdami teroristinį nusikaltimą, privalo išsiaiškinti ir atskleisti šias tyrimui svarbias aplinkybes: kokie yra teroristinės grupės ar organizacijos iškelti tikslai; kokia yra šios organizacijos ar grupės struktūra; koks yra jos taktinis požiūris; kokios ryšio priemonės yra naudojamos terorizmui atlikti; koks yra polinkis smurtauti. Taip pat svarbu išsiaiškinti kas sudaro šią grupę ar organizaciją, t. y. kokie asmenys priklauso šiai teroristinei grupei ir (ar) organizacijai.

8. Prevencija yra pirmasis teisingumo imperatyvas, kuris apima strategijas ir priemones, kuriomis siekiama sumažinti nusikaltimų atsiradimo riziką ir galimą žalingą jų poveikį asmenims ir visuomenei. Įstatyminio ir neteisinio pobūdžio veiksmai visų pirma yra skirti keitimuisi informacija ir kompetentingų institucijų operatyviam bendradarbiavimui stiprinti, kovoti su užsienio teroristų kovotojais susijusioms grėsmėms, radikalėjimu, prevencijai, kovai su teroristų finansavimu ir teroristiniu turiniu viešojoje erdvėje, grėsmių analizės kūrimui, taip pat siekiama apsaugoti viešąją erdvę bei apriboti galimybę teroristams naudoti pavojingas medžiagas.

REKOMENDACIJOS

1. Atėjo laikas pažiūrėti į terorizmą ir jo apibūdinimą prognostine prasme, o ne remtis tik tuo, kas buvo suformuluota seniau. Būtina priimti sukonkretizuotą universalų teroristinių nusikaltimų apibrėžimą, kuris būtų pritaikomas visoms šalims pagal jų nacionalinę teisę bei būtų nuolatos papildomas atsižvelgiant į technologijų bei teroristinių nusikaltimų pokyčius.
2. Kovoje su terorizmu svarbiausią vaidmenį atlieka finansinės žvalgybos padaliniai, teisėsaugos institucijos, saugumo tarnybos, antiteroristiniai padaliniai. Eurojustas, turėtų išplėsti specialistų skaičių, tai palengvintų bendradarbiavimą ir efektyviau koordinuotų tyrimus bei baudžiamąjį persekiojimą tarpvalstybinio terorizmo bylose. Nereikia steigti papildomų organizacinio ir koordinacinio pobūdžio įstaigų kovoje su terorizmu, nes tai tik padidintų sistemos elementų skaičių, o ne pagerintų jos veikimą. Produktyvesnis būdas būtų didinti kvalifikuotų specialistų skaičių atitinkamose institucijose.
3. Terorizmo prevencijos ir kovos su juo priemonių rezultatas yra naudingas tik tada, kai yra visų dalyvaujančių šalių politinė valia. Valstybėms reikia rimčiau įsitraukti į bendradarbiavimo procesą. Tai yra svarbu kuriant gerai apibrėžtą kovos su terorizmu strategiją
4. Viešų ir privačių įmonių įstatymų skirtumai tarp vienos nacionalinės sistemos ir kitos suteikia galimybę tarptautinėse valstybėse naudotis įmonių pinigų transporto priemonėmis, siekiant nuslėpti šaltinį ir galutinį gavėją. Būtina suvienodinti reglamentavimą tarp visų finansinių įstaigų dėl pinigų plovimo ir teroristų finansavimo, tai galima padaryti konsultuojantis su Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba bei Eurojustu.
5. Finansinių tyrimų tarnybą privalo investuoti į savo darbuotojus ir rengti mokymus teroristinio finansavimo atpažinimui. Darbuotojų mokymuose turėtų būti įvesti kriminalistinės analizės mokymo elementai. Koordinatorių mokymas turėtų apimti taktinių veiksmų atlikimo elementus, ekonominių ir finansinių nusikaltimų vykdytojų nusikalstamą veiklos aptikimą. Tai leis greičiau ir tiksliau įvertinti potencialių terorizmo finansuotojų elgesį. Siekiant užtikrinti pareigūnų pasirengimą kovoje su terorizmu, finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba kartu su Valstybės saugumo departamentų turėtų parengti operatyvinio ir procesinio darbo su teroristų finansavimo bylomis praktinį vadovą, pagrįstą kitų šalių patirtimi, įskaitant teismo ekspertizės, kriminalistinių pėdsakų identifikavimo

tyrimais. Šis vadovas būtų reikalingas ne vien tiesiogiai su teroristiniais nusikaltimais kovojančioms institucijoms, bet ir teisės bei kriminalistikos studijų studentams.

6. Lietuvoje teroristiniai nusikaltimai tiriama kaip ir įprasti nusikaltimai, todėl atitinkamų institucijų tyrėjai bei mokslininkai bendradarbiaujant su kitų valstybių kriminalistais turėtų sudaryti atitinkamą kriminalistinę tyrimo metodiką. Pasitelkiant kitų šalių praktiką, nustatyti teroristinių nusikaltimų tyrimo gaires bei sukurti atskirą teroristinių nusikaltimų kriminalistinę tyrimo metodiką Lietuvoje.
7. Lietuvai reikalingas visapusiškas antiteroristinis nacionalinis teisės aktas, kuris būtų pagrįstas tarptautinės teisės šerdimi ir galėtų būti veiksmingas mechanizmas kovoje su teroristiniais nusikaltimais bei terorizmo prevencija.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS AKTAI

1. „2005 m. rugsėjo 20 d. Tarybos sprendimas dėl keitimosi informacija ir bendradarbiavimo teroristinių nusikaltimų srityje Nr. 2005/671/TVR.“ EUR-Lex <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32005D0671>
2. „Konvencija dėl elektroninių nusikaltimų“. e-seimas.lt. Žiūrėta 2022 m. kovo 7 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.228195>
3. „Konvencija dėl nusikaltimų ir tam tikrų kitų veiksmų, padarytų orlaiviuose“. e-seimas.lrs.lt, Žiūrėta 2021 n. Gruodžio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.36760>
4. Konvencija dėl kovos su neteisėtu orlaivio pagrobimu“. e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2021 m. Gruodžio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.36761>
5. Konvencija dėl kovos su smurtu prieš civilinės aviacijos saugumą. e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.36762>
6. Konvencija dėl nusikaltimų, padarytų tarptautiniu mastu saugomiems asmenims, įskaitant diplomatus, prevencijos ir baudimo už juos. e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.188027?jfwid=15c4pn8svi>
7. „Tarptautinė konvencija dėl kovos su įkaitų ėmimu“. e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d.. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.116248?jfwid=-x5bl5snnu>
8. „Branduolinių medžiagų fizinės saugos konvencija“. e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.209168?jfwid=bkaxmzxn>
9. „Protokolas dėl kovos su smurtu tarptautinę civilinę aviaciją aptarnaujančiuose oro uostuose, papildantis Konvenciją dėl kovos su smurtu prieš civilinės aviacijos saugumą, priimtą 1971 m. rugsėjo 23 d. Monrealyje“. e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.36763>
10. „Konvencija dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš saugią jūrų laivybą“. e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.200375>
11. „Terorizmo ir smurtinio ekstremizmo prevencija: Taryba priima išvadas dėl ES išorės veiksmų“. Europos Vadovų Taryba Europos Sąjungos Taryba. Žiūrėta 2022 m. kovo 18 d. <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2020/06/16/preventing-and->

- [countering-terrorism-and-violent-extremism-council-adopts-conclusions-on-eu-external-action/](#)
12. „Protokolas dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš stacionarių platformų kontinentiniame šelfe saugą“. e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d.. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.200393>
 13. Europos Sąjungos Taryba „Kovos su terorizmu strategija“ Eur-lex.europa.eu. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 25 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=LEGISSUM:4472345>
 14. „Konvencija dėl plastikinių sprogstamųjų medžiagų žymėjimo aptikimo tikslais“. e-seimas.lrs.lt., Žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.36764>
 15. „Tarptautinė konvencija dėl kovos su teroristų vykdomais sprogdinimais“. e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.228190?jfwid=8m7ncqs73>
 16. „Konvencija dėl nusikaltimų, padarytų tarptautiniu mastu saugomiems asmenims, įskaitant diplomatus, prevencijos ir baudimo už juos“. e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2022 m. sausio 24 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.188027?jfwid=15c4pn8svi>
 17. Europos Tarybos konvencijoje dėl Nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimo, paieškos, arešto ir konfiskavimo bei terorizmo finansavimo“. e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2022 m. kovo 7 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/680755a2062111ea89c8a7a5d3a86552?jfwid=n3s633nx4>
 18. „Tarptautinė konvencija dėl kovos su terorizmo finansavimu“. e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.200394?jfwid=rivwzvpvg>
 19. „Tarptautinė konvencija dėl kovos su branduolinio terorizmo veiksmais“. e-seimas.lrs.lt., Žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.299805?jfwid=rivwzvpvg>
 20. „Europos konvencija "Dėl kovos su terorizmu". e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.33505?jfwid=-7dy01k1p5>
 21. „Europos Tarybos konvencija dėl terorizmo prevencijos“. EUR-LEX. Žiūrėta 2022 m. kovo 15 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A22018A0622%2801%29>

22. „Europos Tarybos konvencijos dėl terorizmo prevencijos papildomo protokolo“. EUR-LEX. Žiūrėta 2022 m. kovo 15 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018D0890>

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTAI/TEISMŲ PRAKTIKA

23. „Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Kodekso Patvirtinimo Ir Įsigaliojimo Įstatymas“. Teisės aktų registras. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 9 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2B866DFF7D43/asr>
24. Lietuvos Respublikos Konstitucija. lrs.lt. Žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>
25. „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas“. e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41300/asr>
26. „250 straipsnis. Teroro aktas“. Infolex.lt. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 9 d. <https://www.infolex.lt/ta/66150:str250>
27. „25 straipsnis. Bendrininkavimo formos“. infolex.lt, žiūrėta 2022 m. kovo 23 d. <https://www.infolex.lt/ta/66150:str25>
28. „Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymas“. e-seimas.lrs.lt, Žiūrėta 2021 m. gruodžio 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.106097?jfwid=-9dzqnuavt>
29. „Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties“. e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.232378/asr>
30. „236 straipsnis. Melagingas įskundimas ar pranešimas apie nebūtą nusikaltimą“. infolex.lt. Žiūrėta 2022 m. kovo 11 d. <https://www.infolex.lt/ta/66150:str236#>
<https://academic.oup.com/policing/article/15/4/2329/6365869>
31. „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas“, e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2022 m. kovo 18 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41300/asr>
32. „BYLA 1-87-876/2014“. ETEISMAI. Žiūrėta 2022 m. kovo 29 d. <https://eteismai.lt/byla/33585849332291/1-87-876/2014?word=melagingas%20prane%C5%A1imas>
33. „BYLA 1-737-288/2018“. ETEISMAI. Žiūrėta 2022 m. kovo 29 d., <https://eteismai.lt/byla/68122446300644/1-737-288/2018?word=sprogmenys>

BAIGIAMIEJI DARBAI/ DISERTACIJOS/ MOKSLINIAI DARBAI

34. Vasiliauskienė, Violeta. „Kova su terorizmu tarptautinės humanitarinės teisės kontekste“. Daktaro disertacija, Vilniaus Universitetas, 2014.
<https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2117297/datastreams/MAIN/content>
35. Vasiliauskienė, Violeta. „Terorizmo apibrėžimas tarptautinėje teisėje.“ *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* ISSN 2335–2035, 2013 (10) : 322
<https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15119/Vasiliauskien%20c4%2097.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
36. Dudinska, Božena. „Tarptautinis bendradarbiavimas tiriant su terorizmu susijusius nusikaltimus“. Magistro baigiamasis darbas, Mykolo Romerio Universitetas, 2015.
<https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:8620673/datastreams/MAIN/content>
37. Beinoravičius, Darius. „Terorizmas: jo priežastys ir raidos tendencijos.“ *Jurisprudencija : mokslo darbai*, t.68(60),2005, 52-57
<https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3061>
38. Paštaitis, Laurynas. „Terorizmo kriminalizavimas Lietuvoje.“ *Teisė. Vilnius : Vilniaus universiteto I-kla.* (2016). t. 100, 53-67
<https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15831/24678531.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
39. Gutauskas, Aurelijus. Kalesnykas, Raimundas ir Petrošius, Darius. „Terorizmas ir jo prevencijos Lietuvoje problema.“ *Jurisprudencija : mokslo darbai. Vilnius : Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.* 2004, t. 63(55), p. 24-45
<https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3138>
40. Paukštė, Arūnas. „Pagrindinės šiuolaikinio terorizmo ideologinės kryptys“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2005.
<https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3065/2866>
41. Kasparavičiūtė – Bartunek, Ina. „Terorizmas: masinės destruktijos įrankis“. Magistro baigiamasis darbas, Vilniaus pedagoginis universitetas, 2006.
https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/117202/1/ina_kasparaviciute_bartunek_md.pdf
42. Сергей Николаевич, Коткин „Расследование захвата заложника“. Disertacija, Институт права. 2003 m. <https://www.dissercat.com/content/rassledovanie-zakhvata-zalozhnika>
43. Kuklianskis, Samuelis, Matulienė, Snieguolė. „Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos samprata“, *Jurisprudencija.* 29, 21 (2002)
<https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3581/3373>

KNYGOS

44. Račius, Egdūnas ir Gailiūnas, Egidijus. Terorizmo žinynas. Vilnius : Žara, 2005
45. Hołyst, Brunon. *Terroryzm*. Warszawa: Lexis Nexis, 2009.
46. Osterburg, James W ir Ward, Richards H. Criminal investigation a method for reconstructing the past. .Anderson Pub Co: 1991 m.) 729.
47. Kurapka, Vidmantas Egidijus, Matulienė, Snieguolė, Bilevičiūtė, Eglė, Burda, Ryšardas, Davidonis, Redas, Dereškevičius, Edgaras, Juškevičiūtė, Janina, Krikščiūnas, Rolandas, Novikovienė, Lina, Latauskienė, Eglė ir Radzevičius, Egidijus. *Kriminalistika : taktika ir metodika*. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2013 m.
48. Kurapka, Vidmantas Egidijus, Matulienė, Snieguolė, Bilevičiūtė, Eglė, Juškevičiūtė, Janina, Novikovienė, Lina, Jurka, Raimundas ir Valūnė, Renata. *Kriminalistika : teorija ir technika*. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2012 m.

UŽSIENIO INTERNETINĖS SVETAINĖS

49. Global Disruption of Three Terror Finance Cyber-Enabled Campaigns Largest Ever Seizure of Terrorist Organizations' Cryptocurrency Accounts“, The United States Department of Justice, rugpjūčio 13, 2020, <https://www.justice.gov/opa/pr/global-disruption-three-terror-finance-cyber-enabled-campaigns>
50. Golder, Ben; Williams, George. „What is ‘terrorism’? Problems of legal definition“. *University of New South Wales Law Journal*, (2004) 27(2) UNSW Law Journal 270. <http://classic.austlii.edu.au/au/journals/UNSWLawJl/2004/22.html>
51. Henokas Kebede Bekele “ Problem of Defining Terrorism under International Law: Definition by the Appeal Chamber of Special Tribunal for Lebanon as a Solution to the Problem“ , *Scientific Research An Acadimic Publisher*“ 2021 m. birželio mėn. <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=109931#ref19>
52. „Lithuania“. OSCE polis. Žiūrėta 2022 m. kovo 7 d. <https://polis.osce.org/country-profiles/lithuania>
53. „Crime Prevention“. United Nations Office of drugs and crime. Žiūrėta 2022 m. kovo 18 d. <https://www.unodc.org/unodc/en/justice-and-prison-reform/CrimePrevention.html>
54. Dandurand, Yvon. Jahn, Jessica. „ The future of international cooperation against transnational organized crime. *Globalinitiative*. Žiūrėta 2022 m. kovo 7 d. <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2021/10/GITOC-The-future-of-international-cooperation-against-transnational-organized-crime.pdf>
55. „ The Need for International Cooperation Against Cyberterrorism and Other Use of the Internet for Terrorist Purposes“. Chair info. Žiūrėta 2022 m. kovo 7 d. <https://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2006-3-page-395.htm>

56. Б.Р.Сембекова, „Криминалистическая характеристика преступлений террористической направленности“.rep.ksu.kz. Žiūrėta 2022 m. vasario 20 d.
<https://rep.ksu.kz/bitstream/handle/data/6933/%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%204-66-73.pdf?sequence=1>
57. „Brunon Hołyst“, Wikipedia, žiūrėta 2022 m. kovo 26 d.
https://pl.wikipedia.org/wiki/Brunon_Ho%C5%82yst
58. Толеуович, Абдрахманов Серикказы „Объективная сторона акта терроризма“. Терроризмге қарсы комитет. Республикалық қоғамдық бірлестігінің ресми сайты. žiūrėta 2022 m. vasario 21 d. <http://ctc-rk.kz//объективная-сторона-акта-терроризма.html>
59. „Despite advances, terrorist threats continues to persist and diversify“. United Nations. Žiūrėta 2022 m. kovo 26 d. <https://news.un.org/en/story/2021/06/1094952>
60. „UN experts urge US to align anti-terrorism programme with international law“. United Nations. Žiūrėta 2022 m. kovo 26 d. <https://news.un.org/en/story/2021/04/1089782>
61. „Frontex“ rontex.europa.eu. Žiūrėta 2022 m. vasario 26 d.
<https://frontex.europa.eu/about-frontex/who-we-are/foreword/>
62. „Cross-border Crime“. Frontex. Žiūrėta 2022 m. vasario 26 d.
<https://frontex.europa.eu/we-support/cross-border-crime/>
63. „Council of Europe Committee on Counter-Terrorism (CDCT)“. Council of Europe. Žiūrėta 2022 m. vasario 26 d., <https://www.coe.int/en/web/counter-terrorism/cdct>
64. „Countering terrorism“. OSCE Organization for Security and Co- operation in Europe. Žiūrėta 2022 m. vasario 27 d. <https://www.osce.org/countering-terrorism>
65. „Виды ответственности, предусмотренной законодательством за совершение преступлений террористического характера“. муниципальный округ балканский. Žiūrėta 2022 m. vasario 21 d. <http://mo-balkanskiy.ru/?p=13113>
66. Katulis, Brian. Juul, Peter., „The Lessons Learned for U.S. National Security Policy in the 20 Years Since 9/11“. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 11 d.
<https://www.americanprogress.org/article/lessons-learned-u-s-national-security-policy-20-years-since-911/>
67. What we investigate“. FTB. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 14 d.
<https://www.fbi.gov/investigate/terrorism>
68. Country Reports on Terrorism 2019: Greece“. U.S. Department of state. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 14 d. <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/greece/>
69. „Country Reports on Terrorism 2019: Spain“. U.S. Department of state. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 14 d. <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/spain/>

70. „Country Reports on Terrorism 2019: France“. U.S. Department of state. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 14 d. <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/france/>
71. „1993 World Trade Center Bombing“. U.S. Department of state. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 16 d. <https://www.state.gov/1993-world-trade-center-bombing/>
72. „Country Reports on Terrorism 2017 – Greece“. Refworks. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 16 d. <https://www.refworld.org/docid/5bcf1fa48.html>
73. „Terrorism“. CPS. Žiūrėta 2022m. sausio 16 d. <https://www.cps.gov.uk/crime-info/terrorism>
74. „Operation Flycatcher: disrupting Sri Lanka’s terrorist networks“, INTERPOL. Žiūrėta 2022 m. sausio 17 d. <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2022/Operation-Flycatcher-disrupting-Sri-Lanka-s-terrorist-networks>
75. „Analysis of Clothing and Urine from Moscow Theatre Siege Casualties Reveals Carfentanil and Remifentanil Use“. *Oxford Academic*. 2012 m. rugsėjo 20 d. <https://academic.oup.com/jat/article/36/9/647/785132>
76. „Russian school siege ends in bloodbath“. History, 2004 m. rugsėjo 3 d. <https://www.history.com/this-day-in-history/russian-school-siege-ends-in-bloodbath>
77. „Нападение на мечети в Крайстчерче: убийце 50 человек вынесен приговор без права на помилование“. BBC News. 2020 m. rugpjūčio 27 d., <https://www.bbc.com/russian/news-53930253>
78. „Operation Entebbe“, Military. Žiūrėta 2022 m. sausio 20 d. https://military-history.fandom.com/wiki/Operation_Entebbe
79. „The EU’s work to tackle terrorism“. European Council, Council of the European Union. Žiūrėta 2022 m. sausio 20 d. <https://www.consilium.europa.eu/en/eu-response-to-terrorism/>
80. Wałek, Tomasz „Pojęcie, geneza i klasyfikacja zjawisk terrorystycznych“. *Securitologia*. Žiūrėta 2022 m. sausio 24 d. <https://www.ejournals.eu/Securitologia/2018/No-2/art/14988/>
81. Resztak, Ilona „Zjawisko terroryzmu“. *Prokuratura i Prawo*. 7/8 (2012): 149. https://katalogi.bn.org.pl/discovery/fulldisplay?docid=alma991039244279705066&vid=48OMNIS_NLOP:48OMNIS_NLOP
82. Nuclear terrorism – a threat to all humanity. President of the Republic of Lithuania. Žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. <https://www.lrp.lt/en/press-centre/press-releases/nuclear-terrorism-a-threat-to-all-humanity/24953>

83. „Меры по противодействию терроризму и экстремизму“. Братский государственный университет. Žiūrėta 2022 m. vasario 1 d.,
<https://brstu.ru/protivodeystvie-terrorizmu>
84. „Who conducts cybercrime investigations?“. United Nations Office on Drugs and Crime. Žiūrėta 2022 m. kovo 7 d. <https://www.unodc.org/e4j/en/cybercrime/module-5/key-issues/who-conducts-cybercrime-investigations.html>
85. „Launch of Judicial Counter-Terrorism Register at Eurojust“. european-union.europa.eu. Žiūrėta 2022 m. vasario 26 d. <https://www.eurojust.europa.eu/launch-judicial-counter-terrorism-register-eurojust>
86. „Криминалистическая характеристика преступлений“. CrimLib.info. Žiūrėta 2022 m. vasario 11 d. http://crimlib.info/Криминалистическая_характеристика_преступлений
87. „Statement of Lithuania at the UN Security Council Open Debate on combating the financing of terrorism“. Permanent Mission of Lithuania to the United Nations in New York. Žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. <https://www.urm.lt/missionny/en/news/statement-of-lithuania-at-the-un-security-council-open-debate-on-combating-the-financing-of-terrorism>
88. „Элементы криминалистической характеристики преступлений, их содержание“. Jurkom74. Žiūrėta 2022 m. vasario 11 d. <https://jurkom74.ru/ucheba/elementi-kriminalisticheskoy-charakteristiki-prestupleniy-ich-soderzhanie>
89. „Criminal justice responses“. United Nations Office on Drugs and Crime. žiūrėta 2022 m. vasario 16 d. <https://www.unodc.org/e4j/en/terrorism/module-4/key-issues/criminal-justice-responses.html>
90. „Преступления террористического характера, их мотивы и личность террориста“. studref. Žiūrėta 2022 m. vasario 17 d.
https://studref.com/513476/pravo/prestupleniya_terroristicheskogo_haraktera_motivy_lic_hnost_terrorista
91. „Security Union: Proposal for a Directive on countering money laundering by criminal law – Questions & Answers“. Commision Europeee. Žiūrėta 2022 m. kovo 7 d.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/MEMO_16_4452
92. „Model legislation on money laundering and financing of terrorism“. United Nations Office of drugs and crime. Žiūrėta 2022 m. kovo 8 d.
<https://www.imolin.org/pdf/imolin/ModelLaw-February2007.pdf>
93. Larry D. Thompson, „Intelligence Collection and Information Sharing within the United States“. Brookings. Žiūrėta 2022 m. kovo 8 d.

- <https://www.brookings.edu/testimonies/intelligence-collection-and-information-sharing-within-the-united-states/>
94. Dr. Florentino-Gregorio Ruiz Yamuza. „Compensation for Unjustified Detention and the European Arrest Warrant“. Eucrim. Žiūrėta 2022 m. kovo 9 d.
<https://eucrim.eu/articles/compensation-for-unjustified-detention-and-the-european-arrest-warrant/>
95. „A Review of the FBI's Handling of Intelligence Information Prior to the September 11 Attacks“. Oig.justice.gov. Žiūrėta 2022 m. kovo 9 d.
<https://oig.justice.gov/sites/default/files/archive/special/0506/chapter2.htm>
96. Derencinovic, Davor. Getos, Anna-Maria „Cooperation of law enforcement and intelligence agencies in prevention and suppression of terrorism“. Cair info. Žiūrėta 2022 m. kovo 9 d. <https://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2007-1-page-79.htm>
97. Shimazaki, Sora „The European Arrest Warrant Figure in The Field of Terrorism“. FINABEL European Army Interoperability Centre. Žiūrėta 2022 m. kovo 9 d.
<https://finabel.org/the-european-arrest-warrant-figure-in-the-field-of-terrorism/>
98. „Субъективные признаки состава террористического акта“. Moluch. Žiūrėta 2022 m. vasario 17 d. <https://moluch.ru/archive/71/12264/>
99. „Country Reports on Terrorism 2019“. U.S. Department of state. Žiūrėta 2022 m. kovo 1 d. <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/>
100. „Definicje terroryzmu“, ONZ Wobec Terroryzmu, žiūrėta 2022 m. kovo 1 d.
<http://www.unic.un.org.pl/terroryzm/definicje.php>
101. Lessa, Pablo Henrique Cordeiro ir Regina Martini, Sandra. “ International terrorism as an instrument of political struggle and of injury to integrational law“. *Asian Journal of German and European Studies* 2. 10 (2017)
<https://ajges.springeropen.com/articles/10.1186/s40856-017-0021-6#citeas>
102. Тишин Дмитрий. „Криминалистическая характеристика и особенности расследования заведомо ложного сообщения об акте терроризма“. (Disertacija, Teisės institutas, 2002 m. <http://www.dslib.net/kriminal-process/kriminalisticheskaja-harakteristika-i-osobnosti-rassledovaniija-zavedomo-lozhnogo.html>
103. „Money laundering & terrorist financing. Money laundering and terrorist financing can undermine the integrity and stability of financial markets and institutions. It is a global problem“. Opusdatum. Žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.
<https://www.opusdatum.com/money-laundering-terrorist-financin>
104. „FATF Standards“, fatf-gafi. Žiūrėta 2022 m. kovo 15 d. <https://www.fatf-gafi.org/>

105. „Money Laundering and Terrorist Financing“. World Customs Organization, žiūrėta 2022 m. kovo 15 d. <http://www.wcoomd.org/en/topics/enforcement-and-compliance/activities-and-programmes/money-laundering-and-terrorist-financing.aspx>
106. „Evaluation of Potential Cryptocurrency Development Ability in Terrorist Financing“. OXFORD Academic. žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.
107. Владислав Иванович, Назаров. „Проблемы расследования уголовных дел, связанных с захватом заложников“ . dslib.net. Žiūrėta 2022 m. vasario 20 d. <http://www.dslib.net/kriminal-process/problemy-rassledovaniya-ugolovnyh-del-svjazannyh-s-zahvatom-zalozhnikov.html>
108. Schmid, Alex P. „Handbook of Terrorism Prevention and Preparedness“. (Internation Centre for Counter- Terrorism – The Hague: ICCT Press Publication 2021 m. liepos mėn.) https://icct.nl/app/uploads/2021/10/Handbook_Schmid_2020.pdf
109. „Religious terrorism“. Wikipedia the free encyclopedia. Žiūrėta 2022 m. kovo 1 d. https://en.wikipedia.org/wiki/Religious_terrorism
110. „Bruce Hoffman“. Wikipedia the free encyclopedia. Žiūrėta 2022 m. kovo 1 d. https://en.wikipedia.org/wiki/Bruce_Hoffman
111. „Terrorism“. Wikipedia the free Encyclopedia. žiūrėta 2022 m. kovo 3 d. <https://en.wikipedia.org/wiki/Terrorism#Types>
112. Bloom, Mia M „The changing nature of women in extremism and political violence“. Freedom from fear magazine. <https://f3magazine.unicri.it/?p=1093>

INTERNETINĖS SVETAINĖS

113. Antanavičius, Ugnius. „Ar žinai?“ primena: Rugsėjo 11-osios įvykių chronologija, priežastys ir pasekmės“, *15min.*, rugsėjo 16, 2016. <https://www.15min.lt/ar-zinai/naujiena/edomus-pasaulis/15min-primena-kas-nutiko-rugsejo-11-aja-1164-679561>
114. „Kaip pasikeitė JAV užsienio politika po rugsėjo 11 d.?“. KYAAML. žiūrėta 2021 kovo 16d., <https://lt.kyaaml.org/us-foreign-policy-after-9-11-3310293-9720>
115. „Terorizmas“, *Mokslai.lietuviuzodynas.lt*. Žiūrėta 2021 kovo 29d. <https://mokslai.lietuviuzodynas.lt/istorija/terorizmas-6>
116. „Viljamas Barras - biografija, švietimas, šeima ir verta“. *Celebrity Biographies*. Žiūrėta 2021 kovo 29d. <https://offradranch.com/lt/politicians/8954-william-barr-biography-education-family-and-net-worth.html>
117. Kairiūnaitė, Laura. „Terorizmo ekspertas: teroristinių išpuolių tikimybė Lietuvoje lygi nuliui“ *Delfi.lt*, 2016 liepos 5d. <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/terorizmo-ekspertas-teroristiniu-ispuliu-tikimybe-lietuvoje-lygi-nuliui.d?id=71730234>

118. „Kova su terorizmu“. Lietuvos Respublikos Užsienio Reikalų Ministerija. Žiūrėta 2021 kovo 29., <https://urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/uzsienio-politikos-prioritetai/lietuvos-saugumo-politika/kova-su-terorizmu>
119. Iškauskas, Česlovas. „Terorizmo istorija: ar pasimokome iš jos?“ *Apžvalga*, rugsėjo 9, 2016. <http://apzvalga.eu/terorizmo-istorija-ar-pasimokome-is-jos.html>
120. „Bražuolės diversija“. Šiandienos istorija. žiūrėta 2021 spalio 25 d., <https://siandienosistorija.lt/brazuoles-diversija/>
121. Arvydas Survila, *Nepaprastųjų sprendimų valdymas*. Vilnius: VĮ registru centras, 2015. https://www.registrucentras.lt/bylos/dokumentai/literatura/Arvydas%20Survila_%20Nepaprast%C5%B3j%C5%B3%20situacij%C5%B3%20valdymas.pdf
122. „Terorizmas“. Visuotinė Lietuvių enciklopedija. Žiūrėta 2021 m. lapkričio 10 d. <https://www.vle.lt/straipsnis/terorizmas/>
123. „JTO“. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 6 d. <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/tarptautinis-bendradarbiavimas-ir-es/tarptautines-organizacijos/jto>
124. Katinas, Petras. „Patys prisišaukė bėdą“, Krikščioniškos minties. *Kultūros ir visuomenės laikraštis*. 2002 m. lapkričio 1 d. http://www.xxiamzius.lt/archyvas/xxiamzius/20021101/pasa_01.html
125. „Entebės operacija“. Vikipedija Lietuvos enciklopedija. Žiūrėta 2022 m. sausio 20 d. https://lt.wikipedia.org/wiki/Enteb%C4%97s_operacija
126. „VSD vadovas: migracija didina riziką sulaukti teroristų ir KGB agentų“. Verslo žinios. 2021 m. birželio 16 d. <https://www.vz.lt/verslo-aplinka/2021/06/16/vsd-vadovas-migracija-didina-rizika-sulaukti-teroristu-ir-kgb-agentu>
127. „Nusikaltimo sudėties elementai ir požymiai“. Mokslai.Lietuviuzodynas.lt. Žiūrėta 2022 m. vasario 16 d. <https://mokslai.lietuviuzodynas.lt/vadyba/nusikaltimo-sudeties-elementai-ir-pozymiai>
128. „Apie Europola, Kaip padėti Europai tapti saugesnei?“. EUROPOL. Žiūrėta 2022 m. vasario 26 d. <https://www.europol.europa.eu/about-europol:lt>
129. „Interpolas“. Lietuvos policija. Žiūrėta 2022 m. vasario 26 d. <https://policija.lrv.lt/lt/tarptautinis-bendradarbiavimas/musu-partneriai/tarptautines-organizacijos/interpol>
130. „Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūra (Eurojustas)“. european-union.europa.eu. Žiūrėta 2022 m. vasario 26 d. [https://european-](https://european-union.europa.eu)

- union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eurojust_lt
131. „Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO)“. Respublikos Užsienio reikalų ministerija. Žiūrėta 2022 m. vasario 26 d.
<https://urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/uzsienio-politikos-prioritetai/lietuva-ir-tarptautines-organizacijos/lietuva-ir-europos-saugumo-ir-bendradarbiavimo-organizacija>
 132. „2021 m. migrantų krizė Lietuvoje“. Vikipedija Laisvoji enciklopedija. Žiūrėta 2022 m. vasario 27 d.
https://lt.wikipedia.org/wiki/2021_m._migrant%C5%B3_kriz%C4%97_Lietuvoje
 133. „Dėl Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos patvirtinimo“. e-seimas.lrs.lt. Žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5ec59f22f95a11e4ab99c3ab3bbb5843>
 134. „Nacionalinis pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas“. Finansinių tyrimų tyrimo tarnyba. Žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. <https://www.fntt.lt/lt/pinigu-plovimo-prevencija/nacionalinis-pinigu-plovimo-ir-teroristu-finansavimo-rizikos-vertinimas/242>
 135. „Lietuvos Respublikos Nacionalinis pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas“. Finansinių tyrimų tyrimo tarnyba. Žiūrėta 2022 m. kovo 6 d.
https://www.fntt.lt/data/public/uploads/2020/05/final-nra_lt_v3.pdf
 136. „Apskūstas sprendimas neišduoti parama teroristams kaltinamo airio“. Klaipėda.diena. Žiūrėta 2022 m. kovo 6d.
<https://klaipeda.diena.lt/naujienos/nusikalstamai/apskustas-sprendimas-neisduoti-parama-teroristams-kaltinamo-airio-196068/?puslapis=8>
 137. „Dėl organizuoto nusikalstamumo užkardymo“. lrs.lt. Žiūrėta 2022 m. kovo 6 d.
<https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta277/content>
 138. „Lietuvos policijos antiteroristinių operacijų rinktinė „Aras““. Mano vyriausybė. Žiūrėta 2022 m. kovo 7 d. <https://aras.policija.lrv.lt/lt/apie-mus>
 139. „Dėl Europos arešto orderio išdavimo ir asmens perėmimo pagal Europos arešto orderį taisyklių patvirtinimo“. e-seimas.lrs. Žiūrėta 2022 m. kovo 9 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.240506/asr>
 140. „Ekstremizmas ir terorizmas“, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas. Žiūrėta 2022 m. kovo 19 d. <https://www.vsd.lt/gresmes/ekstremizmas-ir-terorizmas/>
 141. „Įgyvendintas Projektas skirtas stiprinti kriminalinės policijos pareigūnų gebėjimus kovoje su terorizmu“. Mano vyriausybė Lietuvos policija, žiūrėta 2022 m.

kovo 19 d. <https://policija.lrv.lt/lt/naujienos/igyvendintas-projektas-skirtas-stiprinti-kriminalines-policijos-pareigunu-gebjimus-kovoje-su-terorizmu>

ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA

Magistro baigiamojo darbo tikslas buvo atskleisti tarptautinio bendradarbiavimo ypatumus tiriant teroristinius nusikaltimus. Tyrime dalyvaujančių subjektų veiklą, kriminalistinių tyrimo metodų taikymą, institucijų bendradarbiavimo lygį. Darbe siekiama atskleisti valstybių indelį, plusus bei trūkumus tiriant bei užkardant šias nusikalstamas veikas.

Atlikto tyrimo metu buvo nustatyta, kad tiriant su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas tarpvalstybinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas yra būtinas sėkmingai tyrimo eigai užtikrinti. Terorizmas kelia grėsmę tarptautiniu mastu, todėl valstybės privalo nuolatos keistis naujausia informacija, bendrai vykdyti tyrimus, nuolatos tobulinti savo informacines sistemas ir jų prieinamumą valstybės institucijoms. Tyrimo metu nustatyta, kad Lietuva yra visiškai nepasiruošusi tirti su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas, neturi atskleistos kriminalistinės terorizmo charakteristikos, neturi terorizmui pritaikytos tyrimo metodikos o tokio pobūdžio nusikalstamas veikas tiria kaip įprastas. Teroristinius nusikaltimus tiriantis tyrėjas privalo būti patyręs, nusikaltimų tyrimo praktika reikalauja didelio profesionalumo, patirties, gilių žinių apie šių nusikaltimų pobūdį ir jų įrodinėjimo metodus, o kartais ir asmeninės pilietinės drąsos. Institucijos savo ruožtu, tiriančios teroristinius nusikaltimus privalo turėti efektyvias galimybes neatidėliotinais atvejais keistis informacija bei bendradarbiauti su kitomis institucijomis, užtikrinti įvykio vietą tiriančių pareigūnų tinkama kvalifikacija ir pasirengimu reaguoti ekstremaliose situacijose.

Raktiniai žodžiai: *tarptautinis bendradarbiavimas, terorizmas, kriminalistikos taktika ir metodika, terorizmo prevencija, tyrimas*

ANNOTATION

The aim of the Master's thesis was to highlight the specificities of international cooperation in the investigation of terrorist offences. The activities of the subjects involved in the investigation, the use of forensic investigation methods, the level of cooperation between institutions. The thesis aims to reveal the contribution, pros and cons of states in the investigation and prevention of these crimes.

The study has shown that cross-border and inter-institutional cooperation in the investigation of terrorism-related offences is essential for the success of the investigation. Terrorism is an international threat, which requires States to exchange up-to-date information, to carry out joint investigations, and to continuously improve their information systems and their accessibility to public authorities. The study found that Lithuania is completely unprepared to investigate terrorism-related criminal offences, lacks the forensic characteristics of terrorism, does not have an investigation methodology tailored to terrorism, and investigates this type of crime as a matter of routine. An investigator investigating terrorist offences must be experienced, and the practice of investigating these offences requires a high degree of professionalism, experience, in-depth knowledge of the nature of these offences and the methods of proof, and sometimes personal courage. For their part, authorities investigating terrorist offences must have effective means of exchanging information and cooperating with other authorities in emergencies, and must ensure that the officers investigating the scene of the incident are suitably qualified and prepared to respond in emergency situations.

Keywords: international cooperation, terrorism, forensic tactics and methodology, terrorism prevention, investigation.

SANTRAUKA LIETUVIU KALBA

Stanevičiūtė K. Tarptautinis bendradarbiavimas tiriant teroristinius nusikaltimus/Baudžiamosios teisės ir kriminologijos magistro darbas. Vadovas Prof. Dr. Hendryk Malevski – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Baudžiamosios teisės ir proceso institutas, 2021.

Magistro baigiamojo darbo tikslas buvo atskleisti pagrindinius tarptautinio bendradarbiavimo ypatumus, taikomus metodus, tyrime dalyvaujančius subjektus, tarptautinį bendradarbiavimą reglamentuojančius teisės aktus, Lietuvos nacionalinius teisės aktus, teroristiniams nusikaltimams taikomus kriminalistinius tyrimo metodus. Siekiant šio tikslo buvo peržvelgta Europos Sąjungos patirtis kovoje su terorizmu, priemonės, kurių buvo imtasi, kad tokie nusikaltimai ateityje būtų laiku užkardomi. Analizuojamas Lietuvos pasiruošimas teroristiniams nusikaltimams, jos indėlis Europos Sąjungoje kovojant su terorizmu bei terorizmo finansavimo užkardyme. Pateikiamos apibendrintos prevencinės priemonės Jungtinių Tautų ir Nacionaliniu lygmeniu kovoje su teroristiniais nusikaltimais.

Magistro baigiamajame darbe buvo atskleidžiama ir apibendrinama teroristinių nusikaltimų bei melagingų pranešimų apie terorizmą kriminalistinė charakteristika, tyrimo taktika bei taikoma metodika. Tyrimo metu pastebėta, kad Lietuva nėra pasiruošusi tirti su terorizmu susijusias nusikalstamas veikas. Lietuvoje nėra išnagrinėta teroristinių nusikaltimų charakteristika, nėra sukurta konkreti šiam nusikaltimui tyrimo metodika bei taktika, teroristiniai nusikaltimai yra tiriami kaip įprastas nusikaltimas.

Tyrimo metu buvo analizuojama atskirų šalių teisėsaugos institucijų praktika kovoje su terorizmu, pastebėta, kad pagrindinį vaidmenį šioje kovoje atlieka žvalgybos padaliniai, kurie bendradarbiaudami su kitomis tarptautinėmis institucijomis keičiasi tyrimui reikšminga medžiaga ar informacija, tačiau atkreipiamas dėmesys, kad bendro bendradarbiavimo reglamento nebuvimas apsunkina informacijos keitimąsi, įstatymų skirtumai tarp vienos nacionalinės sistemos ir kitos suteikia galimybę tarptautinėse valstybėse vykdyti teroristinius nusikaltimus. Atsižvelgiant į tai rekomenduojama valstybėms suvienodinti tarptautinius teisės aktus kovoje su terorizmu, skatinti įkurti atitinkamą instituciją kovai su terorizmu, kuri kauptų bendrą informaciją apie teroristinius nusikaltimus bei greičiau ją galėtų perduoti prašančiai valstybei, taip pat suvienodinti prevencines priemones.

Įgyvendinant darbe iškeltus tikslus ir uždavinius, buvo analizuojami Lietuvos ir kitų šalių mokslininkų atlikti darbai, Lietuvos Respublikos nacionaliniai teisės aktai, Jungtinių Tautų ir Europos Sąjungos konvencijos bei jų papildomi protokolai.

SUMMARY

Stanevičiūtė K. International Cooperation in Investigation of Terrorist Crimes/Master's Thesis in Criminal Law and Criminology. Supervisor Prof. Dr. Hendryk Malevski - Vilnius: Mykolas Romeris University, Institute of Criminal Law and Procedure, 2021.

The aim of the Master's thesis was to reveal the main peculiarities of international cooperation, the methods used, the subjects involved in the investigation, the legislation regulating international cooperation, Lithuanian national legislation, and the forensic investigation methods applied to terrorist crimes. In order to achieve this objective, the experience of the European Union in the fight against terrorism has been reviewed, as well as the measures taken to prevent such crimes in the future. Lithuania's preparedness for terrorist offences and its contribution to the European Union's fight against terrorism and the prevention of the financing of terrorism are analysed. It summarises the preventive measures taken at United Nations and national level in the fight against terrorist offences.

The Master's thesis revealed and summarised the forensic characteristics, investigative tactics and methodology used in the investigation of terrorist offences and false reports of terrorism. The research has shown that Lithuania is not prepared to investigate terrorism-related criminal offences. Lithuania has not analysed the characteristics of terrorist offences, has not developed a specific methodology and tactics for the investigation of this crime, and terrorist offences are investigated as a common crime.

The study analysed the practice of law enforcement agencies in individual countries in the fight against terrorism, noting that the main role in this fight is played by intelligence units, which in cooperation with other international institutions exchange material or information relevant to the investigation, but pointing out that the lack of a common regulation on cooperation makes it difficult to exchange information, and the differences in laws between one national system and another provide an opportunity for the perpetration of terrorist crimes in international states. In this context, it is recommended that States should harmonise international counter-terrorism legislation, encourage the establishment of an appropriate counter-terrorism authority to collect common information on terrorist offences and to transmit it more quickly to the requesting State, and harmonise preventive measures.

In order to achieve the aims and objectives of the work, the work of Lithuanian and foreign scholars, national legislation of the Republic of Lithuania, the United Nations and European Union Conventions and their additional protocols were analysed.